

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

MAGISTRSKO DELO

**VPLIV RAČUNOVODSKIH REŠITEV OPREDELJENIH V
PRAVILNIKU O RAČUNOVODSTVU NA USPEŠNOST IN
FINANČNO STANJE PODJETJA**

Ljubljana, september 2007

KATARINA LAVRIČ

IZJAVA

Študentka Katarina Lavrič izjavljam, da sem avtorica tega magistrskega dela, ki sem ga napisala pod mentorstvom dr. Slavke Kavčič in skladno s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah dovolim objavo magistrskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

V Ljubljani, 17.9.2007

Podpis: _____

KAZALO

1. UVOD	1
1.1. PROBLEMATIKA IN NAMEN MAGISTRSKEGA DELA	1
1.2. CILJ MAGISTRSKEGA DELA	3
1.3. METODE DELA	3
1.4. STRUKTURA MAGISTRSKEGA DELA	4
2. POMEN RAČUNOVODSTVA	5
2.1. GLAVNE USMERITVE RAČUNOVODSTVA	6
2.1.1. UPORABNIKI RAČUNOVODSKIH INFORMACIJ	7
2.2. RAZLOGI ZA RAZLIKE V RAČUNOVODSKEM POROČANJU V POSAMEZNIH DRŽAVAH	9
2.2.1. PRAVNI SISTEM DRŽAVE	10
2.2.2. NAČIN FINANCIRANJA PODJETIJ	11
2.2.3. POVEZAVA MED DAVČNIMI PRAVILI IN RAČUNOVODSKIM POROČANJEM	11
2.2.4. VPLIV IN VLOGA RAČUNOVODSKE STROKE V DRŽAVI	12
2.2.5. STOPNJA RAZVITOSTI RAČUNOVODSKE TEORIJE	12
2.2.6. ZGODOVINSKI DOGODKI	13
2.2.7. JEZIK	13
2.3. PRAVNA IN STROKOVNA PRAVILA ZA SPREMLJANJE USPEŠNOSTI POSLOVANJA PODJETIJ V SLOVENIJI	14
2.3.1. ZAKON O GOSPODARSKIH DRUŽBAH (ZGD-1)	14
2.3.2. SLOVENSKI RAČUNOVODSKI STANDARDI (SRS)	16
2.3.3. ZAKON O DAVKU OD DOHODKA PRAVNIH OSEB (ZDDPO-2)	16
2.3.4. USPEŠNOST POSLOVANJA PODJETJA	17
2.3.4.1. MERJENJE USPEŠNOSTI POSLOVANJA PODJETJA	19
2.3.4.2. NAČINI MERJENJA USPEŠNOSTI POSLOVANJA PODJETJA	23
2.3.4.3. KRATKOROČNI ALI OBRATNI ALI TEKOČI KOEFICIENT (CURRENT RATIO)	25
2.3.4.4. DOBIČKONOSNOST SREDSTEV	27
2.4. DAVČNO IN RAČUNOVODSKO POROČANJE	29
2.4.1. SPOŠTOVANJE TEMELJNIH RAČUNOVODSKIH PREDPOSTAVK IN KAKOVOSTNIH ZNAČILNOSTI PRI SESTAVLJANJU RAČUNOVODSKIH IZKAZOV	29
2.5. RAČUNOVODSTVO V GOSPODARSKIH JAVNIH SLUŽBAH	31
2.5.1. JAVNA PODJETJA IN JAVNE DOBRINE	31
2.5.2. SLOVENSKI RAČUNOVODSKI STANDARD 35 IN ZAKON O GOSPODARSKIH JAVNIH SLUŽBAH	32
2.5.3. JAVNE SLUŽBE V SLOVENIJI IN TRENDI SPREMEMB V SVETU	35

3.	VIDIKI DELOVANJA PODJETJA IN AKTIVA BILANCE STANJA	36
3.1.	PODJETJE KOT GOSPODARSKI IN FINANČNI SUBJEKT.....	36
3.2.	GOSPODARSKE KATEGORIJE V AKTIVI BILANCE STANJA	38
3.2.1.	SREDSTVA (SKUPINE ZA ODTUJITEV) ZA PRODAJO	40
3.2.2.	ZALOGE.....	40
3.2.3.	KRATKOROČNE NALOŽBE	44
3.2.4.	TERJATVE.....	45
3.2.5.	DENARNA SREDSTVA.....	47
3.2.6.	KRATKOROČNI DOLGOVI	48
3.2.7.	AMORTIZACIJA	48
4.	VSEBINA PRAVILNIKA O RAČUNOVODSTVU.....	51
4.1.	SESTAVA PRAVILNIKA O RAČUNOVODSTVU	53
4.2.	DILEME, KI SE POJAVLJAJO PRI SESTAVLJANJU PRAVILNIKA O RAČUNOVODSTVU	54
4.3.	PRAVILNIK O RAČUNOVODSTVU V PODJETJU ELEKTRO LJUBLJANA, D. D.	56
4.3.1.	PREDSTAVITEV PODJETJA ELEKTRO LJUBLJANA, D. D.	56
4.3.1.1.	DEJAVNOSTI ELEKTRO LJUBLJANA, D. D.	58
4.3.1.2.	RAČUNOVODSTVO V PODJETJU ELEKTRO LJUBLJANA, D. D.....	59
4.4.	REŠITVE V PRAVILNIKU O RAČUNOVODSTVU PODJETJA ELEKTRO LJUBLJANA, D. D.	61
4.4.1.	VREDNOTENJE ZALOG.....	61
4.4.2.	AMORTIZACIJA	61
4.4.3.	FINANČNE NALOŽBE	63
5.	SKLEP	65
6.	LITERATURA	67
7.	VIRI	71

1. UVOD

Vstop Slovenije v Evropsko unijo (odslej EU) je pomembno zaznamoval tudi računovodenje pri nas. V svojo pravno ureditev smo namreč dolžni vključiti določbe direktiv EU, ki se nanašajo na računovodenje, medtem ko uredbe EU v Sloveniji veljajo neposredno. Zato je bil sprejet novi zakon o gospodarskih družbah (ZGD-1), s katerim smo prenesli v našo pravno ureditev določbe direktiv EU. Posledično smo morali spremeniti tudi Slovenske računovodske standarde (odslej SRS).

Leto 2006 predstavlja mejnik na področju računovodenja v Sloveniji. EU je za skupinske letne računovodske izkaze podjetij, katerih vrednostni papirji kotirajo na organiziranih trgih vrednostnih papirjev v EU, predpisala obvezno uporabo mednarodnih standardov računovodskega poročanja (odslej MSRP). Prenovljeni SRS so stopili v veljavo s 1. januarjem 2006. Podjetja imajo dve možnosti, ko se odločajo za njihovo uporabo. Lahko izberejo neposredno uporabo MSRP, za kar je potreben skupščinski sklep, ali uporabljajo SRS neposredno in MSRP posredno, kadar se na njih sklicujejo SRS.

Podjetje lahko opredelimo kot organizacijo, ki se ukvarja s pridobitno dejavnostjo, pri tem pa je zanjo pomemben dobiček oziroma ustrezen poslovni izid. Deluje v razmerah tveganja in ob množici konkurentov na trgu. Zaradi želje po obstanku na trgu in doseganju dobička je zelo pomembno, kako načrtujemo in spremljamo poslovanje podjetja. V podjetju zato za čim uspešnejše poslovanje spremljajo, vrednotijo in merijo posamezne gospodarske kategorije. Pri vrednotenju gospodarskih kategorij imajo podjetja po SRS na voljo več različnih računovodskih rešitev, med katerimi sama izberejo in opredelijo le posamezno ter jo zapišejo v splošnem aktu podjetja. Ta notranji akt podjetja lahko poimenujemo pravilnik o računovodstvu, lahko pa ga v podjetju imenujejo tudi drugače, na primer priročnik o računovodstvu, notranji predpis o računovodstvu in podobno (Vezjak, 2002, str. 7).

1.1. PROBLEMATIKA IN NAMEN MAGISTRSKEGA DELA

Računovodstvo je »jezik posla«, bolj ko razumemo ta jezik, bolj lahko obvladujemo svoje finance. Računovodstvo je informacijski sistem, ki meri poslovne aktivnosti, spremeni informacije v poročila in računovodske izkaze ter nato poroča rezultate tistim, ki sprejemajo odločitve (Harrison, Horngren, 2005, str. 5).

Računovodstvo je po kodeksu računovodskih načel »posebna celota delov informacijskih dejavnosti, znotraj katerih se zbirajo, urejajo, obdelujejo, prikazujejo in shranjujejo podatki ter prikazujejo in shranjujejo informacije o preteklih in prihodnjih pojavih. Računovodske informacije so problemsko usmerjene in so podlaga za odločanje, medtem ko računovodski podatki nepristransko izražajo dejstva« (Kodeks računovodskih načel, 1998, str. 3).

V vsaki državi obstaja potreba po poenotenju računovodskih rešitev. V nekaterih jih ureja samo določen zakon ali uredba, v večini razvitih pa se vse bolj uveljavljajo poklicna združenja računovodij, ki skrbijo za razvoj stroke. Takšni združenji sta v Sloveniji Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev ter Slovenski inštitut za revizijo.

V Sloveniji so predpisi, ki urejajo računovodstvo, sestavljeni iz zakonov, predpisov in pravilnikov. Računovodstvo ureja zakon o gospodarskih družbah, ki predstavlja osnovni in temeljni zakon. Ta zakon v osmem poglavju opredeljuje poslovne knjige in letno poročilo (Schwarzmann, Premk, 2006, str. 9).

S 1. januarjem 2006 so v veljavo stopili prenovljeni SRS, aprila 2006 pa je bil sprejet tudi prenovljen zakon o gospodarskih družbah, ki je prinesel nekaj novosti tudi na področju računovodstva. Zaradi tega so se morali v računovodstvih slovenskih podjetij soočiti s številnimi novostmi.

SRS omogočajo več različic računovodskih rešitev, v podjetju pa se samostojno odločijo za posamezno. Izbrane računovodske rešitve morajo biti zapisane in poznane vsem zaposlencem v računovodstvu in oddelkih, povezanih z njim, ki se po njih tudi ravna in jih upoštevajo. Spremenjeni SRS uvajajo določene spremembe glede opredelitve posameznih računovodskih kategorij in nekatere novosti, ki jih je pri tem treba upoštevati.

V podjetju morajo izbrane računovodske rešitve zapisati v notranjem predpisu oziroma aktu. Teh aktov je lahko več ali pa en sam in ga običajno imenujemo pravilnik o računovodstvu. V podjetju morajo imeti pravilnike o računovodstvu že, odkar so začeli veljati prvi SRS leta 1993, ti pa so bili ustrezno dopolnjevani z vsakim spreminjanjem standardov in druge zakonodaje. Torej prvič leta 2002 in drugič leta 2006.

Z izbrano računovodsko rešitvijo lahko v končni fazi podjetje vpliva tudi na svojo uspešnost in finančno stanje. Zato ne sme spreminjati sprejetih računovodskih rešitev iz leta v leto. Tako mora imeti na primer izbrano metodo vrednotenja zalog enako najmanj 5 let, to obdobje pa se šteje od zadnje spremembe metode vrednotenja zalog oziroma od uveljavitve novega zakona o davku od dohodkov pravnih oseb (se pravi od 1. januarja 2005), če je podjetje s tem datumom spremenilo metodo vrednotenja zalog (Koželj, 2006a, str. 162). Če pride do spremembe izbrane računovodske rešitve, pa morajo v podjetju prikazati vpliv na poslovni izid pred spremembo izbrane računovodske rešitve in po njej.

SRS v uvodu računovodske rešitve opredeljujejo kot načela, temelje, dogovore, pravila in navade, ki jih v podjetju upoštevajo pri sestavljanju računovodskih izkazov. Računovodske rešitve se lahko spremenijo v naslednjih dveh primerih:

- kadar tako zahtevajo SRS in stališča oziroma pojasnila k njim oziroma
- kadar jih zaradi novih informacij ali novih dogodkov spremeni podjetje samo.

Namen magistrskega dela je bil predvsem ugotoviti, kako posamezne računovodske rešitve, opredeljene v pravilniku o računovodstvu podjetja, vplivajo na njegovo uspešnost in finančno stanje. Obenem sem podala še smernice za oblikovanje pravilnika o računovodstvu za Javno podjetje za distribucijo električne energije Elektro Ljubljana, d. d. (odslej Elektro Ljubljana, d. d.).

1.2. CILJ MAGISTRSKEGA DELA

Cilj magistrskega dela je bil sistematično prikazati vsebino in sestavne dele pravilnika o računovodstvu tako teoretično kot tudi na praktičnem primeru za podjetje Elektro Ljubljana, d. d. Poleg natančne predstavitev nekaterih gospodarskih kategorij, na vrednotenje katerih lahko podjetje vpliva, sem predstavila tudi, kako izbira določene računovodske rešitve izmed tistih, ki jih ima podjetje na voljo, vpliva na uspešnost in finančno stanje podjetja.

Poudarila sem pomembnost skrbne priprave pravilnika o računovodstvu in pokazala, da v praksi ne zadostuje zgolj samo imeti pravilnik o računovodstvu, da zadostimo predpisom, temveč je potrebna tudi njegova dosledna uporaba pri vrednotenju in spremljanju poslovanja. Ustrezno zasnovan in v praksi uporabljen pravilnik o računovodstvu lahko imenujemo tudi priročnik za dosledno spremljanje poslovnih dogodkov.

1.3. METODE DELA

Izhodišče za teoretične opredelitve posameznih področij v magistrskem delu je predstavljala proučitev domače in tuje strokovne literature ter ostalih virov. Poleg domače in tuje strokovne literature sem pri pisanju magistrskega dela uporabila tudi lastno znanje, ki sem ga pridobila med dodiplomskim in podiplomskim študijem na Ekonomski fakulteti v Ljubljani, ter lastne delovne izkušnje v podjetju Elektro Ljubljana, d. d.

V magistrskem delu sem se torej osredotočila predvsem na analizo vsebine domače in tuje strokovne literature. V ta namen sem uporabljala deskriptivni način. Z metodo kompilacije sem povzela opazovanja, spoznanja in stališča različnih avtorjev ter veljavnih zakonov in predpisov. Po proučitvi domače in tuje strokovne literature sem pridobljeno teoretično znanje uporabila tako, da sem poiskala najboljše rešitve še za podjetje Elektro Ljubljana, d. d., in sicer samo za tiste gospodarske kategorije, pri katerih se podjetje samostojno odloča glede načina njihovega vrednotenja.

1.4. STRUKTURA MAGISTRSKEGA DELA

Magistrsko delo je sestavljeno iz petih poglavij. Uvodu sledi drugi del, v katerem sem predstavila pomen računovodstva v podjetju. Najprej sem predstavila glavne usmeritve računovodstva v celotnem poslovnem sestavu podjetja skupaj z uporabniki računovodskih informacij, ki se delijo v dve skupini, in sicer na notranje in zunanje. Sledi na kratko predstavljeno pojasnilo razlogov za nastale razlike v računovodskem poročanju med različnimi podjetji v posameznih državah. V tem poglavju sem obravnavala še nekatera pravna in strokovna pravila, ki veljajo za spremljanje uspešnosti poslovanja podjetij v Sloveniji. Nato je sledila opredelitev merjenja uspešnosti poslovanja podjetja, ki vključuje tudi predstavitev načinov merjenja ter natančnejšo predstavitev kratkoročnega koeficienta in koeficienta dobičkonosnosti sredstev. Na koncu tega poglavja sem predstavila še razliko med davčnim in računovodskim poročanjem ter urejenost računovodstva v gospodarskih javnih službah v svetu in pri nas.

V tretjem delu je sledila predstavitev podjetja kot gospodarskega in finančnega subjekta. Če gledamo na podjetje kot gospodarski subjekt, nas zanima predvsem njegov poslovni izid, kadar pa gledamo na podjetje kot finančni subjekt, nas zanima predvsem njegova plačilna sposobnost. Na koncu tega poglavja sem predstavila še gospodarske kategorije v aktivni bilanci stanja, ki vključujejo tudi kratkoročne obveznosti. Dodala sem še poglavje o amortizaciji. Gospodarske kategorije sem opredelila tudi z vidika, ali jih v podjetju lahko samostojno vrednotijo ali je njihovo vrednotenje dokončno predpisano.

V četrtem delu sem nekoliko natančneje predstavila vsebino pravilnika o računovodstvu, njegovo sestavo in dileme, ki se pojavljajo pri njegovem sestavljanju. Pravilnik ima kar standardno obliko, obstajajo pa tudi priporočila, kaj mora vsebovati. Tako Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev ob vsaki spremembi SRS objavi tudi predlog pravilnika o računovodstvu. Kot pri vsaki stvari, ki jo sprejemajo v podjetju, tudi pri sestavljanju pravilnika o računovodstvu pride do določenih dilem, ki jih morajo pri tem rešiti.

V nadaljevanju četrtega dela sem podala še predstavitev podjetja Elektro Ljubljana, d. d., ki vključuje tudi predstavitev dejavnosti, s katerimi se ukvarja, ter predstavitev značilnosti njegovega računovodstva. Nato sem opredelila še rešitve v njegovem pravilniku o računovodstvu z vidika gospodarskih kategorij, ki vplivajo na poslovni izid. Pri tem pa nisem ponavljala opredelitev tistih gospodarskih kategorij, ki so v zakonu in drugih predpisih že dokončno predpisane. Tako sem predstavila le naslednje gospodarske kategorije: zaloge, amortizacijo in finančne naložbe.

Na koncu, v šestem delu, sledi še sklep, v katerem sem povzela ugotovitve magistrskega dela.

2. POMEN RAČUNOVODSTVA

Računovodenje lahko definiramo kot zbiranje, urejanje in obdelovanje v denarni merski enoti izrazljivih podatkov in oblikovanje v denarni merski enoti izraženih informacij, ki se nanašajo na preteklo ali prihodnje poslovanje in zrcalijo vanj vključene gospodarske kategorije. Računovodenje obsega knjigovodenje, računovodsko predračunavanje, računovodsko nadziranje in računovodsko proučevanje, končuje pa se z računovodskim poročanjem (Turk, 2000, str. 611).

Računovodenje lahko razumemo tudi kot dejavnost računovodskega spremljanja in presojanja poslovanja. Pri tem z računovodskim spremljanjem poslovanja mislimo na knjigovodenje in računovodsko predračunavanje. Z računovodskim presojanjem poslovanja pa mislimo na računovodsko nadziranje in računovodsko proučevanje (Turk, Kavčič, Koželj, 2001, str. 15).

Računovodenje samo v literaturi ni enotno opredeljeno, njegova opredelitev in vsebina se namreč spreminjata z razvojem gospodarske ureditve in sta odvisni od razvitosti gospodarskih razmerij v posamezni državi (Turk, Kavčič, Kokotec - Novak, 2003, str. 19).

Tudi računovodstvo je mogoče definirati na več različnih načinov, in sicer kot (Turk, 2000, str. 619):

- 1) Ustroj računovodskega spremljanja in presojanja sredstev, obveznosti do virov sredstev, prihodkov in odhodkov, ki ga sestavljajo knjigovodenje, računovodsko predračunavanje, računovodsko nadziranje in računovodsko proučevanje, iz katerih izhaja računovodsko informiranje.
- 2) Teorija, ki se ukvarja z računovodenjem.
- 3) Pedagoški predmet, ki se ukvarja z računovodenjem.
- 4) Računovodska služba.

Računovodstvo predstavlja jezik poslovnega sporazumevanja. S pomočjo njegovih pravil lahko beremo, razumemo in razlagamo gospodarske razmere in uspehe v podjetju (Koletnik, Koželj, 2005, str. 22). V svetu pa se vse bolj uveljavlja tudi zahteva po čim bolj enotnem spremljanju poslovanja podjetij, ne glede na to, v kakšnem okolju poslujejo. Ta zahteva se pojavlja predvsem zaradi lažjega primerjanja računovodskih poročil različnih podjetij in lažjega pretoka kapitala med državami.

Računovodstvo lahko opredelimo tudi kot dejavnost, ki spremlja in proučuje vrednostno izražene pojave, ki so povezani s poslovanjem podjetja. Namen računovodstva je predvsem v dogovorjenem in uporabnikom računovodskih informacij razumljivem jeziku zagotoviti informacije o tem, kaj se je v poslovnem življenju podjetja zgodilo, ter oblikovati informacije, ki so potrebne za sprejemanje poslovnih odločitev (Milost, 2007, str. 187).

Iz vsega napisanega lahko povzamem, da je računovodenje ustrezna dejavnost sama po sebi, računovodstvo pa je ustroj računovodskega spremljanja in presojanja. Vendar navadno mislimo kar na ustroj, zato ni razloga za ločeno obravnavanje računovodenja in računovodstva (Turk et al., 1999, str. 23). V nadaljevanju magistrskega dela pišem o računovodstvu.

2.1. GLAVNE USMERITVE RAČUNOVODSTVA

Podjetje lahko definiramo kot organizacijo, ki se ukvarja s poslovanjem z gospodarskimi pridobitnimi cilji, naj bo to na področju proizvodnje, trgovanja ali opravljanja storitev. Posluje v razmerah tveganja in prodaja na trgu po tržnih zakonitostih. Za vsako podjetje pa je bistveno doseganje dobička na dolgi rok (Turk, 2000, str. 454). Podjetje mora pri svojem poslovanju zasledovati takšne cilje, ki mu omogočajo preživetje na dolgi rok in hkrati tudi razvoj. Ustrezna organizacija podjetja pa omogoča smotno izvajanje nalog in učinkovit poslovni sestav.

Podjetje je torej poslovni sestav, ki ga lahko razdelimo na tri dele: izvajalnega, odločevalnega in informacijskega. Izvajalni sestav obsega zunanje, vidne dele poslovanja, sistematizirane v temeljne poslovne funkcije. Organ upravljanja sprejema odločitve o njih in gospodarskih kategorijah, ki so zajete vanj. Za sprejemanje odločitev o procesih in stanjih so potrebne informacije, ki nastajajo v informacijskem sestavu, ta pa obsega štiri informacijske funkcije. Le-te so (Turk et al., 2003a, str. 2):

- funkcija obravnavanja podatkov o preteklosti, katere del je knjigovodstvo;
- funkcija obravnavanja podatkov o prihodnosti, katere del je računovodsko predračunavanje;
- funkcija nadziranja obravnavanja podatkov, katere del je računovodsko nadziranje;
- funkcija analiziranja podatkov, katere del je računovodsko analiziranje.

Poslovni sestav je celota medsebojno smotno povezanih sestavin, ki omogočajo poslovni proces in doseganje njegovih ciljev (Turk, 2000, str. 492). Lahko ga razdelimo na tri dele, in sicer:

- 1) izvajalni,
- 2) odločevalni in
- 3) informacijski sestav.

Informacijski sestav pomeni zaključeno organizacijsko celoto smotno povezanih in soodvisnih sestavin. Povezan je s svojim okoljem zaradi zbiranja, urejanja, obdelovanja in shranjevanja podatkov ter oblikovanja informacij iz njih in njihovega dostavljanja, skrbi pa tudi za shranjevanje podatkov in informacij (Turk, 2000, str. 146).

Od vseh informacijskih sistemov podjetja daje ravno računovodski informacijski sistem najcelovitejše in najpopolnejše znanje o gospodarjenju podjetja. Že sami računovodski izkazi kažejo premoženjsko-finančno sliko v bilanci stanja in sliko o uspešnosti v izkazih poslovnega izida ter izkazu denarnih tokov. Računovodski izkazi omogočajo vpogled v celovito gospodarsko podobo podjetja, ki se od ustanovitve dalje nenehno obnavlja, slabi in krepi (Koletnik, Koželj, 2005, str. 20).

Računovodstvo je v celostnem konceptu poslovnega sestava podjetja le osrednji del njegovega informacijskega sestava. Poslovodno računovodstvo pripravlja računovodske informacije, ki povezujejo računovodski in neračunovodski del informacijskega sestava z odločevalnim sestavom (Turk et al., 2003a, str. 3).

Celotni poslovni proces podjetja je torej sestavljen iz stopenj, ki jim ustrezajo delni poslovni procesi, ki jih lahko označimo kot poslovne funkcije (Turk, 2000a, str. 19). Poslovne funkcije podjetja lahko združimo v tri sklope, kakor je prikazano v Tabeli 1.

Tabela 1: Poslovne funkcije podjetja

Temeljne ali izvajalne funkcije	Informacijske funkcije	Odločevalne funkcije
Kadrovska funkcija	Funkcija obravnavanja podatkov o preteklosti	Funkcija načrtovanja
Tehnična funkcija	Funkcija obravnavanja podatkov o prihodnosti	Funkcija pripravljanja izvajanja
Funkcija ustvarjanja učinkov	Funkcija nadziranja obravnavanja podatkov	Funkcija nadziranja
Funkcija prodajanja	Funkcija analiziranja podatkov	
Funkcija financiranja		

Vir: Turk, 2000a, str. 23.

V celotni informacijski sestav torej štejemo tudi računovodski informacijski sistem. Računovodstvo obsega knjigovodenje, računovodsko predračunavanje, računovodsko proučevanje, računovodsko nadziranje in računovodsko poročanje. Sodobno zasnovano in računalniško podprto računovodstvo je temelj vsakega informacijskega sestava v podjetju.

2.1.1. Uporabniki računovodskih informacij

Računovodstvo, kot del informacijskega sistema, je proces identifikacije, merjenja, zapisovanja in posredovanja informacij o poslovnih dogodkih podjetja zainteresiranim uporabnikom teh informacij (Weygandt, Kieso, 1995, str. 2).

Za računovodske informacije lahko rečemo, da so ali usmerjene k poslovnemu izidu ali k denarnim sredstvom podjetja. Prve potrebujejo v podjetju za potrebe gospodarjenja, druge pa za potrebe financiranja podjetja.

Zunanje računovodsko poročanje lahko razdelimo na dve skupini, in sicer na anglo-ameriško in celinskoevropsko. Kot najpomembnejši vzrok za nastale razlike med državnimi ureditvami zunanjega računovodskega poročanja avtorji navajajo prevladujoč način dolgoročnega financiranja podjetij. Ločijo izrazito kapitalsko financiranje in izrazito posojilno financiranje, v obeh skupinah pa še, ali znotraj njih obstajajo ali ne obstajajo posebni odnosi med podjetjem in prevladujočimi financerji. Najpogostejša sta dva načina financiranja, in sicer kapitalsko financiranje s financerji brez posebnih odnosov in posojilno financiranje s financerji s posebnimi odnosi. Za anglo-ameriško skupino je značilno prevladujoče kapitalsko financiranje s financerji brez posebnih odnosov, za celinskoevropsko skupino pa posojilno financiranje s posebnimi odnosi (Novak, 2007, str. 55).

Veliko ljudi sprejema ekonomske odločitve na podlagi svojega odnosa s podjetji in znanja o njihovem poslovanju, zato predstavljajo potencialne uporabnike računovodskega poročanja. Med potencialnimi uporabniki so tako lastniki, posojilodajalci, dobavitelji, potencialni investitorji, upniki, zaposlenci, managerji, kupci, finančni analitiki in svetovalci, borzni posredniki, prevzemniki, konkurenti, država, javnost in drugi. Vse te potencialne uporabnike pa lahko razdelimo v dve veliki skupini, in sicer na notranje in zunanje uporabnike računovodskih informacij (Statements of Financial Accounting Concepts, 2003, str. 14).

Vsa podjetja, ne glede na velikost, morajo zato sestaviti bilanco stanja in izkaz poslovnega izida. Izkaz gibanja kapitala in izkaz denarnih tokov pa so obvezna sestavljati velika in srednja podjetja ter tista majhna, z vrednostnimi papirji katerih se trguje na organiziranem trgu.

Da zadostimo potrebam zunanjih uporabnikov po računovodskih informacijah, torej zadostuje letno poročilo. Za notranje uporabnike računovodskih informacij pa je treba poleg računovodskih izkazov, objavljenih v letnem poročilu, pripravljati tudi predračunske računovodske izkaze. Notranji uporabniki računovodskih informacij tako na podlagi predračunskih in obračunskih informacij sprejemajo odločitve ter ugotavljajo vzroke za morebitna odstopanja. Obračunski in predračunski izkazi morajo biti zaradi primerjave pripravljeni po enaki metodiki, predračuni pa morajo biti tudi čim bolj kakovostni, kar med drugim pomeni, da so čim bolj realni, možnost njihove uresničitve pa velika. Ker smo danes priča nenehnim spremembam v okolju, je to dokaj težko zagotoviti.

Računovodske informacije, ki jih pripravlja računovodja za potrebe drugih članov posloводства, lastnikov, poslovnih partnerjev, zaposlencev, davčnih organov in države, morajo biti relevantne, neoporečne, neodvisne in objektivne. Razumljivo je, da mora imeti

računovodja za doseganje tako visoko zastavljenih nalog pri računovodstvu podjetja vse najboljše osebnostne odlike, kot so primerna izobraženost, olikanost, preudarnost, prizadevnost, izvirnost, zanesljivost, nepristranskost, resnicoljubnost in seveda ustrezna strokovnost področij, ki jih pokriva (Koželj, 2006, str. 5).

Poslovodniki in lastniki podjetja potrebujejo stalen vpogled v njegov gospodarski položaj. Zanimajo jih stanje in spremembe sredstev, denarne obveznosti ter finančna uspešnost. Pri tem imajo dve možnosti, in sicer neposreden vpogled v poslovne knjige podjetja ali posredne preglede računovodskih sporočil. V podjetju imajo običajno veliko poslovnih dogodkov, zato je tako za nosilce odločitvene ravni v podjetju kakor tudi za zunanje interesente primernejše pregledovanje računovodskih sporočil, ki jih imenujemo tudi medletni in letni obračuni (Koletnik, Koželj, 2005, str. 13).

Podjetja skušajo s svojim poročanjem zadovoljiti potrebe številnih uporabnikov po informacijah. Iz že napisanega lahko sklepamo, da imajo ti zelo različne interese. V praksi pa se pojavlja še ena dilema, s katero se spopada poslovodstvo podjetja, in sicer želja po čim nižjem prikazu dobička davčnim oblastem, ker stremijo k čim nižjemu plačilu davka, ter želja po prikazu čim boljšega poslovnega rezultata vsem ostalim uporabnikom računovodskih informacij, tudi potencialnim novim lastnikom (Scholes et al., 2002, str. 141).

2.2. RAZLOGI ZA RAZLIKE V RAČUNOVODSKEM POROČANJU V POSAMEZNIH DRŽAVAH

V mednarodni javnosti se je potreba po poenotenju računovodskih standardov pojavila predvsem zaradi tega, ker se ravno zaradi neenotnosti standardov države med seboj razlikujejo po spremljanju gospodarskih kategorij in jih je zato težko primerjati med seboj. Mnogi so mnenja, da ravno pomanjkanje enotnosti pri načinu poročanja ovira prost pretok kapitala iz države v državo in pogosto zato investitorji zahtevajo večji donos svoje naložbe zaradi večjega tveganja. Razlike v računovodskih standardih poročanja določene države vodijo tudi v nepoštено konkurenčno prednost (Kieso, Wygandt, 1992, str. 21).

Objava in uporaba računovodskih informacij z vstopom v globalno gospodarstvo nista več omejeni z državnimi mejami. Zavedati se je treba, da med posameznimi državami obstajajo velike gospodarske, politične, kulturne in druge razlike, med njimi tudi razlike v načinu in obliki računovodskega poročanja. V praksi se tako vedno večkrat primerjajo posamezni računovodski sistemi, ki se med seboj močno razlikujejo.

Večina avtorjev se strinja, da so glavni razlogi za razlike v računovodskem poročanju v posameznih državah predvsem naslednji (Elliott, Elliott, 2002, str. 758):

- pravni sistem države,

- način financiranja podjetij,
- povezava med davčnimi pravili in računovodskim poročanjem,
- vpliv in vloga računovodske stroke v državi,
- stopnja razvitosti računovodske teorije,
- zgodovinski dogodki ter
- jezik.

Tudi ti razlogi vplivajo na izbiro vrednotenja gospodarskih kategorij v računovodskih izkazih podjetja. Prav vpliv izbire določenega vrednotenja je tudi tema v nadaljevanju magistrskega dela. Te razloge zato predstavljam nekoliko podrobneje.

2.2.1. Pravni sistem države

Pravni sistem določene države je pomembna dimenzija zunanjega okolja, ki vpliva na poslovanje podjetja. Poslovodstvo podjetja mora biti seznanjeno s pravnim sistemom države, v kateri posluje, in tistih držav, s katerimi posluje.

Glede na pravni sistem se države lahko razdelijo v dve večji skupini: na tiste, katerih pravni sistem temelji na občem pravu, in na tiste, katerih pravni sistem temelji na rimskem pravu. Ta delitev je pomembna, saj pravni sistem vpliva tudi na ureditev računovodskega in finančnega poročanja v posamezni državi (Elliott, Elliott, 2002, str. 759).

Za države, ki uporabljajo obče pravo, je značilno, da se sklicujejo na rešitve posameznih primerov in zato nimajo predpisanih natančnih pravil, ki so uporabna v vsaki situaciji. Države, katerih pravni sistem temelji na občem pravu, so: Velika Britanija, Združene države Amerike, Avstralija, Kanada in Nova Zelandija (Elliott, Elliott, 2002, str. 759). V njih prevladuje težnja po poštenem in resničnem prikazovanju gospodarske slike podjetja (Koletnik, Koželj, 2005, str. 62).

Za države, ki uporabljajo rimsko pravo, je značilno, da imajo predpisana natančna pravila, ki so pogosto vključena v zakone, ki urejajo delovanje podjetij. Rezultat teh natančno predpisanih pravil je manjša fleksibilnost pri pripravi finančnih poročil. Takšne države so: Francija, Nemčija in Japonska (Daniels, Radebaugh, 2001, str. 104). V njih prevladuje težnja po skrbnem in previdnem prikazovanju gospodarske slike podjetja (Koletnik, Koželj, 2005, str. 62).

Od pravnega sistema države je torej odvisno, ali so računovodska poročila in uporabljene računovodske rešitve zakonsko predpisani ali pa zakonodaja predpisuje le neki splošni okvir, znotraj katerega lahko računovodja sam izbira najboljše rešitve. Države, ki uporabljajo obče pravo, tako omogočajo računovodjem večjo kreativnost pri njihovem delu.

Pri izbiri računovodskih rešitev se torej v različnih državah srečujemo z različno miselnostjo in prakso. Lahko rečemo, da je evropski prostor bolj naklonjen pravnim pravilom, zato so podjetja pri izbiri računovodskih rešitev bolj omejena, se pravi, da so pravila natančno predpisana z gospodarskopравnimi in tudi drugimi predpisi (Koletnik, Koželj, 2005, str. 62).

2.2.2. Način financiranja podjetij

Pri odločanju o tem, kaj je pomembna informacija za uporabnika, je pomemben dejavnik tudi način financiranja poslovanja podjetja. Podjetja se namreč v glavnem financirajo z zadolževanjem ali lastniškim kapitalom, ki ga prispevajo številni majhni delničarji. Prav način financiranja poslovanja je pomemben dejavnik za nastanek razlik v računovodskem poročanju med različnimi državami (Elliott, Elliott, 2002, str. 759).

V Veliki Britaniji se podjetja v glavnem financirajo z lastniškim kapitalom, zato so delničarji tudi primarni uporabniki računovodskih izkazov. V drugih evropskih državah ni tako. V Nemčiji so glavni financerji poslovanja podjetij banke, drugje je lahko glavni financer tudi država ali pa kdo tretji (Samuels, Brayshaw, Craner, 1995, str. 70).

Računovodsko poročanje se torej razlikuje glede na to, kako se podjetje financira. V Sloveniji imajo podjetja veliko število lastnikov (majhnih delničarjev), kar je posledica lastninjenja. Lastniki podjetij so predvsem zaposlenci (notranji lastniki), investicijske družbe (zunanjí lastniki) in država. Podjetja se največkrat financirajo z lastniškimi viri sredstev, saj so ta sredstva cenejša in ugodnejša. Drug način financiranja je zadolževanje pri bankah. Primeri, ko bi podjetja izdala emisije delnic, pa skoraj ne obstajajo.

2.2.3. Povezava med davčnimi pravili in računovodskim poročanjem

Računovodsko poročanje med posameznimi državami se razlikuje tudi v tem, ali je le-to že enako poročanju za davčne namene ali ne. Nekatere države ločijo med obema načinoma poročanja. To v praksi pomeni, da denimo vsi odhodki, ki jih podjetje poroča v računovodskih izkazih, niso hkrati tudi odhodki, ki so davčno priznani.

Zadeva je logična, če pomislimo na to, da bi drugače lahko podjetja v svoje knjige evidentirala vse nastale stroške, tudi tiste, ki niso povezani z opravljanjem posamezne dejavnosti. Na ta način pa se znižuje ugotovljeni dobiček, ki je osnova za ugotavljanje davčnih obveznosti.

V nekaterih državah lahko davčne oblasti zahtevajo pri izdelavi računovodskih izkazov uporabo točno določenih računovodskih usmeritev; tako je v Nemčiji. Druge države lahko dovolijo uporabo različnih računovodskih usmeritev, ene za izdelavo poročil za davčne

namene in druge za ostale namene; tako je v Veliki Britaniji in na Nizozemskem (Samuels, Brayshaw, Craner, 1995, str. 71).

V Sloveniji so računovodski izkazi tudi osnova za določitev davčne obveznosti, zato davčna pravila vplivajo tudi na izbiro za računovodsko poročanje. Izkaz poslovnega izida je podlaga za sestavitev obračuna davka od dohodkov pravnih oseb. Na tem mestu naj poudarim, da se odhodki, ugotovljeni v izkazu poslovnega izida v obračunu davka od dohodkov pravnih oseb, upoštevajo le, če izpolnjujejo naslednje pogoje:

- so neposreden pogoj za opravljanje dejavnosti in so posledica opravljanja dejavnosti,
- nimajo značaja privatnosti in
- so skladni z običajno poslovno prakso.

2.2.4. Vpliv in vloga računovodske stroke v državi

Razvoj trga lastniških vrednostnih papirjev v Veliki Britaniji je sprožil potrebo po verodostojnih, ustreznih in pravočasnih računovodskih informacijah. Dana je bila zahteva po pripravljanju letnih računovodskih poročil, ki vključujejo temeljne računovodske izkaze in zahtevo po njihovem revidiranju. Nove zahteve so prispevale k naraščajočemu uveljavljanju in spoštovanju računovodske stroke (Elliott, Elliott, 2002, str. 761).

Tako kot v Veliki Britaniji se je potreba po tovrstnih informacijah izkazala tudi v številnih drugih državah. Močna računovodska stroka v teh državah pa še danes pomembno vpliva na razvoj mednarodnih računovodskih standardov, priporočil in kakovost računovodskega poročanja.

V tistih državah, v katerih se ni pokazala potreba po tovrstnih informacijah, pa je računovodsko poročanje usmerjala država. To so bile predvsem države Vzhodne Evrope v osemdesetih letih prejšnjega stoletja (Elliott, Elliott, 2002, str. 761). V njih so danes razmere povsem drugačne. S preходом na tržno gospodarstvo so morali računovodje postati vse bolj izobraženi, naraščala pa je tudi zahteva po njihovi strokovnosti. Vse to pa se odraža v bolj kakovostnih računovodskih rešitvah in računovodskem poročanju.

2.2.5. Stopnja razvitosti računovodske teorije

Tudi razvitost računovodske teorije lahko vpliva na računovodsko prakso v posamezni državi. Teorija se lahko razvija na akademski in profesionalni ravni, vendar mora biti v končni fazi sprejeta v praksi (Elliott, Elliott, 2002, str. 762).

Sistem računovodskih predpisov lahko določa neodvisna računovodska stroka ali pa država. V Veliki Britaniji za razvoj računovodstva in postavljanje računovodskih meril skrbi stroka.

Za Nemčijo in Francijo pa je značilno, da vse predpise, ki se tičejo računovodstva, določa država, pri tem pa upošteva tudi mnenje stroke (Samuels, Brayshaw, Craner, 1995, str. 71).

2.2.6. Zgodovinski dogodki

Razvoj računovodskega sistema je pogosto odvisen tudi od politične zgodovine posamezne države. Predvsem številni škandali v začetku prejšnjega stoletja so imeli močan vpliv na način finančnega poročanja (Elliott, Elliott, 2002, str. 762).

Odmeven je bil tudi bankrot ameriške korporacije Enron ob koncu leta 2001. Izkazalo se je, da je pomembno vlogo pri vsej zadevi igrala tudi revizijska hiša Andersen. V Enronu so knjižili transakcije pri trgovanju po tržni vrednosti, kar je lahko za daljše obdobje sporno. Leto dni kasneje je propadla še ameriška korporacija Worldcom. Tudi pri njih so prirejali računovodske izkaze. Zniževali so stroške telekomunikacijskih linij in obenem povečevali prihodke. Tudi v sosednji Italiji so imeli podoben primer s podjetjem Parmalat. Računovodske izkaze so prirejali s pomočjo knjiženja in izkazovanja dolgov in gotovine. Do stečaja je prišlo leta 2003.

Vsem trem primerom je skupno prikrivanje obstoječih izgub, precenjevanje sredstev, beleženje sredstev, ki sploh ne obstajajo, in podcenjevanje višine dolga. Odgovor na vse te anomalije je tudi nenehen razvoj in prilagajanje računovodske teorije praksi.

Posledično je bil sprejet Sarbanes-Oxleyev zakon, da bi preprečil podobne primere v prihodnosti. Nekateri poudarki tega zakona so (Harrison, Horngren, 2005, str. 175):

- postavili so nov nadzorni organ, ki kontrolira delo revizorjev, ki revidirajo računovodske izkaze podjetij, katerih delnice kotirajo na borzi;
- revizijske hiše ne smejo hkrati revidirati računovodskih izkazov nekega podjetja in istemu podjetju obenem tudi svetovati;
- posamezna revizijska hiša lahko opravlja revizijo računovodskih izkazov nekega podjetja največ sedem let zaporedoma, nato pa mora slediti prekinitev, dolga vsaj dve leti;
- podjetja, katerih delnice kotirajo na borzi, morajo objaviti tudi poročilo notranjih kontrol, zunanji revizor pa mora oceniti notranje kontrole podjetja;
- povišali so tudi kazni odgovornim osebam.

2.2.7. Jezik

Pri vrednotenju istovrstnih računovodskih postavk ima pomembno vlogo tudi jezik, ki ga uporabljajo v posamezni državi. Za nekatere narode je značilno, da govorijo le materni jezik, kar jim preprečuje, da bi se seznanili tudi z izkušnjami drugih narodov. Težava se pojavlja tudi pri prevajanju fraz in konceptov, ki jih uporabljajo pri računovodskem poročanju (Elliott,

Elliott, 2002, str. 763). Vsi ti razlogi so podlaga za nastanek razlik v računovodskem poročanju med posameznimi državami.

Predvsem narodi, ki govorijo le materni jezik na manjšem geografskem območju, so bolj navezani na svojo kulturo, komunikacija z drugimi pa je težka. Uporaba številnih različnih jezikov povzroča tudi podjetjem, ki skušajo poenotiti zaposlence in oglaševanje svojih izdelkov, velike težave (Daniels, Radebaugh, 2001, str. 51).

Tudi prevajanje je lahko težavno, kar še dodatno otežuje mednarodno poslovanje. Jasno je, da za nekatere besede in fraze ne obstaja neposreden prevod v drug jezik. To lahko povzroči zmedo in številne nejasnosti (Daniels, Radebaugh, 2001, str. 69).

2.3. PRAVNA IN STROKOVNA PRAVILA ZA SPREMLJANJE USPEŠNOSTI POSLOVANJA PODJETIJ V SLOVENIJI

Med pomembnejšimi podlagami za spremljanje uspešnosti poslovanja podjetij v Sloveniji so predvsem zakon o gospodarskih družbah in SRS. Za potrebe magistrskega dela bom na kratko predstavila še vsebino zakona o davku od dohodka pravnih oseb. Te podlage določajo predvsem pravila za zunanje poročanje uspešnosti poslovanja podjetja, vplivajo pa tudi na notranje spremljanje uspešnosti poslovanja podjetja.

2.3.1. Zakon o gospodarskih družbah (ZGD-1)

Prenovljeni Zakon o gospodarskih družbah (Ur. l. RS, št. 42/06) je stopil v veljavo v začetku maja leta 2006. Gre že za osmo novelo zakona, še posebej zadnje tri pa so v luči uskladitve slovenskega pravnega reda s pravnim redom EU (Kerčmar, Tratar, Boltin, 2006, str. 33).

Poslovne knjige in letno poročilo so obravnavani v osmem poglavju prvega dela zakona, to je med skupnimi določbami. V prenovljenem zakonu je temeljno izhodišče to, da ureja le temeljna vprašanja ter podaja splošni okvir vodenja poslovnih knjig in sestavljanja letnega poročila, pooblastilo za sprejemanje natančnejših pravil o računovodenju pa je dano Slovenskemu inštitutu za revizijo, ki v soglasju s pristojnima ministroma za finance in gospodarstvo sprejme SRS.

ZGD-1 v 55. členu razvršča podjetja na mikro, majhna, srednja in velika, od velikosti podjetja pa je odvisno tudi pripravljane računovodskih poročil. Merila za določanje velikosti podjetja so: povprečno število zaposlenecv v poslovnem letu, čisti prihodki od prodaje in vrednost aktive podjetja. Podrobneje so merila prikazana v Tabeli 2.

Tabela 2: Delitev podjetij

	Mikro podjetje	Majhno podjetje	Srednje podjetje	Veliko podjetje
Povprečno število delavcev	do 10	do 50	do 250	nad 250
Čisti prihodki od prodaje	do 2.000.000 €	do 7.300.000 €	do 29.200.000 €	nad 29.200.000 €
Vrednost aktive	do 2.000.000 €	do 3.650.000 €	do 14.600.000 €	nad 14.600.000 €

Vir: 55. člen ZGD-1.

V 54. členu ZGD-1 je določeno, da morajo podjetja voditi poslovne knjige in jih enkrat letno zaključiti. Na podlagi zaključenih poslovnih knjig je treba za vsako poslovno leto v treh mesecih po koncu poslovnega leta sestaviti letno poročilo. ZGD-1 določa tudi splošna pravila o letnem poročilu (60. člen), ki je sestavljeno iz računovodskega in poslovnega poročila.

Računovodsko poročilo velikih in srednjih kapitalskih družb, dvojnih družb in tistih majhnih kapitalskih družb, z vrednostnimi papirji katerih se trguje na organiziranem trgu, je sestavljeno iz bilance stanja, izkaza poslovnega izida, izkaza denarnih tokov, izkaza gibanja kapitala ter priloge s pojasnili k izkazu.

V 61. členu ZGD-1 je postavljena tudi zahteva po jasnem in preglednem sestavljanju letnih poročil, ki morajo obenem izkazovati tudi resničen in pošten prikaz premoženja in obveznosti podjetja, njegovega finančnega položaja ter poslovnega izida. Iz tega je mogoče sklepati, da je želel zakonodajalec hkrati upoštevati interese različnih uporabnikov računovodskih informacij.

V 67. členu ZGD-1 je natančneje obravnavano tudi vrednotenje postavk v računovodskih izkazih. Pri tem se za vrednotenje postavk v računovodskih izkazih uporabljajo naslednja splošna pravila:

- predpostavlja se nadaljevanje podjetja kot delujočega podjetja, pri bilanciranju je zato treba upoštevati nadaljevanje podjetja, če temu ne nasprotujejo dejanski ali pravni vzroki;
- uporaba metod vrednotenja se brez utemeljenih razlogov ne sme spreminjati iz poslovnega leta v poslovno leto, gre v bistvu za materialno stalnost vrednotenja in obveznost do ohranjanja enkrat izbranih metod vrednotenja;
- treba je upoštevati načelo previdnosti, ki preprečuje previsok izkaz lastnega kapitala, za varstvo upnikov;
- upoštevanje načela poštene vrednosti;
- odhodke in prihodke je treba upoštevati, ne glede na to, kdaj so bili plačani ali prejeti;
- sestavine sredstev in obveznosti do virov sredstev je treba vrednotiti posamično;
- začetna bilanca stanja poslovnega leta se mora ujemati s končno bilanco stanja prejšnjega poslovnega leta.

2.3.2. Slovenski računovodski standardi (SRS)

SRS so drugi pomembni predpis, poleg določb ZGD-1, ki so pomembni za spremljanje uspešnosti poslovanja podjetja. Nanje napotuje tudi ZGD-1, v 54. členu katerega je zapisano, da podrobnejša pravila o računovodenju določajo SRS, ki jih sprejme Slovenski inštitut za revizijo v soglasju s pristojnima ministroma za gospodarstvo in finance. Po prejemu soglasja jih mora Slovenski inštitut za revizijo objaviti v Uradnem listu Republike Slovenije. V tem členu je zapisano tudi, da SRS določajo zlasti:

- vsebino in členitev izkaza denarnih tokov in izkaza gibanja kapitala,
- pravila o vrednotenju računovodskih postavk,
- pravila o vsebini posameznih postavk v računovodskih izkazih in pojasnilih teh postavk v prilogi k izkazom.

Prve SRS smo v Sloveniji dobili že leta 1993, prvič so bili spremenjeni leta 2001 in zadnjič v letu 2006. Ti zadnji SRS vsebujejo pravila vrednotenja in merjenja računovodskih postavk, ki so enaka pravilom, ki jih določajo MSRP. Pravila merjenja postavk v računovodskih izkazih so sedaj postavljena tako, da je poslovni izid, ugotovljen po SRS in MSRP, popolnoma enak.

2.3.3. Zakon o davku od dohodka pravnih oseb (ZDDPO-2)

Temeljna določila glede obdavčenja dohodka pravnih oseb so zapisana v Zakonu o davku od dohodka pravnih oseb (Ur. l. RS, št. 117/06). Poleg splošnih določb so v tem zakonu opredeljeni še: zavezanci za davek in obseg davčne obveznosti, vir dohodkov, oprostitve, davčno obdobje in predmet obdavčitve, davčna osnova, obdavčitev pri prenosu premoženja, zamenjavah kapitalskih deležev, združitvah in delitvah, davčne olajšave, davčna stopnja, odprava dvojnega obdavčenja dohodkov rezidenta iz virov izven Slovenije, obračunavanje in plačevanje davka, posebne, prehodne in končne določbe.

V oktobru 2006 so bile sprejete spremembe zakonodaje s področja obdavčevanja in spremembe zakona o davčnem postopku, s katerimi naj bi olajšali in poenostavili plačevanje davkov. Do spremembe zakona o davku od dohodka pravnih oseb je prišlo predvsem zaradi uskladitve slovenske zakonodaje z zakonodajo EU, sproščanja mednarodnih kapitalskih in finančnih tokov ter spremembe zakonodaje na drugih področjih, ki omogoča in dopušča določene rešitve, ki imajo vpliv tudi na davčno osnovo in s tem samo obdavčenje.

Zakon o davku od dohodkov pravnih oseb v 12. členu določa, da se za ugotavljanje dobička načeloma priznajo prihodki in odhodki, ki so bili ugotovljeni v izkazu poslovnega izida oziroma letnem poročilu, ki ustreza izkazu poslovnega izida ter prikazuje prihodke, odhodke in poslovni izid, na podlagi zakona in v skladu z njim uvedenimi računovodskimi standardi.

2.3.4. Uspešnost poslovanja podjetja

Računovodske izkaze lahko razdelimo v dve vrsti, in sicer na tiste, ki poročajo položaj podjetja na določen dan (bilanca stanja), ter tiste, ki poročajo poslovne operacije znotraj obdobja (izkaz poslovnega izida in izkaz denarnih tokov). Prava vrednost računovodskih izkazov pa je v tem, da lahko z njihovo pomočjo napovemo bodoče prihodke in dividende. Z vidika investitorja je finančna analiza napovedovanje prihodnosti, z vidika managementa pa je finančna analiza pomembna tako zaradi napovedovanja prihodnjih razmer kakor tudi kot začetna točka za planiranje akcij, ki bodo vplivale na prihodnji potek dogodkov (Brigham, Gapenski, Ehrhardt, 1999, str. 72).

Analiziranje računovodskih izkazov vključuje uporabo kazalcev in drugih analitičnih orodij z namenom pridobiti sliko o donosnosti in tveganju poslovanja posameznega podjetja. Ob vsej računalniški podpori, ki je na voljo v današnjem času, izračun kazalcev ni problem. Večji izziv analitikom predstavlja razlaga izračunanih vrednosti kazalcev. Učinkovita razlaga zahteva od analitika, da prepozna ekonomske in sedanje pogoje poslovanja, s katerimi se srečuje neko podjetje, da prepozna strategije, ki jih podjetje uresničuje, ter da razume pomembne koncepte in načela računovodskih izkazov, ki so osnova za izračun kazalcev. Trije najpomembnejši stebri pri učinkoviti razlagi analiziranih računovodskih izkazov so gospodarstvo, v katerem posluje podjetje, poslovna strategija podjetja in finančno računovodstvo podjetja (Stickney, 1996, str. 2).

Finančni kazalniki so nastali kot pomoč analitikom pri vrednotenju računovodskih izkazov. Računovodskih izkazov različnih podjetij se ne da kar preprosto primerjati med seboj. Z izračunom kazalnikov pa lahko njihove vrednosti primerjamo med seboj, tudi če gre za primerjavo dveh različnih podjetij.

S kazalnikom mislimo na relativno število, dobljeno s primerjavo dveh velikosti, ki ima določeno spoznavno moč in omogoča oblikovati sodbo o poslovanju. Kazalnik je lahko glede na naravo primerjalne velikosti opredeljen kot indeks, koeficient ali stopnja udeležbe. Indeks je relativno število, ki izraža razmerje med istovrstnima velikostma. Pogosto ga pomnožimo s 100, da dobimo odstotni indeks. Koeficient je relativno število, ki izraža razmerje med raznovrstnima velikostma, ki pa sta med seboj primerljivi. Koeficient je praviloma imenovano število in ga le redkeje izražamo kot odstotni koeficient. Stopnja udeležbe je relativno število, ki izraža razmerje med istovrstnima velikostma, od katerih se prva nanaša na del in druga na celoto istega pojava. Najpogosteje se stopnja pomnoži s 100, da dobimo odstotno stopnjo udeležbe (SRS, 2006, str. 180).

Kazalci so vsesplošno uporabljeno orodje pri pojasnjevanju računovodskih izkazov. Izbira kazalca in uporaba njegovih izračunanih vrednosti je odvisna od potreb tistega, ki uporablja te informacije. Investitorji si želijo izbrati najboljši trenutek za prodajo delnic, to pa je takrat, ko

je njihova cena najvišja. Da bi lahko izbrali ta trenutek, investitorji spremljajo uspešnost poslovanja podjetja. Ravno tako kot investitorji pozorno spremljajo uspešnost poslovanja tudi banke, predvsem z vidika solventnosti podjetja (Weetman, 2003, str. 362).

Analitiki računovodskih izkazov proučujejo povezave med računovodskimi izkazi v času in skušajo napovedati trende sprememb v prihodnosti. Obstaja veliko načinov, na katere lahko kazalce kategoriziramo in definiramo. Najpomembneje je, da so analitiki dosledni pri definicijah kazalcev, ko primerjajo njihove vrednosti med podjetji ali v času. Eden izmed možnih načinov delitev kazalcev je tudi delitev na (Samuels, Brayshaw, Craner, 1995, str. 8):

- kazalce dobičkonosnosti,
- kazalce, povezane z učinkovitostjo uporabe sredstev,
- kazalce finančnega tveganja,
- kazalce vrednostih papirjev.

Avtorji torej kazalnike delijo v različne skupine, druga izmed delitev je lahko delitev v naslednjih pet skupin (Brigham, Gapenski, Ehrhardt, 1999, str. 72):

- kazalniki likvidnosti,
- kazalniki gospodarjenja s sredstvi,
- kazalniki gospodarjenja z dolgom,
- kazalniki dobičkonosnosti in
- kazalniki tržnih vrednosti.

SRS 29, ki govori o računovodskem proučevanju oziroma analiziranju, deli računovodske kazalnike v sedem temeljnih skupin, te pa naj bi zajemale različna področja poslovanja podjetja. Ti kazalniki so:

- kazalniki stanja financiranja,
- kazalniki stanja investiranja (naložbenja),
- kazalniki vodoravnega finančnega ustroja,
- kazalniki obračanja,
- kazalniki gospodarnosti,
- kazalniki dobičkonosnosti in
- kazalniki dohodkovnosti.

Sistematični pristop k analizi s kazalci zahteva najprej oceno grobe slike o uspešnosti poslovanja podjetja ter nato razčlenjevanje in ugotavljanje doseženih rezultatov. Štiri področja analize so (Weetman, 2003, str. 363):

- kazalci investitorjev,
- analiza uspešnosti managementa,
- likvidnost in kratkoročna sredstva ter
- finančno tveganje.

Za potrebe tega magistrskega dela sem podrobneje predstavila dva kazalnika, in sicer enega iz skupine kazalnikov dobičkonosnosti poslovanja oziroma iz skupine kazalnikov donosnosti, to je dobičkonosnost sredstev. Drugi kazalnik pa je iz skupine kazalnikov vodoravnega finančnega ustroja oziroma iz skupine kazalnikov likvidnosti, to je kratkoročni koeficient. S kazalnikom dobičkonosnosti sredstev ugotavljamo gospodarsko uspešnost poslovanja podjetja, s kratkoročnim koeficientom pa finančno uspešnost poslovanja podjetja.

2.3.4.1. Merjenje uspešnosti poslovanja podjetja

Tako v domači kakor tudi v tuji literaturi lahko zasledimo, da avtorji kot osnovne cilje poslovanja podjetja navajajo različne stvari. Nekateri med njimi kot osnovni cilj izpostavljajo povečevanje vrednosti lastniških vložkov. Pri tem se naslanjajo predvsem na dejstvo, da so delničarji tisti, ki so dejanski lastniki podjetja in imajo tudi možnost imenovanja managerjev. Managerji so tako predstavniki lastnikov, pri vodenju podjetja pa se zavedajo, da jih lastniki lahko kadarkoli zamenjajo, če z doseženimi rezultati poslovanja niso zadovoljni.

Najbolj uveljavljena opredelitev poslovne uspešnosti pravi, da pomeni poslovna uspešnost delati prave stvari. Uspešnost podjetja je torej povezana s tistim, kar želi podjetje doseči, z njenim merjenjem pa dobimo tudi odgovor na vprašanje, kako neko podjetje dosega zastavljene cilje. Čim bolj so zastavljeni cilji doseženi, tem večja je uspešnost poslovanja podjetja.

Lahko rečemo, da je uspešnost poslovanja podjetja družbeno-ekonomsko določena in je podjetju dana ne glede na njegovo voljo. Tem bolj podjetje dosega družbeno-ekonomske cilje, tem uspešnejše je. V današnjem globalnem poslovanju pa sta najpomembnejša cilja poslovanja podjetja dobičkonosnost in dobičkovnost poslovanja.

Preprosto bi lahko dejali, da pomeni uspešnost delati tiste stvari, ki jih tržišče potrebuje, in je torej zunanja značilnost podjetja. Za merjenje uspešnosti poslovanja podjetja so uporabni različni pripomočki in sodila.

Vsakokrat, ko želimo izmeriti uspešnost poslovanja podjetja, najprej opredelimo načine za merjenje finančnih in ekonomskih posledic preteklih managerskih odločitev. Pomembna vprašanja, na katera je treba pri tem odgovoriti, so: ali so bili viri uporabljeni učinkovito, ali je donosnost poslovanja dosegla ali celo presegla pričakovanja, ali so bile finančne odločitve sprejete preudarno in podobno (Helfert, 2000, str. 81).

Preden se v praksi lotimo kakršnekoli analize, je treba definirati naslednje:

- z vidika koga bomo merili uspešnost,
- nepristranskost analize in
- standarde primerjave.

Pri tem se je treba zavedati, da se analize na podlagi računovodskih izkazov vedno nanašajo na pretekle podatke, torej na preteklost. Namen analiziranja pa je pridobiti podatke, ki se uporabljajo za sprejemanje odločitev v prihodnosti (Helfert, 2000, str. 82).

Veliko uporabnikov računovodskih informacij se zanaša na druge, da bodo namesto njih spremljali kazalce. Tako na primer zaposlenci zaupajo sindikatom, majhni investitorji se zanašajo na članke v finančnih časopisih, managerji se poleg na svoje izračune ozirajo tudi na rezultate analiz profesionalnih analitikov (Weetman, 2003, str. 362).

V praksi se za analizo računovodskih izkazov najpogosteje uporabljata strukturna analiza računovodskih izkazov, ki je lahko vodoravna ali navpična, ter analiza s koeficienti. S strukturno analizo računovodskih izkazov izločimo vpliv absolutne velikosti postavk in ugotovimo njihov relativni pomen. Na ta način zagotovimo tudi primerljivost med različno velikimi podjetji.

Vodoravna analiza bilance stanja nam da informacije o velikosti, smeri in relativni pomembnosti sprememb postavk glede na predhodno leto. Ugotovimo lahko, kako se je finančno stanje podjetja spremenilo. Za vsako postavko iz bilance stanja se izračuna odstotek spremembe stanja glede na predhodno leto. Izračun je naslednji: razlika med stanjem postavke v bilanci tekočega in predhodnega leta se deli s stanjem postavke predhodnega leta ter pomnoži s 100. Spremembe v velikosti postavk bilance stanja je mogoče prikazati tudi z indeksi, in sicer v tem primeru stanje postavke v bilanci stanja tekočega leta delimo s stanjem postavke predhodnega leta in jo pomnožimo s 100. Zaradi spreminjanja same strukture bilance stanja, je vodoravna analiza primernejša za analiziranje izkaza poslovnega izida (Kavčič, Slapničar, Rejc, 1998, str. 4).

Z vodoravno analizo izkaza poslovnega izida ugotavljamo, ali se je uspešnost podjetja izboljšala ali poslabšala glede na pretekla leta. Za posamezne postavke izkaza poslovnega izida tekočega leta se izračuna odstotek spremembe glede na predhodno leto. Tako kot pri vodoravni analizi bilance stanja lahko tudi tu spremembe izrazimo z indeksi. Na ta način izračunani odstotki in indeksi prikazujejo nominalno rast postavk. Predvsem za prihodke in dobiček pa je pomembno ugotoviti tudi njihovo realno rast. Iz tega razloga je treba izračunane podatke še deflacionirati, saj lahko ti rezultati pripeljejo do povsem drugačnih zaključkov (Kavčič, Slapničar, Rejc, 1998, str. 4).

Kadar delamo navpično analizo bilance stanja, prikazujemo relativne deleže posameznih postavk v bilanci stanja glede na bilančno vsoto. Na ta način dobimo postavke bilance stanja prikazane z deleži, zato tovrstni podatki omogočajo primerjavo bilanc stanja različnih podjetij, ki pa morajo biti iz iste panoge. Izračunani odstotki pomenijo delež posamezne postavke sredstev in obveznosti do virov sredstev v celotnih sredstvih oziroma v celotnih

obveznostih podjetja. Tako izračunane deleže postavk bilance stanja je mogoče primerjati tudi z različnimi bilancami stanja istega podjetja v času (Kavčič, Slapničar, Rejc, 1998, str. 5).

Pri navpični analizi postavk izkaza poslovnega izida le-te prikazujemo kot relativne deleže glede na izbrano osnovo, ki je največkrat čisti prihodki iz prodaje, vsi prihodki ali dobiček. Posamezne postavke tako prikažemo kot deleže in jih zato lahko primerjamo z izkazi poslovnega izida različnih podjetij v isti panogi. Tako izražene izkaze poslovnega izida pa lahko primerjamo tudi v času (Kavčič, Slapničar, Rejc, 1998, str. 7).

Če se odločimo za analizo računovodskih izkazov s kazalniki, je ključno vprašanje izbor kazalnikov. Preveliko število izračunanih kazalnikov namreč zmanjšuje eno glavnih prednosti te analize, ki je zgoščenost informacij o podjetju. Zavedati se je treba, da so stroški izračunavanja velikega števila kazalnikov zanemarljivi, vendar pa po drugi strani preveliko število izračunanih kazalnikov kakovostno ne izboljša analize (Slapničar, Kuhelj - Krajnović, 1999, str. 65).

Izračunane vrednosti kazalcev nekega podjetja lahko primerjamo z izračunanimi vrednostmi za različna obdobja za isto podjetje ali pa z izračunanimi vrednostmi drugih podjetij za ista obdobja (Stickney, 1996, str. 126).

Kadar primerjamo podatke za isto podjetje v različnih časovnih obdobjih, lahko proučujemo vpliv sprememb v ekonomskem okolju podjetja, vpliv sprememb industrijskih pogojev ali pa vpliv spremembe znotraj podjetja samega na izračun kazalcev. Preden se lotimo take analize, je treba poiskati odgovore na naslednja vprašanja (Stickney, 1996, str. 126):

- Ali so v podjetju naredili pomembno spremembo v svojem proizvodu, so razširili poslovanje na novo področje, so spremenili odnos do kupcev?
- Ali je podjetje prevzelo kakšno drugo podjetje in kako je to prikazalo?
- Ali je podjetje spreminjalo računovodske metode skozi čas?

Odgovori na ta vprašanja povedo, ali so izračunane vrednosti kazalnikov podjetja med seboj sploh lahko primerljive in ali je njihova primerjava sploh smiselna.

Podjetja uporabljajo različne računovodske usmeritve pri pripravljanju svojih računovodskih izkazov. Pojasnila k računovodskim izkazom navadno vključujejo tudi navedbo uporabljenih računovodskih metod. Spreminjanje izbranih računovodskih rešitev podjetja lahko vpliva na primerjavo podatkov v času in na primerjavo med različnimi podjetji (Stickney, 1996, str. 181).

Velika težava pri uporabi preteklih podatkov je tudi ta, da je lahko prejšnje poslovanje na nezadovoljivi ravni. Vsak napredek znotraj tekočega leta pa še vedno vodi podjetje v neželen položaj. Izboljšan kazalec dobičkonosnosti lahko pomeni zelo malo, če je podjetje uvrščeno v svoji panogi na zadnje mesto (Stickney, 1996, str. 127).

Kadar se odločimo za primerjavo izračunanih kazalcev podjetja z izračunanimi kazalci drugih podjetij, se moramo najprej odločiti, katera podjetja so tista, ki so najbolj ustrezna za takšno primerjavo. Pomembno je, da izberemo taka podjetja, ki imajo podobne proizvode, strategije, velikost in starost. Samo nekaj podjetij lahko ustreza vsem tem kriterijem. Najpogostejši in enostavnejši način je, da za primerjavo vzamemo kar objavljene izračunane povprečne vrednosti kazalcev za tisto panogo, v kateri podjetje posluje. Že izračunane povprečne vrednosti kazalcev za posamezno panogo so dobra osnova za primerjavo, če se pri tem zavedamo tudi določenih omejitev (Stickney, 1996, str. 127).

Kadar se odločimo za primerjavo izračunanih kazalcev podjetja z že izračunanimi kazalci za panogo, moramo biti pozorni predvsem na (Stickney, 1996, str. 127):

- Definicije panoge. Običajno so v isto panogo zajeta podjetja glede na njihov glavni proizvod. Tako izračunani povprečni kazalci za panogo tudi ne vključujejo zasebnih podjetij in tujih podjetij, ki pa so lahko pomembni za določeno panogo. Zato moramo, preden se lotimo primerjave, ugotoviti tudi, kakšen vpliv imajo tista podjetja, ki v izračunu določenega povprečnega kazalca panoge niso zajeta, na objavljen podatek.
- Na kakšen način je izračunano povprečje za panogo. Tu gre predvsem za način izračuna.
- Kakšna je distribucija izračunanih vrednosti okoli aritmetične sredine.
- Definicije kazalcev, ki so izračunani iz računovodskih izkazov.

Samo analiza s kazalci je v sedanjem času neustrezna in pomanjkljiva, zato so se pojavili tudi različni novi pristopi, s katerimi lahko opravljamo analize računovodskih podatkov. Na kratko predstavljam le dva.

Sestavljanje računovodskih poročil je zasidrano na računovodskem modelu, ki je bil razvit pred stoletji za okolje neodvisnih transakcij med neodvisnimi subjekti. Ta model pa se v praksi uporablja še danes. Finančnoračunovodski model bi bilo treba za današnje potrebe razširiti in vanj vključiti ovrednotenje neopredmetenih in intelektualnih sredstev podjetja, kot so visokokakovostni izdelki in storitve, motivirani in usposobljeni zaposleni, odzivni in predvidljivi notranji procesi ter zadovoljne in zveste stranke. V podjetjih informacijske dobe so tovrstna sredstva odločilnega pomena za uspeh. Kot kombinacija finančnoračunovodskega modela, ki temelji na preteklih stroških, in želje po doseganju daljnosežnih konkurenčnih zmoglosti je nastal model uravnoteženega sistema kazalnikov (Kaplan, Norton, 2000, str. 18–19).

Uravnoteženi sistem kazalnikov ohranja tradicionalne finančne kazalnike uspešnosti, ki pa so v sodobnih podjetjih neprimerni za vodenje in ustvarjanje vrednosti prek naložb v stranke, dobavitelje, zaposlence, procese, tehnologijo in izboljšave. Uravnoteženi sistem kazalnikov dopolnjuje finančne kazalnike pretekle uspešnosti s kazalniki prihodnje uspešnosti. Uspešnost poslovanja podjetja se meri s štirih vidikov, in sicer s finančnega vidika, vidika poslovanja s

strankami, vidika notranjih poslovnih procesov ter vidika učenja in rasti (Kaplan, Norton, 2000, str. 19–20).

Podjetja lahko izberejo kazalce za analizo na dva načina: poljubno iz obstoječih skupin kazalcev, grupiranih po različnih področjih poslovanja, ali pa empirično na podlagi statističnih metod. Ena izmed takih statističnih metod je faktorska analiza, ki temelji na zmanjševanju števila spremenljivk na bistveno manjše število faktorjev, ki pojasnjujejo čim večji delež informacije, vsebovane v spremenljivkah. S faktorsko analizo skušamo ugotoviti medsebojno povezanost spremenljivk, ki jo izrazimo s skupnim faktorjem. Cilj faktorske analize je ugotoviti, ali je povezave med opazovanimi spremenljivkami mogoče pojasniti z manjšim številom posrednih opazovanih spremenljivk ali faktorjev. S faktorsko analizo tudi olajšamo interpretacijo, tako da ugotavljamo, kaj je bistvena skupna značilnost, ki je v ozadju opazovanih spremenljivk (Slapničar, Kuhelj - Krajnović, 1999, str. 66).

2.3.4.2. Načini merjenja uspešnosti poslovanja podjetja

Kot vemo, obstaja v praksi široka paleta možnih načinov merjenja uspešnosti poslovanja podjetja. Noben izmed teh ni prevladujoč ali najboljši, saj vedno obstajajo tudi alternativni načini. Zavedati se je treba tudi, da je dostop do podatkov omejen, razen če ne gre za analize v podjetju samem, zato se analize uspešnosti poslovanja podjetij največkrat opravljajo na podlagi javno dostopnih podatkov, ki so največkrat kar letna poročila podjetij. Pri tem pa se soočimo s številnimi omejitvami. V letnih poročilih so namreč običajno objavljena le pojasnila, ki so določena z zakonom in drugimi predpisi. Za natančnejše analize pa so lahko ta pojasnila premalo.

Tako v okolju podjetja kakor tudi znotraj podjetja je veliko različnih skupin in posameznikov, ki so zainteresirani za uspeh ali neuspeh poslovanja podjetja. Med njimi so najpomembnejši managerji, lastniki oziroma investitorji in posojilodajalci. Vsi ostali, kot so zaposlenci, država in družba, pa si lahko pomagajo z istimi analizami, uporabijo pa še različne druge podatke o poslovanju podjetja.

S poslovanjem podjetja je povezanih veliko skupin, zato se postavlja vprašanje, kakšen je pravzaprav cilj poslovanja podjetja.

Veliko ljudi sprejema ekonomske odločitve na podlagi svojega odnosa s podjetjem in znanja o poslovanju podjetja, zato so potencialni uporabniki finančnega poročanja. Med potencialnimi uporabniki so lastniki, posojilodajalci, dobavitelji, potencialni investitorji, upniki, zaposlenci, managerji, kupci, finančni analitiki in svetovalci, borzni posredniki, prevzemniki, borza, odvetniki, država, javnost in drugi. Vse te potencialne uporabnike lahko razdelimo v dve veliki skupini, in sicer na notranje in zunanje uporabnike računovodskih informacij (Financial Accounting Standards Board, 2003, str. 14).

V Tabeli 3 so prikazani možni načini merjenja uspešnosti poslovanja podjetja glede na področje merjenja in glede na vidik merjenja.

Tabela 3: Načini merjenja uspešnosti poslovanja podjetja

MANAGEMENT	LASTNIKI/INVESTITORJI	POSOJILODAJALCI
<i>Operativna analiza</i>	<i>Donosnost investicije</i>	<i>Likvidnost</i>
KOSMATI DOBIČEK	DONOSNOST CELOTNE NETO VREDNOSTI	OBRATNI KOEFICIENT
MARŽA	DONOSNOST NAVADNE DELNICE	POKRITOST KRATKOROČNIH DOLGOV
EBIT, EBITDA	DOBIČEK NA DELNICO	HITRO UNOVČLJIVA VREDNOST
ČISTI DOBIČEK BREZ UPORABE IZPOSOJENEGA KAPITALA IN BREZ FINANČNIH NALOŽB	FINANČNI TOK NA DELNICO	
ANALIZA STROŠKOV POSLOVANJA	PORAST VREDNOSTI CENE DELNICE	
ANALIZA PRISPEVKOV		
POSLOVNI VPLIV		
PRIMERJALNA ANALIZA		
<i>Uspešnost managementa</i>	<i>Pozicija dobička</i>	<i>Finančni vpliv</i>
PRODAJA SREDSTEV	DIVIDENDA NA DELNICO	RAZMERJE DOLG : SREDSTVA
ČISTA OBRATNA SREDSTVA:	DIVIDENDNI DONOS	RAZMERJE DOLG : KAPITALIZACIJA
- OBRAČANJE ZALOG - NEZAVAROVANE TERJATVE - OBVEZNOSTI DO DOBAVITELJEV	IZPLAČILO DOBIČKA	RAZMERJE DOLG : DELNICE
UČINKOVITOST ČLOVEŠKIH VIROV	POKRITOST DIVIDEND	
	RAZMERJE DIVIDENDE SREDSTVA	
<i>Dobičkonosnost</i>	<i>Tržni položaj</i>	<i>Pokrivanje dolga</i>
DONOSNOST SREDSTEV (PO DAVKIH)	RAZMERJE CENA : DOBIČEK	POKRITOST OBRESTI
DONOSNOST PRED OBRESTMI IN DAVKI	VEČKRATNOST FINANČNEGA TOKA	POKRITOST DOLGA
DONOSNOST TEKOČE VREDNOSTI OSNOVE	RAZMERJE MED TRŽNO IN KNJIŽNO VREDNOSTJO	FIKSNA SPREMEMBA POKRITOSTI
EKONOMSKA DODANA VREDNOST IN EKONOMSKI DOBIČEK	GIBANJA RELATIVNIH CEN	ANALIZA FINANČNEGA TOKA
POVRNITEV FINANČNEGA TOKA INVESTICIJ	VREDNOST PODJETJA	
PROSTI FINANČNI TOK		

Vir: Prirejeno po Helfert, 2000, str. 84.

Merila uspešnosti managementa je Helfert (2000, str. 402–406) razdelil v tri skupine:

- 1) Merila dobičkonosnosti; gre za tradicionalne načine merjenja uspešnosti managementa, katerih podlaga za izračun je dobiček. Ta merila se vse bolj nadomeščajo z merili

denarnega toka in merili vrednosti. Pomembna so predvsem za notranje planiranje, analiziranje in razvoj. To so:

- dobiček na delnico,
- donosnost naložbe,
- donosnost sredstev,
- donosnost vloženega kapitala in
- dobičkonosnost kapitala.

2) Merila denarnega toka; to so merila, ki se uporabljajo pogosteje kot merila donosnosti in slonijo na analizi denarnega toka. To so:

- prosti denarni tok,
- donosnost denarnega toka bruto naložb,
- denarni tok iz naložb,
- celotna donosnost delničarjev in
- celotna donosnost poslovanja.

3) Merila vrednosti; tudi ta so nastala z razvojem od preprostih do zahtevnejših meril. To so:

- mnogokratniki dobička,
- mnogokratniki denarnega toka,
- ekonomska dodana vrednost,
- tržna dodana vrednost,
- denarna dodana vrednost,
- vrednost delničarjev in
- dodana vrednost delničarjev.

2.3.4.3. Kratkoročni ali obratni ali tekoči koeficient (current ratio)

Angleško se ta koeficient imenuje »current ratio«, SRS 29 ga imenuje koeficient kratkoročne pokritosti kratkoročnih obveznosti, v slovenski literaturi pa lahko zasledimo še druga pojmovanja, kot na primer obratni koeficient ali tekoči koeficient. Zaradi enotnosti v tem tekstu ga bom poimenovala kar kratkoročni koeficient.

$$\text{KRATKOROČNI KOEFICIENT} = \frac{\text{KRATKOROČNA SREDSTVA}}{\text{KRATKOROČNE OBVEZNOSTI}}$$

Kratkoročni koeficient predstavlja vsoto denarnih sredstev, ki so na razpolago na dan bilance stanja, vključno s kratkoročnimi sredstvi, za katere podjetje predvideva, da se bodo spremenila v denar v obdobju enega leta po bilanci stanja, v razmerju do obveznosti, ki bodo nastale v tem istem obdobju (Stickney, 1996, str. 118).

V praksi je uporaba kratkoročnega koeficienta najbolj razširjena in uporabljena mera, s katero ugotavljamo kratkoročno plačilno sposobnost. Višji kot je kratkoročni koeficient, bolj solventno se zdi podjetje (Meigs et al., 1996, str. 372).

Podatke za izračun najdemo v bilanci stanja, glede na SRS 24, ki govori o oblikah bilance stanja za zunanje poslovno poročanje, kratkoročna sredstva običajno vključujejo zaloge, kratkoročne finančne naložbe, kratkoročne poslovne terjatve, denarna sredstva in, kjer jih imajo, tudi sredstva (skupine za odtujitev) za prodajo. Kratkoročne obveznosti največkrat vključujejo kratkoročne finančne in poslovne obveznosti ter, če obstajajo, tudi obveznosti, vključene v skupine za odtujitev.

V tuji literaturi je mogoče zaslediti, da kratkoročna sredstva običajno vključujejo denarna sredstva, kratkoročne naložbe, terjatve do kupcev in zaloge. Kratkoročne obveznosti pa so sestavljene iz obveznosti do dobaviteljev, kratkoročnih obveznosti iz posojil, kratkoročnega dela dolgoročnih obveznosti, nabranih davkov in drugih nabranih stroškov (Brigham, Gapenski, Ehrhardt, 1999, str. 73).

Kratkoročna sredstva so relativno likvidni viri, ki jih sestavljajo denar, kratkoročne finančne naložbe, terjatve do kupcev, zaloge in preplačani stroški. Da lahko neko sredstvo uvrstimo med kratkoročna, ga mora biti podjetje sposobno zamenjati v denar v zelo kratkem obdobju, brez posledic za poslovanje podjetja. Kratkoročne obveznosti so obstoječi dolгови, ki morajo biti plačani znotraj istega obdobja, kakor so definirana tudi kratkoročna sredstva. Za te dolgove se pričakuje, da bodo poplačani s kratkoročnimi sredstvi (Meigs et al., 1996, str. 370).

Ustrezna povezava med kratkoročnimi sredstvi in kratkoročnimi obveznostmi je pomembnejša kot zneskovne vrednosti posameznih kategorij. Kratkoročne obveznosti morajo biti plačane v bližnji prihodnosti, sredstva za njihovo poravnavo pa običajno pridejo iz kratkoročnih sredstev (Meigs et al., 1996, str. 371).

Kratkoročni koeficient pri sprejemanju svojih odločitev uporabljajo posojilodajalci, ki presojujejo, ali bo lahko tisti, ki se zadolži, plačeval kratkoročne obveznosti. Drugi uporabniki so delničarji, ki se zavedajo, da naložba v podjetje, ki ne more poravnati svojih dolgov, ni dobra, saj vedno obstaja možnost, da bo le-to bankrotiralo. Tretja skupina uporabnikov so managerji, ki se zavedajo, da mora imeti podjetje na razpolago dovolj denarja, da lahko poravnava svoje kratkoročne obveznosti (Harrison, Horngren, 2005, str. 138).

S tem koeficientom izmerimo sposobnost podjetja, da plača kratkoročne obveznosti s kratkoročnimi sredstvi. Za podjetje je bolje, da je ta koeficient čim višji, saj to pomeni, da ima na razpolago veliko kratkoročnih sredstev, s katerimi lahko pokriva kratkoročne obveznosti. Naraščajoči kratkoročni koeficient iz obdobja v obdobje pomeni, da se finančni položaj podjetja izboljšuje, ali obratno (Harrison, Horngren, 2005, str. 134).

Visoka vrednost kratkoročnega koeficienta še ne pomeni, da bo imelo podjetje dovolj denarja za svoje potrebe. Če zaloge ne morejo biti prodane ali dolгови izterjani v doglednem času,

potem je varnost, ki jo odraža visoka vrednost kratkoročnega koeficienta, le navidezna (Brigham, Gapenski, Ehrhardt, 1999, str. 792).

Zgodovinsko gledano, so analitiki najprej menili, da je zadovoljiv kratkoročni koeficient z vrednostjo med 1,5 in 2. V zgodnjih osemdesetih letih prejšnjega stoletja so začele naraščati obrestne mere, zato so podjetja povečala svoje kratkoročne poslovne obveznosti in prisilila dobavitelje, da financirajo kratkoročna sredstva podjetja v večjem obsegu. Posledično so se vrednosti izračunanih kratkoročnih koeficientov začele spuščati proti 1 in danes kratkoročni koeficient z vrednostjo okoli 1 ni nič nenavadnega. Čeprav premik izračunanih vrednosti navzdol nakazuje na večje tveganje kratkoročne likvidnosti, ni nujno tudi neustrezen (Stickney, 1996, str. 118).

Pri razlagi izračunane vrednosti kratkoročnega koeficienta prihaja do naslednjih težav (Stickney, 1996, str. 118):

- Hkratno povečanje vrednosti kratkoročnih sredstev in kratkoročnih obveznosti za isti znesek se odrazi v zmanjšanju izračunane vrednosti kratkoročnega koeficienta, ko je ta več kot 1 pred tako transakcijo, in v povečanju, kadar je vrednost kratkoročnega koeficienta manj kot 1 pred tako transakcijo. Podobne težave pri razlagi izračunane vrednosti kratkoročnega koeficienta nastanejo tudi, kadar se kratkoročna sredstva in kratkoročne obveznosti hkrati zmanjšajo za enak znesek.
- Zelo visoka vrednost izračunanega kratkoročnega koeficienta je lahko posledica nezadovoljivih pogojev poslovanja, padajoče izračunane vrednosti kratkoročnega koeficienta pa lahko spremljajo donosne poslovne odločitve. V obdobju recesije pogodbene obveznosti zahtevajo plačilo kratkoročnih obveznosti, in četudi kratkoročna sredstva dosežejo zelo nizko točko, lahko vrednost kratkoročnega koeficienta zraste do zelo visoke vrednosti. V obdobju rasti pa se lahko zgodi ravno obratno.
- Management lahko s pripravo bilance stanja vpliva tudi na višino izračunanega kratkoročnega koeficienta, ki se tako lahko pomembno razlikuje od izračunanih vrednosti kratkoročnih koeficientov med letom. Primeri, s katerimi lahko management vpliva na bilanco stanja ob koncu leta, so: podjetje spodbuja nakupe z odlogom plačila (kadar je vrednost manj kot 1) ali pa odloži take nakupe na kasnejši čas (kadar je vrednost več kot 1) z namenom izboljšati izračunano vrednost kratkoročnega koeficienta.

2.3.4.4 Dobičkonosnost sredstev

Angleško dobičkonosnost sredstev imenujemo »return on total assets« oziroma z znano kratico ROA. Z izračunom dobičkonosnosti sredstev ugotavljamo, ali so sredstva podjetja uporabljena racionalno.

$$\text{KOEFIČIENT DOBIČKONOSNOSTI SREDSTEV} = \frac{\text{ČISTI DOBIČEK}}{\text{POVPREČNA SREDSTVA}}$$

Dobičkonosnost sredstev meri uspešnost podjetja pri uporabi sredstev za doseganje dohodka neodvisno od načina financiranja teh sredstev (Stickney, 1996, str. 102).

Koeficient dobičkonosnosti sredstev lahko razdelimo v dva dela, in sicer na dobičkonosnost prihodkov ter na obračanje sredstev. Če želimo povečati dobičkonosnost sredstev, moramo tako povečati ali dobičkonosnost prihodkov ali pa povečati obračanje sredstev.

$$\frac{\text{ČISTI DOBIČEK}}{\text{PRIHODKI}} \times \frac{\text{PRIHODKI}}{\text{POVPREČNA SREDSTVA}} = \frac{\text{ČISTI DOBIČEK}}{\text{POVPREČNA SREDSTVA}}$$

Ne glede na dejavnost, s katero se podjetje ukvarja, je za analizo uspešnosti podjetja kot celote izračun dobičkonosnosti sredstev primeren koeficient, saj dobiček podjetja v določenem poslovnem obdobju primerja z vsemi sredstvi istega poslovnega obdobja. Dobičkonosnost sredstev izraža skupni učinek dobičkovnosti prihodkov in obračanja sredstev.

S koeficientom dobičkonosnosti sredstev ugotavljamo, kako uspešen je management pri gospodarjenju s sredstvi podjetja. V literaturi ni enotne opredelitve tega koeficienta, zato lahko najdemo različne rešitve tako za števec kot imenovalce. Največkrat se čistemu dobičku v števcu prištejejo še obresti in davek na dobiček, saj se na ta način izključi vpliv financiranja na vrednost koeficienta (Kavčič, Slapničar, Rejc, 1998, str. 9).

Preden se lotimo izračuna koeficienta dobičkonosnosti sredstev, moramo najprej odgovoriti na vprašanje, kaj bomo upoštevali v števcu. Obstajajo tri možnosti, in sicer: ali upoštevati čisti dobiček ali čisti dobiček skupaj z obrestmi ali dobiček pred odšteti obrestmi in davka od dohodka pravnih oseb. Če upoštevamo čisti dobiček skupaj z obrestmi, izključimo vpliv financiranja sredstev na njihovo dobičkonosnost. Kadar se pri tem načinu financiranja iz obdobja v obdobje ne spreminja, ta razlika niti ni pomembna. Davek od dohodka pravnih oseb upoštevamo predvsem zato, ker financiranje z dolгови zmanjšuje davek od dohodka pravnih oseb, lastniško financiranje pa ne (Kavčič, Slapničar, Rejc, 1998, str. 9).

Tudi v imenovalcu lahko upoštevamo različna sredstva. Največkrat se upoštevajo vsa sredstva, veliko analitikov pa upošteva le tista, ki so financirana s kapitalom ali s posojili, izključujejo pa tista, ki so financirana z brezobrestnim kreditom (mislimo predvsem na obveznosti do dobaviteljev). Obveznosti do dobaviteljev se ne upoštevajo predvsem zato, da se primerja dobičkonosnost sredstev samo s stroškom kapitala. Po drugi strani pa, če upoštevamo vsa sredstva, analiziramo, kako management upravlja s sredstvi podjetja, ne glede na to, kako so financirana (Kavčič, Slapničar, Rejc, 1998, str. 9).

Najuspešnejša podjetja imajo koeficient dobičkonosnosti sredstev vsaj 15 odstotkov ali višji. Če je podjetje uspešno in ima dobre prihodnje možnosti, mora biti sposobno dosegati

dobičkonosnost sredstev, ki je višja od njegovih stroškov zadolževanja (Meigs et al., 1996, str. 382).

Poslovne odločitve se sprejemajo v tveganem okolju. Ne glede na veliko uporabnost koeficientov, ti ne dajo vedno odgovorov na vsa vprašanja, ki so potrebni za sprejemanje odločitev. Pri finančni analizi pomeni nenaden padec vrednosti koeficienta, da je nekaj narobe, ampak s tem še ne identificiramo problema samega. Analitik mora ugotoviti razlog, zaradi katerega je prišlo do zmanjšanja njegove vrednosti.

Zakonodaja, mednarodni škandali in številni drugi dejavniki lahko povzročijo, da se dobički podjetij spremenijo v izgube. Če želimo, da so koeficienti zanesljiva podlaga za sprejemanje odločitev, jih moramo analizirati skozi daljše obdobje (Harrison, Horngren, 2005, str. 620).

Osnovna obveznost managementa kateregakoli podjetja je investirati, poslovati in investirati v odločitve, ki povečujejo vrednost delnic na dolgi rok. Management mora zato periodično pregledovati politiko poslovanja podjetja in uresničevanje postavljenih strategij, da preveri, ali se izpolnjujejo osnovne obveznosti do delničarjev (Helfert, 2000, str. 395).

2.4. DAVČNO IN RAČUNOVODSKO POROČANJE

Na začetku naj pojasnim, da pojma davčno poročanje kot takega v praksi ne uporabljamo. Davčno računovodstvo je primerno obravnavati le kot del celotnega računovodstva, saj so tudi poročila, ki so pripravljena za davčne namene, pripravljena na podlagi računovodskih izkazov. V računovodstvu se torej poleg računovodskih poročil pripravljajo tudi »davčni izkazi«, ki so pripravljani po davčnih pravilih.

2.4.1. Spoštovanje temeljnih računovodskih predpostavk in kakovostnih značilnosti pri sestavljanju računovodskih izkazov

Pri sestavljanju računovodskih izkazov je treba upoštevati temeljni računovodski predpostavki, ki sta: upoštevanje nastanka poslovnih dogodkov in upoštevanje časovne neomejenosti delovanja.

Prva temeljna računovodska predpostavka pomeni, da je treba računovodske izkaze sestavljati na podlagi računovodstva, zasnovanega na temeljnih poslovnih dogodkih. Poslovni dogodki se v takšnem računovodstvu pripoznajo, ko se pojavijo, in ne na primer šele ob plačilu. Zapisujejo se v računovodske razvide in o njih se poroča v računovodskih izkazih obdobja, na katero se nanašajo. Po tej predpostavki se odhodki pripoznajo v izkazu poslovnega izida in pred tem v računovodskih izvidih na podlagi neposredne povezave nastanka stroškov ali odhodkov in pridobitve prihodkov (SRS, 2006, str. IV).

Druga temeljna računovodska predpostavka pomeni, da je treba računovodske izkaze sestavljati, kot da bo podjetje nadaljevalo poslovanje v dogledni prihodnosti in kot da nima namena ne potrebe, da bi ga povsem ustavilo ali pomembno skrčilo (SRS, 2006, str. V).

Pri izbiri računovodskih usmeritev in odločanju o njihovi uporabi je treba upoštevati še kakovostne značilnosti računovodskih izkazov, ki so razumljivost, ustreznost, zanesljivost in primerljivost.

Razumljivost pomeni, da uporabniki računovodskih izkazov lahko razumejo postavke v njih ter iz njih ugotovijo tudi pomen kontov in knjižb na njih. Računovodski izkazi so razumljivi, če jih uporabniki, ki dovolj dobro poznajo poslovno in gospodarsko delovanje in računovodstvo ter dovolj prizadevno proučujejo informacije, razumejo brez težav (SRS, 2006, str. V).

Ustreznost pomeni, da imajo postavke v računovodskih izkazih zaželeno, potrebne in koristne lastnosti ter značilnosti, konti in knjižbe na njih pa ustrezajo določenemu namenu in pravilom. Na ustreznost postavk vpliva njihova vrsta in bistvenost, bistvenost je odvisna od velikosti posamezne postavke ali napake, ocenjene v posameznih okoliščinah oziroma opustitve ali napačne predstavitve posamezne postavke. Informacije so ustrezne takrat, ko pomagajo uporabnikom sprejemati oziroma popravljati ali potrjevati poslovne odločitve. Pravimo, da so informacije bistvene takrat, ko lahko njihova opustitev ali napačna navedba vpliva na poslovne odločitve uporabnikov, zasnovane na računovodskih izkazih (SRS, 2006, str. V).

Zanesljivost pomeni, da postavke v računovodskih izkazih ne vsebujejo pomembnih napak in pristranskih stališč ter predstavljajo tisto, o čemer trdijo, da predstavljajo, ali za kar se lahko upravičeno domneva, da predstavljajo, hkrati pa so konti in knjižbe na njih popolni in zanesljivi. Pri tem so informacije popolne glede bistvenosti. Zanesljivost zahteva še upoštevanje prednosti vsebine pred obliko (SRS, 2006, str. V).

Primerljivost pomeni, da je zaradi metodične enotnosti mogoče primerjati postavke v računovodskih izkazih istega podjetja za različna leta, pa tudi postavke v računovodskih izkazih različnih podjetij, hkrati pa so konti in knjižbe na njih metodično enotni tako v posameznem podjetju kot v različnih podjetjih (SRS, 2006, str. V).

V skladu s kakovostno značilnostjo računovodskih izkazov – primerljivostjo – se morajo računovodska načela in izbrane računovodske usmeritve dosledno uporabljati iz obračunskega obdobja v obračunsko obdobje. Praviloma se lahko spremenijo le zaradi objektivnih razlogov, v tem primeru pa je treba tako spremembo ovrednotiti in razkriti. Objektivna razloga za spremembo računovodske usmeritve sta lahko dva, in sicer: da spremembo zahteva zakon ali organ, ki oblikuje SRS, oziroma če je posledica spremembe računovodske usmeritve

ustreznejša predstavitev poslov ali poslovnih dogodkov v računovodskih izkazih podjetja (Turk et al., 2004, str. 71).

2.5. RAČUNOVODSTVO V GOSPODARSKIH JAVNIH SLUŽBAH

V petem poglavju magistrskega dela je govor o javnem podjetju, zato se mi zdi potrebno na tem mestu predstaviti tudi nekaj značilnosti javnih podjetij in predvsem njihovih posebnosti.

2.5.1. Javna podjetja in javne dobrine

Javna podjetja se ukvarjajo z dejavnostjo, katere namen ni le doseganje dobička, temveč tudi povečevanje splošne blaginje (SRS, 2001, str. 288).

Javna podjetja ponujajo javne dobrine; da neki proizvod postane javna dobrina, mora imeti naslednji dve lastnosti (Lane, 2000, str. 24):

1. neizključljivost iz uporabe – javne dobrine so tiste, pri katerih nobenega potencialnega uporabnika ni mogoče izključiti iz uporabe;
2. nezmanjšljivost dobrine zaradi uporabe – poraba enega človeka ne zmanjša možnosti uporabe drugim.

Pri razumevanju bistva javne dobrine so pomembni tudi naslednji vidiki (Rosen, 1999, str. 61):

1. Tudi če vsak porabi enako količino dobrine, poraba nima nujno enakega pomena za vse. Vrednost, ki jo ljudje pripisujejo neki javni dobrini, je lahko zelo različna, od pozitivne do negativne. Na primer: proizvodnja orožja.
2. Opredelitev javnih dobrin ni absolutna, temveč se spreminja s tržnimi pogoji in z razvojem tehnologije. Čistih javnih dobrin, ki popolnoma zadovoljujejo kriterij neizključljivosti in nezmanjšljivosti zaradi porabe drugih, je zelo malo.
3. Javne dobrine so načeloma tiste, pri katerih ni mogoče nikogar izključiti iz uporabe.
4. Tudi številne stvari, ki niso opredeljene kot proizvodi in storitve, imajo značilnosti javne dobrine. Sem lahko na primer uvrstimo poštenost v trgovinskem poslovanju.
5. Zasebnih dobrin ne zagotavlja izključno zasebni sektor. Tudi javni sektor lahko dobavlja zasebne dobrine, kot so zdravstvene storitve, gradbene storitve, šolstvo ...
6. Javno zagotavljanje dobrin ne pomeni, da jih vedno tudi proizvaja javni sektor. Enako storitev lahko proizvaja tako javni kakor tudi zasebni sektor. Javni sektor je lahko samo odgovoren za njeno dobavljanje.

Največkrat so kot javna podjetja oblikovana podjetja, ki delujejo v panogah, ki so zelo pomembne za nemoteno delovanje vsakega gospodarstva. To so predvsem panoge, kot so

produkcija osnovnih surovin, transportna in telekomunikacijska infrastruktura, ter panoge, ki so koristne za javnost (Pendleton, Winterton, 1993, str. 14).

Primerjava javnih podjetij med seboj pokaže, da imajo veliko skupnih socialnih, ekonomskih, političnih in zakonskih značilnosti. Po drugi strani pa se v marsičem razlikujejo. Ta podjetja imajo različne moči, odgovornosti, cilje, organizacijske strukture in se financirajo na različne načine. Vse te razlike kažejo na to, kako so se javna podjetja prilagajala spreminjajočim se zahtevam okolja skozi čas (Rowan, Pendlebury, 1992, str. 1).

Javno podjetje mora po eni strani delovati v skladu s tržnimi cilji, po drugi pa se mora prilagajati zahtevam države. Zato sta dve temeljni značilnosti javnega podjetja: uspešno in učinkovito poslovanje ter zadovoljevanje javnih potreb. Druga značilnost navadno prevlada tako, da so podjetniški cilji potisnjeni v ozadje (Turk et al., 1999, str. 284).

Javno podjetje lahko ustanovi država ali občina, lahko pa se ustanovi tudi z vložki zasebnega kapitala, če to ni v nasprotju z javnim interesom. Ustanovitelj določi:

- pogoje za izvajanje dejavnosti,
- zagotavljanje in uporabo javnih dobrin ter
- prodajne cene oziroma tarife za uporabo javnih dobrin.

Ustanovitelj tudi sprejema poslovna poročila, obračune in letne računovodske izkaze podjetja (Turk et al., 1999, str. 285).

V zvezi z javnimi podjetji lahko omenimo še pojem javna služba, pod katerim razumemo dejavnost, ki kontinuirano zagotavlja javne dobrine. Javne službe delimo na gospodarske in negospodarske. Gospodarske javne službe delimo še na republiške in lokalne (Kavčič, Smodej, 2003, str. 303).

2.5.2. Slovenski računovodski standard 35 in Zakon o gospodarskih javnih službah

V SRS je javnim podjetjem namenjen standard 35 – Računovodsko spremljanje gospodarskih javnih služb. Po njem se štejejo za javna podjetja vse pravne osebe, ki v skladu s predpisi opravljajo gospodarske javne službe, ne glede na organizacijsko obliko in ne glede na to, ali so gospodarske javne službe njihova celotna dejavnost ali le njen del (SRS, 2006, str. 227).

SRS 35 je povezan z vsemi SRS, razen s tistimi, ki obravnavajo posebnosti na izbranih področjih. Ureja le posebnosti pri vodenju gospodarskih kategorij, značilne za podjetja, ki opravljajo gospodarske javne službe. Te posebnosti se nanašajo na:

1. vrste sredstev in načinov njihovega izkazovanja,
2. vrste obveznosti do virov sredstev in načinov njihovega izkazovanja,
3. vrste stroškov in odhodkov ter načinov njihovega izkazovanja,

4. razčlenjevanje in merjenje prihodkov,
5. ugotavljanje in obravnavanje raznih vrst poslovnega izida,
6. posebnosti prevrednotovanja,
7. obliko bilance stanja,
8. obliko izkaza poslovnega izida in izkaza denarnih tokov ter
9. vrste in vsebine posebnih razpredelnic in pojasnil k računovodskim izkazom.

SRS 35 v bistvu zahteva ločeno prikazovanje gospodarskih kategorij na tiste, s katerimi se opravlja gospodarska javna služba, in na tiste, s katerimi se opravljajo ostale dejavnosti. Tako je treba na ta način ločevati sredstva, obveznosti do virov sredstev, obračunano amortizacijo, stroške in odhodke, prihodke, poslovni izid ter učinke prevrednotenja sredstev in obveznosti do njihovih virov kakor tudi stroškov.

V Sloveniji po Zakonu o gospodarskih javnih službah (1993, 6. člen) država oziroma lokalna skupnost zagotavlja gospodarske javne službe v naslednjih oblikah:

- v režijskem obratu, kadar bi bilo zaradi majhnega obsega ali značilnosti službe neekonomično ali neracionalno ustanoviti javno podjetje ali podeliti koncesijo;
- v javnem gospodarskem zavodu, kadar gre za opravljanje ene ali več gospodarskih javnih služb, ki jih zaradi njihove narave ni mogoče opravljati kot profitne oziroma če to ni njihov cilj;
- v javnem podjetju, kadar gre za opravljanje ene ali več gospodarskih javnih služb večjega obsega ali kadar to narekuje narava monopolne dejavnosti, ki je določena kot gospodarska javna služba, gre pa za dejavnost, ki jo je mogoče opravljati kot profitno;
- z dajanjem koncesij osebam zasebnega prava;
- z vlaganjem javnega kapitala v dejavnost oseb zasebnega prava, kadar je takšna oblika primernejša od oblik iz prejšnjih alinej.

Dodatne zahteve na računovodskem področju, ki se nanašajo na računovodske službe v javnih podjetjih, prinašajo še drugi zakoni in predpisi, ki urejajo gospodarske javne službe kot dejavnosti posebnega družbenega pomena. Razlog za to je predvsem težnja po večji preglednosti prihodkov, ki jih te dejavnosti prinašajo, in odhodkov, ki so z njimi povezani. Večja preglednost pomeni tudi možnost nedvoumne opredelitve stroškovne in z njimi povezane prodajne cene oziroma državne subvencije, ki so potrebne za njihovo nemoteno delovanje. Iz tega izhaja, da je osnovno vodilo računovodskega spremljanja gospodarskih javnih služb nedvoumna opredelitev z njimi povezanih prihodkov in odhodkov (Duhovnik, 2005, str. 34).

Poleg razpredelnic, ki so predpisane z zakonom o gospodarskih družbah in določene s splošnimi SRS, mora letno poročilo javnega podjetja vsebovati še nekatere dodatne razpredelnice in pojasnila k računovodskim izkazom, in sicer (SRS, 2006, str. 230):

1. pregled porabe prejetih državnih podpor po namenih;

2. prikaz poslovnega izida javnega podjetja, razdeljen na del, ki izhaja iz opravljanja gospodarskih javnih služb, in del, ki izhaja iz opravljanja drugih dejavnosti, ter prikaz pokrivanja izgube ali razporejanja dobička iz opravljanja gospodarskih javnih služb;
3. prikaz sodil, po katerih so na posamezne gospodarske javne službe in druge dejavnosti razporejeni sredstva, obveznosti do njihovih virov, prihodki in odhodki;
4. podbilance stanja sredstev in obveznosti do njihovih virov za posamezne gospodarske javne službe ter za druge dejavnosti;
5. pregled opredmetenih osnovnih sredstev, ki se uporabljajo neposredno za posamezne gospodarske javne službe in za druge dejavnosti;
6. izkaz poslovnega izida javnega podjetja, razdeljen na posamezne gospodarske javne službe in za druge dejavnosti.

Posebnost, ki se pojavlja pri javnih podjetjih, je tudi ta, da dobi javno podjetje na razpolago infrastrukturne objekte in naprave od občine ali države. Z vidika zakonskih določil so možni štirje načini prenosa teh sredstev na javno podjetje, v praksi pa se pojavlja tudi peti, ki ni v skladu z zakonom. Ti načini so (Kavčič et al., 2002, str. 15):

1. javno podjetje ima ta sredstva v najemu,
2. javno podjetje ta sredstva le vzdržuje,
3. javno podjetje dobi ta sredstva v upravljanje,
4. občina oziroma država ta sredstva vzdržuje sama ter
5. občina oziroma država vloži kot svoj vložek ta sredstva v javno podjetje in s tem poveča svoj delež kapitala v javnem podjetju.

Pri merjenju rezultatov javnega podjetja je treba upoštevati, da njegove cilje določa država s tem, ko določi obseg dejavnosti javnega podjetja in ceno njegovih proizvodov oziroma storitev, ki je pogosto nižja od njihovih stroškov. Z določanjem cene javnim dobrinam država vodi socialno politiko. Na ta način imajo dostop do javnih dobrin tudi najrevnejši člani družbe. Država se mora potem odločiti, ali bo subvencionirala ceno ali bo izgubo v celoti pokrila iz proračuna. Ciljev javno podjetje ne sme spreminjati in jih mora doseči v zahtevanem obsegu in kakovosti. Javno podjetje lahko vpliva le na obseg stroškov za dani obseg proizvodnje, s tem da jih ne sme zmanjšati na račun kakovosti, saj bi bilo to družbeno nezaželeno. V javnih podjetjih gre torej za realizacijo tistega dela splošnega načela racionalnosti, ki predvideva minimizacijo stroškov za doseganje vnaprej postavljenega cilja. Rezultate javnega podjetja moramo zato vrednotiti z merili, ki bodo pokazala, kako so stroški skladni s cilji. Standardni stroški predstavljajo eno od mogočih meril vrednotenja (Kavčič, 1993, str. 114).

Javna podjetja se od zasebnih ločijo tudi po načinu financiranja svojega poslovanja. Zakon o gospodarskih javnih službah (1993) navaja naslednje vire financiranja javnih služb:

- Cena proizvoda ali storitve – za uporabo javnih dobrin v obliki tarife, takse, nadomestila ali povračila.

- Proračunsko financiranje – iz sredstev proračuna se financirajo tiste dejavnosti javnega podjetja, katerih uporabniki niso določljivi ali katerih uporaba ni izmerljiva. V proračunu se zagotavljajo tudi sredstva za subvencije.
- Lokalni davek – lokalna skupnost lahko za financiranje lokalnih gospodarskih javnih služb predpiše davek.
- Prihodek izvajalcev – prihodki javnega podjetja, ki izvirajo iz zagotavljanja javnih dobrin, se določijo z aktom o ustanovitvi.
- Posojila – javno podjetje se lahko financira iz sredstev, dobljenih s kratkoročnimi ali dolgoročnimi posojili.
- Tuja vlaganja – sredstva za investicijsko izgradnjo infrastrukturnih objektov se lahko pridobivajo tudi iz sredstev vlaganj tujih oseb ter iz sredstev tujih in mednarodnih posojil pod pogoji, ki jih določa zakon.

Računovodstvu in revidiranju izvajalcev gospodarskih javnih služb je v zakonu o gospodarskih javnih službah namenjeno posebno poglavje. Tako je v 66. členu natančneje opredeljeno računovodstvo, in sicer:

- a) Režijski obrat ločeno vodi računovodsko evidenco, ki omogoča obračun stroškov, odhodkov in prihodkov po načelih, ki veljajo za gospodarske družbe.
- b) Javni gospodarski zavod in javno podjetje vodita računovodstvo po določilih zakona, ki ureja gospodarske družbe.
- c) Koncesionar in oseba zasebnega prava ločeno vodita računovodstvo po določilih zakona, ki ureja gospodarske družbe.
- d) Dotacije in subvencije iz proračuna se štejejo za prihodek.
- e) Pri obračunu amortizacije za osnovna sredstva, za nabavo katerih so bila pridobljena sredstva iz proračuna, se njihova nabavna vrednost zmanjša za višino prejetih proračunskih sredstev.

67. člen Zakona o gospodarskih javnih službah zahteva, da imajo pravne osebe, ki opravljajo dejavnost gospodarskih javnih služb, revidirane letne računovodske izkaze v skladu z zakonom. Pri reviziji pa se ugotavlja tudi namenskost, učinkovitost in racionalnost uporabe proračunskih sredstev.

2.5.3. Javne službe v Sloveniji in trendi sprememb v svetu

V Sloveniji so kot republiške gospodarske javne službe organizirani: poštne storitve, javna telefonija, oskrba z električno energijo, skrb za javna пристanišča in letališča, železniški prevoz ... Lokalne gospodarske javne službe so: komunalna dejavnost, kamor sodi odvoz in deponiranje odpadkov, oskrba s pitno vodo, kanalizacija, čistilne naprave, skrb za lokalne ceste, lokalni javni prevoz, javna razsvetljava ... Negospodarske javne službe so na področju zdravstva, šolstva, kulture, znanosti, socialne varnosti, športa, otroškega varstva, invalidskega varstva, socialnega zavarovanja ... (Kavčič, Smodej, 2003, str. 303).

Trendi sprememb znotraj organizacij javnega sektorja so (Prowle, 2000, str. 21):

1. Država povečuje kontrolno funkcijo glede porabe sredstev predvsem na decentraliziranih ravneh. Predvsem gre tu za nadzor porabe javnega denarja.
2. Raste pritisk na povečanje produktivnosti v javnem sektorju.
3. Notranja decentralizacija odločanja z delegiranjem pristojnosti na nižje organizacijske ravni.
4. Notranje organizacijske spremembe.
5. Krepitev konflikta med managerskim in strokovnim vodenjem. Organizacij javnega sektorja ne vodijo več strokovnjaki s področja temeljne dejavnosti, temveč tisti, ki se ukvarjajo z gospodarjenjem z denarjem.
6. Povečana odzivnost na potrebe uporabnikov. Proizvodi in storitve javnega sektorja se vse bolj skušajo prilagajati uporabniku in niso sami sebi namen.
7. Večje uveljavljanje podjetništva. Vse bolj se prevzemajo orodja in tehnike vodenja in poslovanja iz tržnega sektorja.
8. Povečan poudarek na odgovornosti in poštenosti. Finančni škandali, korupcija in podobni pojavi so pripeljali do zahteve po večji javnosti dela organizacij javnega sektorja, boljšem obveščanju in poročanju javnosti ter večjem javnem nadzoru teh organizacij.
9. Spremembe delovnih razmer za zaposlene v javnem sektorju. Za zaposlene v javnem sektorju so začela veljati enaka pravila kot za zaposlene v zasebnem sektorju.
10. Spremembe bodo stalnica.

3. VIDIKI DELOVANJA PODJETJA IN AKTIVA BILANCE STANJA

Kot sem že omenila, je podjetje organizacija, ki se ukvarja s pridobitno dejavnostjo, pri tem pa je zanjo pomemben dobiček oziroma ustrezen poslovni izid. Deluje v razmerah tveganja in ob množici konkurentov na trgu. Zaradi želje po obstanku na trgu in doseganju dobička je zelo pomembno, kako načrtujemo in spremljamo poslovanje podjetja. V podjetju zato za čim uspešnejše poslovanje spremljajo, vrednotijo in merijo posamezne gospodarske kategorije.

3.1. PODJETJE KOT GOSPODARSKI IN FINANČNI SUBJEKT

V praksi vsako podjetje deluje kot gospodarski in kot finančni subjekt, zato tudi njegovo uspešnost presojamo z gospodarskega in finančnega vidika.

Pri presojanju gospodarskega vidika delovanja podjetja ugotavljamo predvsem, kako uspešno so v podjetju izrabljali razpoložljive prvine poslovnega procesa in kakšne so bile posledično dosežene posamezne gospodarske kategorije, kot so dobiček, čisti dobiček in izguba. Izguba že sama po sebi pomeni neuspeh, dobiček in čisti dobiček pa nista sama po sebi že tudi uspeh. Treba ju je izmeriti z vlaganji, ki so bila potrebna za njuno dosego. Iz tega razloga v povezavi

z dobičkom govorimo o dobičkonosnosti sredstev, dobičkonosnosti kapitala in dobičkovnosti prihodkov (Kavčič, Slapničar, Rejc, 1998, str. 4).

Dobiček podjetju predstavlja poslovno korist, ki jo doseže, če vloženi napor povzročajo stroške in odhodke, ki so manjši od koristi v obliki pridobljenih prihodkov od prodanih poslovnih učinkov (Koletnik, 1996, str. 20).

Pri presojanju finančnega vidika delovanja podjetja ugotavljamo, kako uspešno je bilo podjetje pri gospodarjenju z denarjem, predvsem z vidika, ali je lahko sproti poravnalo svoje obveznosti. Če želi podjetje sproti poravnati svoje obveznosti, mora usklajevati pritoke in odtok sredstev ter časovno usklajevati prejeme in izdatke. Zadrževanje denarnih sredstev na poslovnem računu pri tem ni dobra rešitev, saj s tem podjetje zmanjšuje svojo uspešnost (Kavčič, Slapničar, Rejc, 1998, str. 4).

Plačilna sposobnost ali solventnost ali likvidnost podjetja pomeni sposobnost podjetja poravnati v določenem obdobju zapadle obveznosti. V tem obdobju so torej razpoložljiva plačilna sredstva večja od v plačilo zapadlih obveznosti ali pa so jim vsaj enaka (Turk, 2000, str. 445).

Za vsako podjetje, ki deluje na trgu, je plačilna sposobnost pogoj za doseganje poslovnega izida oziroma dobička. To je trajna naloga podjetja in obenem naloga, ki ima največji gospodarski pomen (Turk et al., 1999, str. 513).

Plačilno sposobnost je treba obravnavati kot dinamično kategorijo, kot posledico spreminjanja gospodarskih kategorij v prihodnosti, kajti ugotovitev, kakšna je bila plačilna sposobnost v nekem preteklem trenutku, nima velikega pomena. Plačilna sposobnost je predvsem problem, ki se nanaša na prihodnje poslovanje podjetja, zato tudi informacije, ki zagotavljajo vsakodnevno plačilno sposobnost, izhajajo iz predračunskih informacij. Te informacije, ki omogočajo zagotavljanje kratkoročne oziroma sprotne plačilne sposobnosti, pa dobimo v predračunskem izkazu denarnih tokov (Turk et al., 1999, str. 514).

Plačilno sposobnost podjetja lahko obravnavamo kot kratkoročno in dolgoročno plačilno sposobnost. Kratkoročna plačilna sposobnost pomeni, da podjetje v kratkem roku razpolaga z ustreznimi likvidnostnimi sredstvi za pravočasno izvedbo potrebnih plačil, kar dosega z usklajevanjem materialnih in finančnih tokov. Dolgoročna plačilna sposobnost podjetja pa pomeni, da podjetje razpolaga z ustreznimi likvidnostnimi sredstvi na dolgi rok, kar dosega z rastjo finančne moči ter ohranjanjem in vzpostavljanjem dolgoročnega finančnega ravnotežja (Bergant, 1995, str. 25).

Zgoraj predstavljena vidika, s katerih lahko presojamo uspešnost podjetja, dajeta slutiti, da je za merjenje njegove uspešnosti nemogoče uporabiti le en sam kazalec. Z izbiro zgolj enega

kazalca namreč ne moremo prikazati uspešnosti poslovanja podjetja z več zornih kotov. Vsaka interesna skupina zunaj in znotraj podjetja pa ocenjuje uspešnost poslovanja predvsem s svojega zornega kota (Kavčič, Slapničar, Rejc, 1998, str. 4).

3.2. GOSPODARSKE KATEGORIJE V AKTIVI BILANCE STANJA

Sredstva so gospodarske zmogljivosti podjetja, z njimi pa podjetje uresničuje gospodarski smoter. Podjetje lahko sredstva pridobiva na dva načina, in sicer s kapitalom (lastniška sredstva) ali dolgovi (dolžniška sredstva). Podjetje lahko sredstva uporablja za proizvodnjo proizvodov in storitev, ki jih prodaja, jih zamenja za kakšno drugo sredstvo, uporabi za poravnavo dolga ali pa razdeli med lastnike. Za vsa sredstva velja, da se pripoznajo le, če bodo od njih v prihodnjih obdobjih pritekale gospodarske koristi in če lahko njihovo vrednost izmerimo.

Sredstva vedno predstavljajo prihodnje koristi, ki so rezultat preteklih transakcij in dogodkov (Statements of Financial Accounting Concepts, 2003, str. 205).

Sredstva lahko delimo z različnih vidikov; glede na:

- pojavno obliko so lahko stvari, pravice ali denar; zanje je značilno, da se stalno preoblikujejo;
- to, ali jih potrebujemo za izvajanje temeljne dejavnosti ali jih vlagamo drugam; to so osnovna sredstva, obratna sredstva in finančne naložbe;
- hitrost preoblikovanja oziroma vpliva na poslovni proces podjetja; to pa so gibljiva in stalna sredstva;
- bilanco stanja, kjer se sredstva delijo na dolgoročna in kratkoročna ter na kratkoročne aktivne časovne razmejitve.

Sredstva so lahko kratkoročna ali dolgoročna. Za kratkoročna sredstva pričakujemo, da se bodo spremenila v denar, bodo prodana ali porabljena v naslednjih dvanajstih mesecih ali v posameznem poslovnem ciklu podjetja, če je ta daljši od enega leta (Harrison, Horngren, 2005, str. 18). Dolgoročna sredstva pa se bodo spremenila v denar, bodo prodana ali porabljena v obdobju, daljšem od enega leta. Sredstva torej lahko delimo na dolgoročna in kratkoročna ter na kratkoročne aktivne časovne razmejitve, kakor so razdeljena tudi v bilanci stanja.

SRS opredeljujejo poslovni cikel podjetja kot čas od pridobitve sredstva za delovanje do njegove prodaje za denar. Kadar poslovni cikel podjetja ni jasno opredeljen, se šteje, da traja dvanajst mesecev. V tistih podjetjih, ki imajo poslovni cikel daljši od enega leta, pa se kot kratkoročne razvrščajo tudi gospodarske kategorije z zapadlostjo nad enim letom (SRS, 2006, str. 60).

V bilanci stanja so torej sredstva in obveznosti razdeljeni na kratkoročne in dolgoročne, s čimer je opredeljena tudi njihova likvidnost. Z likvidnostjo merimo, kako hitro se neka stvar spremni v denar. Denar je najbolj likvidno sredstvo, najmanj likvidna sredstva pa so pohištvo in zgradbe, saj niso namenjeni za prodajo. Uporabniki računovodskih izkazov so zainteresirani za likvidnost, saj večina finančnih problemov izhaja iz pomanjkanja denarja. V bilanci stanja so torej sredstva in obveznosti razdeljeni po likvidnosti (Harrison, Horngren, 2005, str. 132).

Za izračun kratkoročnega koeficienta potrebujemo podatek o kratkoročnih sredstvih in kratkoročnih obveznostih. Kratkoročna sredstva delimo v pet skupin, od katerih so nekatere še podrobneje razčlenjene. Delitev kratkoročnih sredstev je prikazana v Tabeli 4.

Tabela 4: Kratkoročna sredstva

Sredstva (skupine za odtujitev) za prodajo	
Zaloge	Material Nedokončana proizvodnja Proizvodi in trgovsko blago Predujmi za zaloge
Kratkoročne finančne naložbe	Kratkoročne finančne naložbe, razen posojil Kratkoročna posojila
Kratkoročne poslovne terjatve	Do podjetij v skupini Do kupcev Do drugih
Denarna sredstva	

Vir: SRS, 2006, str. 132.

Kratkoročne obveznosti so razdeljene v tri skupine, od katerih sta dve še podrobneje razčlenjeni. Delitev kratkoročnih obveznosti je prikazana v Tabeli 5.

Tabela 5: Kratkoročne obveznosti

Obveznosti, vključene v skupine za odtujitev	
Kratkoročne finančne obveznosti	Kratkoročne finančne obveznosti do podjetij v skupini Kratkoročne finančne obveznosti do bank Kratkoročne finančne obveznosti na podlagi obveznic Druge kratkoročne finančne obveznosti
Kratkoročne poslovne obveznosti	Kratkoročne poslovne obveznosti do podjetij v skupini Kratkoročne poslovne obveznosti do dobaviteljev Kratkoročne menične obveznosti Kratkoročne poslovne obveznosti na podlagi predujmov Druge kratkoročne poslovne obveznosti

Vir: SRS, 2006, str. 134.

Vsako sredstvo ima tri bistvene lastnosti (Helfert, 2000, str. 205):

- a) vključuje verjetno prihodnjo korist, ki vsebuje zmožnost, samostojno ali v kombinaciji z drugimi sredstvi, prispevati neposredno ali posredno k prihodnjim neto denarnim pritokom podjetja;
- b) posamezna enota podjetja lahko pridobi prednost pred določenimi sredstvi in drugim kontrolira dostop do njih;
- c) transakcije ali drugi poslovni dogodki dajejo posameznim enotam podjetja pravico kontrolirati koristi, ki so se že zgodile.

V nadaljevanju sem tiste kategorije kratkoročnih sredstev in kratkoročnih obveznosti, na vrednotenje katerih podjetje lahko vpliva, predstavila podrobneje. Dodatno sem vključila še amortizacijo, pri kateri ima podjetje na voljo več metod amortiziranja, med katerimi lahko izbira.

3.2.1. Sredstva (skupine za odtujitev) za prodajo

V SRS 1.46. so nekratkoročna sredstva (skupina za odtujitev) za prodajo opredeljena kot nekratkoročna sredstva (opredmetena ali neopredmetena sredstva ali naložbene nepremičnine), za knjigovodsko vrednost katerih se utemeljeno predvideva, da bo poravnana predvsem s prodajo v naslednjih dvanajstih mesecih, in ne z nadaljnjo uporabo. Skupina za odtujitev so sredstva, ki bodo odtujena s prodajo ali kako drugače skupaj, kot skupina, z eno transakcijo.

Prodaja je po MSRP 5 zelo verjetna v primeru, ko ustrezna raven posloводства dosledno izpolnjuje in sledi načrtu za prodajo sredstva (ali skupine za odtujitev) ter že potekata celoten načrt in aktiven program iskanja kupca. Obenem morata potekati tudi aktivno trženje sredstva (ali skupine za odtujitev) in prizadevanje za doseg cene, ki ustreza njegovi trenutni poštenu vrednosti.

Opredmetena osnovna sredstva, neopredmetena sredstva in naložbene nepremičnine, ki so vrednotene po modelu nabavne vrednosti in izpolnjujejo sodila za razvrstitev med sredstva za prodajo, podjetje preneha amortizirati in jih izmeri po knjigovodski ali poštenu vrednosti, zmanjšani za stroške prodaje, in sicer po tisti, ki je nižja (Hieng et al., 2007, str. 94).

Vrednotenje sredstev ali skupin za prodajo ne more bistveno vplivati na poslovni izid podjetja. Podjetje mora namreč izbrati med vrednotenjem po knjigovodski ali poštenu vrednosti, obvezno pa mora izbrati tisto, ki je nižja.

3.2.2. Zaloge

Management zalog mora izpolnjevati dve stvari. Prva je, da je treba zagotoviti potrebno količino zalog, druga pa je obdržati stroške naročanja in skladiščenja zalog na najnižji možni

ravni, ki še omogoča nemoten potek proizvodnje (Brigham, Gapenski, Ehrhardt, 1999, str. 809).

Pri zalogah se lahko managerji samostojno odločajo, katero metodo vrednotenja zalog bodo uporabili. Ta odločitev pa ima pomemben vpliv na izkazan poslovni rezultat podjetja, na obračun davka od dohodkov pravnih oseb, na izračune kazalcev iz bilance stanja in podobno. Postavitev cen enot proizvodov na zalogi ne bi bila zahtevna, če bi cene ostale nespremenjene ves čas. Kakor vemo, pa se cene na trgu neprestano spreminjajo in so odvisne od različnih dejavnikov (Harrison, Horngren, 2005, str. 267).

Izbrana metoda vrednotenja zalog nedokončane proizvodnje vpliva na velikost ugotovljenih poslovnih odhodkov po načelu: več kot se odločimo pustiti stroškov obračunskega obdobja v zalogah, manj jih je treba pokriti iz prihodkov, kot posledica pa se pojavi večji poslovni izid, in obratno (Koželj, 2006a, str. 164).

Za izračun stroškov prodane enote blaga in stroškov enote blaga, ki še ostane v zalogi, moramo ugotoviti stroške količinske enote blaga. V računovodstvu se uporabljajo splošno sprejete metode vrednotenja zalog, ki so (Harrison, Horngren, 2005, str. 267):

- metoda stroškov posamezne količinske enote v zalogi,
- metoda tehtanih povprečnih cen,
- metoda zaporednih cen (fifo) in
- metoda obratnozaporednih (lifo) cen.

Na tem mestu naj povem, da SRS 4.16. za zmanjševanje količinskih enot iste vrste na zalogi med letom dovoljuje uporabo le dveh metod vrednotenja zalog. To sta metoda zaporednih cen (fifo) ali metoda tehtanih povprečnih cen, ki vključuje tudi metodo drsečih povprečnih cen. Metoda obratnozaporednih cen (lifo) od 1. januarja 2006 ni več dovoljena.

Metoda obratnozaporednih cen (lifo) ni dovoljena tudi v nekaterih drugih državah. Taki državi sta na primer tudi Avstralija in Velika Britanija, vsaj navidezno pa vse države dovoljujejo uporabo metode zaporednih cen (fifo) in uporabo metode povprečnih stroškov (Harrison, Horngren, 2005, str. 272).

Podjetja lahko torej samostojno izberejo metodo vrednotenja zalog, ki jo bodo uporabila. Izbrana metoda pa ima, kot že povedano, različen vpliv na izkazan poslovni rezultat podjetja, na obračun davka od dohodkov pravnih oseb, na izračune kazalcev iz bilance stanja in podobno. Zaradi tega v podjetjih izbirajo metode vrednotenja zalog z veliko skrbnostjo in tudi glede na želeni dosežen rezultat.

Kadar stroški zalog rastejo, so pri uporabi metode zaporednih cen (fifo) stroški prodanega blaga nižji, ker imajo osnovo v prej nastalih stroških, ki so bili nižji. Kosmati dobiček je

najvišji. Kadar pa se stroški zalog znižujejo in uporabljamo metodo zaporednih cen (fifo), so stroški prodanega blaga visoki (Harrison, Horngren, 2005, str. 270).

Zaloge lahko podjetje vrednoti na tri načine, ki vplivajo tudi na vrednotenje odhodkov. Način vrednotenja zalog lahko v podjetju izberejo samostojno. Ti načini so prikazani v Tabeli 6. Kateri znesek stroškov se lahko razmejuje preko zalog, je tudi temeljno vprašanje, ki se nanaša na vrednotenje zalog, in je odvisno od metode vrednotenja zalog.

Tabela 6: Vrednotenje zalog

	ENAKOMERNO PROIZVAJANJE	NEENAKOMERNO PROIZVAJANJE
ENAKOMERNO PRODAJANJE	<i>PROIZVAJALNI STROŠKI</i>	<i>SPREMENLJIVI PROIZVAJALNI STROŠKI</i>
NEENAKOMERNO PRODAJANJE	<i>ZOŽENA LASTNA CENA</i>	

Vir: SRS 2006.

Ko podjetje vrednoti zaloge po proizvodjalnih stroških, so poslovni odhodki sestavljeni iz neposrednih stroškov materiala, neposrednih stroškov dela, neposrednih stroškov storitev, neposrednih stroškov amortizacije in posrednih proizvodjalnih stroškov (Turk et al., 2004, str. 178).

Ko podjetje vrednoti zaloge po zoženi lastni ceni, so poslovni odhodki sestavljeni iz proizvodjalnih stroškov, posrednih stroškov nabave, posrednih stroškov prodaje in posrednih stroškov splošnih služb. Če podjetje vrednoti zaloge po metodi zožene lastne cene, jih vrednoti po najvišji dovoljeni ravni (Turk et al., 2004, str. 178).

Ko podjetje vrednoti zaloge po spremenljivih proizvodjalnih stroških, so poslovni odhodki sestavljeni iz neposrednih proizvodjalnih stroškov in spremenljivega dela posrednih proizvodjalnih stroškov. Če podjetje vrednoti zaloge po metodi spremenljivih proizvodjalnih stroških, jih vrednoti po najnižji dovoljeni ravni (Turk et al., 2004, str. 178).

Za lažjo predstavo o vplivu vrednotenja zalog na poslovni izid podjetja bom predstavila kratek zgled, ki je povzet po zapiskih predavanj za predmet Računovodski vidik vrednotenja sredstev na podiplomskem študiju na Ekonomski fakulteti v Ljubljani.

Predpostavimo naslednje vrednosti:

1. neposredni stroški materiala (2 denarni enoti (odslej d.e.))
2. neposredni stroški dela (3 d.e.)
3. drugi neposredni stroški (1 d.e.)
4. posredni spremenljivi proizvodjalni stroški (2 d.e.)

5. posredni stalni proizvodjalni stroški (3 d.e.)
6. posredni stroški nakupovanja (1 d.e.)
7. posredni stroški prodajanja (2 d.e.)
8. posredni stroški splošnih služb (3 d.e.)
9. posredni stroški obresti (1 d.e.)

In še: v podjetju so prodali 100 enot (odslej e) proizvodov, proizvedli pa 120 enot proizvodov, zaloge na začetku obdobja znašajo 10 enot proizvodov, njihova vrednost pa je 100 d.e., prodajna cena pa 25 d.e. Predpostavimo še, da se pri porabi zalog upošteva metoda zaporednih cen (fifo).

Ne glede na metodo vrednotenja zalog, velja:

- prihodki od prodaje so: $100e \cdot 25 \text{ d.e.} = 2.500 \text{ d.e.}$
- stroški na enoto so: 18 d.e. (seštevek 1 do 9)
- stroški proizvodnje so: $120 e \cdot 18 \text{ d.e.} = 2.160 \text{ d.e.}$
- stroški zalog so: 100 d.e.
- skupaj stroški proizvodnje znašajo: $2.160 \text{ d.e.} + 100 \text{ d.e.} = 2.260 \text{ d.e.}$

a) vrednotenje zalog po proizvodjalnih stroških

- proizvodjalni stroški na enoto proizvoda znašajo 11 d.e. (seštevek 1 do 5)
- po prodaji ostane v zalogi 30 e po 11 d.e., kar je 330 d.e.
- odhodki znašajo $2.260 \text{ d.e.} - 330 \text{ d.e.} = 1.930 \text{ d.e.}$
- dobiček je $2.500 \text{ d.e.} - 1.930 \text{ d.e.} = 570 \text{ d.e.}$

b) vrednotenje zalog po zoženi lastni ceni

- zožena lastna cena na enoto proizvoda je 17 d.e. (seštevek 1 do 8)
- po prodaji ostane v zalogi 30 e po 17 d.e., kar je 510 d.e.
- odhodki znašajo $2.260 \text{ d.e.} - 510 \text{ d.e.} = 1.750 \text{ d.e.}$
- dobiček je $2.500 \text{ d.e.} - 1.750 \text{ d.e.} = 750 \text{ d.e.}$

c) vrednotenje zalog po spremenljivih proizvodjalnih stroških

- spremenljivi proizvodjalni stroški na enoto proizvoda so 8 d.e. (seštevek 1 do 4)
- po prodaji ostane v zalogi 30 e po 8 d.e., kar je 240 d.e.
- odhodki znašajo $2.260 \text{ d.e.} - 240 \text{ d.e.} = 2.020 \text{ d.e.}$
- dobiček je $2.500 \text{ d.e.} - 2.020 \text{ d.e.} = 480 \text{ d.e.}$

Iz zgleda je jasno razviden vpliv vrednotenja zalog na višino dobička podjetja. Dobitek je največji, kadar podjetje uporablja metodo zožene lastne cene, in najmanjši, kadar uporablja metodo spremenljivih proizvodjalnih stroškov. Poslovni izid je torej večji, čim večji so stroški, ki so zajeti v zalogah. Na ta način je tudi zaloga večja.

V razmerah visoke inflacije da metoda zaporednih cen (fifo) najnižje stroške prodanih proizvodov in najvišji neto dohodek. Metoda zaporednih cen (fifo) pokaže tudi najvišjo vrednost zalog, posledica pa je večja navidezna likvidnost, ki jo lahko izmerimo tudi s kratkoročnim koeficientom. Metoda obratnozaporednih cen (lifo) povzroča najvišje stroške prodanih proizvodov, manjše dobičke in najnižjo možno likvidnost. Če gledamo na obe metodi z vidika davkov, uporaba metode obratnozaporednih cen (lifo) pripelje do največje davčne osnove in rezultira v najnižji davčni bremenitvi. Posledično je denarni tok po davkih najvišji pri uporabi metode obratnozaporednih cen (lifo) (Brigham, Daves, 2004, str. 786).

3.2.3. Kratkoročne naložbe

Kratkoročne naložbe so naložbe, ki jih podjetje planira obdržati za največ leto dni. Te naložbe mu omogočajo, da začasno investira razpoložljiva denarna sredstva, ki jih dobi vrnjena, preden potrebuje denar (Harrison, Horngren, 2005, str. 218).

V bilanci stanja so kratkoročne naložbe razvrščene v skupino kratkoročnih sredstev, njihova likvidnost pa je skoraj takšna kot likvidnost denarnih sredstev. V izkazu poslovnega izida pa se izkazujejo samo zaslužene obresti in dividende, ki izhajajo iz kratkoročnih naložb, lahko pa so to tudi dobički in izgube, nastale v zvezi z njimi. Realizirani dobički in izgube v zvezi s kratkoročnimi naložbami se običajno izkažejo, ko jih investitor proda. Rezultata prodaje sta lahko dva: realiziran dobiček, če je prodajna cena višja kot nakupna, ali pa realizirana izguba, če je prodajna cena nižja od nakupne (Harrison, Horngren, 2005, str. 220).

Kratkoročna finančna naložba je finančna naložba, ki naj bi jo podjetje posedovalo manj kot leto dni ali jo uporabljalo za trgovanje. Med kratkoročne finančne naložbe uvrščamo naložbe v kapital drugih podjetij, dana kratkoročna finančna posojila in druge kupljene vrednostne papirje. Podjetje poseduje kratkoročne finančne naložbe, da z donosi, ki izvirajo iz njih, povečuje svoje finančne prihodke v kratkih rokih (Hieng et al., 2007, str. 97).

Po SRS 3 so finančne naložbe v:

- kapital drugih podjetij, to so naložbe v kapitalske inštrumente;
- posojila, dana drugim podjetjem, državi, občini ali drugim;
- izpeljane finančne inštrumente, ki so lahko terminske pogodbe, pogodbe o finančni zamenjavi in opcije.

Kratkoročne naložbe so druga najbolj likvidna skupina kratkoročnih sredstev, takoj za denarnimi sredstvi in njegovimi ustrezniki. Lahko so uvrščene v tri skupine, in sicer (Chasteen, Flaherty, O'Connor, 1995, str. 201):

- v skupino finančnih naložb, razpoložljivih za prodajo;
- v skupino finančnih naložb, ki jih imamo v posesti do zapadlosti v plačilo;
- v skupino finančnih naložb, izmerjenih po pošteni vrednosti prek poslovnega izida.

Tako dolgoročne kot tudi kratkoročne finančne naložbe lahko po SRS 3.7. po začetnem pripoznanju razvrstimo med:

- finančna sredstva, izmerjena po pošteni vrednosti prek poslovnega izida;
- finančne naložbe v posesti do zapadlosti v plačilo;
- posojila;
- za prodajo razpoložljiva finančna sredstva.

Namen lastništva za prodajo razpoložljivih naložb je, da jih podjetje proda za višjo ceno, kot jih je kupilo. Take naložbe naj bi bile prodane v bližnji prihodnosti z namenom zaslužiti z njihovo prodajo (Harrison, Horngren, 2005, str. 219).

Na dan bilance stanja se za prodajo razpoložljive naložbe vrednotijo po tržni ceni, ker je to vrednost, ki jo investitor lahko prejme z njihovo prodajo (Harrison, Horngren, 2005, str. 219).

Vse kapitalske naložbe v odvisna podjetja, ki ne kotirajo na borzi, se merijo po nabavni vrednosti (Vezjak, 2006, str. 28). Po SRS 3.9. se pri obračunavanju običajnega nakupa finančnega sredstva v knjigovodskih razvidih in bilanci stanja tako finančno sredstvo pripozna z upoštevanjem datuma trgovanja ali datuma poravnave. Enako velja tudi za obračunavanje običajnih prodaj finančnih sredstev. Podjetje zapiše v pravilniku, kateri datum upošteva, zapiše torej svojo izbrano računovodsko usmeritev, ki jo upošteva pri pripoznavanju tovrstnih sredstev.

3.2.4. Terjatve

Terjatve do kupcev so denarne terjatve do podjetij ali fizičnih oseb, ki nastanejo predvsem s prodajo blaga, storitev ali posojanjem denarja. Glavni vrsti terjatev sta terjatve do kupcev in menične terjatve, poznamo pa tudi druge, kot so terjatve do zaposlencev, terjatve do podružnic itd. Menične terjatve so terjatve, ki so bolj formalne kot terjatve do kupcev. Dolžnik podpiše izjavo, s katero se zaveže plačati določeno vsoto denarja upniku ob zapadlosti. Na zahtevo upnika mora dolžnik zastaviti tudi kakšno stvar. To pomeni, da dolžnik da upniku dodatno jamstvo, da bo dolg poravnan v primeru njegove plačilne nesposobnosti (Harrison, Horngren, 2005, str. 223).

Po SRS 5.1. so terjatve na premoženjskopравnih in drugih razmerjih zasnovane pravice zahtevati od določene osebe plačilo dolga, dobavo kakih stvari ali opravitev kake storitve. Ta opredelitev se nanaša na terjatve v širšem smislu, torej na vsa finančna sredstva podjetja. Poslovne terjatve so terjatve, ki nastajajo pri poslovanju podjetja, in so lahko kratkoročne ali dolgoročne. Prve zapadejo v plačilo v roku, daljšem od enega leta, druge pa v roku do enega leta. Dolgoročne poslovne terjatve se uvrščajo med dolgoročna sredstva, kratkoročne poslovne terjatve pa med kratkoročna sredstva. Deli dolgoročnih poslovnih terjatev, ki so že

zapadli v plačilo ali pa bodo zapadli v plačilo v enem letu po datumu bilance stanja, se izkazujejo med kratkoročnimi poslovnimi terjatvami.

Prodaja z odlogom plačila povzroča tako prednosti kot pomanjkljivosti. Prednost je predvsem ta, da na ta način lahko kupujejo tudi kupci, ki ne morejo plačati takoj, s tem pa se podjetju povečuje prodaja in dobiček. Glavna pomanjkljivost je ta, da od vseh kupcev ne dobimo vedno tudi plačila. Takšne terjatve imenujemo dvomljive terjatve. Dvomljive terjatve štejemo med stroške poslovanja, kamor sodijo tudi plače, amortizacija, najemnine in podobno. Za merjenje dvomljivih terjatev uporabljajo računovodje popravke vrednosti ali v nekaterih primerih kar direkten odpis takih terjatev (Harrison, Horngren, 2005, str. 226).

Poslovne terjatve so terjatve, ki nastajajo pri poslovanju podjetja. Poslovne terjatve, tako kratkoročne kot tudi dolgoročne, zajemajo (Hieng et al., 2006, str. 47):

1. terjatve v zvezi s prodanimi proizvodi, trgovskim blagom in opravljenimi storitvami ter v zvezi s prodanimi opredmetenimi osnovnimi sredstvi,
2. terjatve, povezane s finančnimi prihodki (terjatve za obresti in deleže v dobičku),
3. terjatve do države,
4. terjatve do zaposlencev,
5. terjatve do drugih,
6. terjatve za dane predujme, ki se v bilanci stanja izkazujejo s stvarmi, na katere se nanašajo (dani predujmi za opredmetena osnovna sredstva se izkazujejo med opredmetenimi osnovnimi sredstvi, dani predujmi za zaloge pa so sestavni del zalog).

Praviloma se merijo po odplačni vrednosti po efektivni obrestni meri. Efektivna obrestna mera je tista letna diskontna stopnja, ki izenači vsoto sedanjih vrednosti vseh prejetih zneskov iz kreditnega razmerja z vsoto sedanjih vrednosti vseh plačanih zneskov (obrokov in obresti ali anuitet, provizij, zavarovalnin ...), pri čemer se diskontiranje opravi na konformni način (Čibej, 2001, str. 1).

Tiste terjatve, za katere domnevamo, da ne bodo poravnane oziroma ne bodo poravnane v celotnem znesku, opredelimo kot dvomljive. Če se zaradi neke terjatve sproži med upnikom in dolžnikom spor, ki ga rešuje sodišče, štejemo tako terjatev za sporno. Dvomljive terjatve so po SRS 5.46. terjatve, za katere domnevamo, da ne bodo poravnane oziroma ne bodo poravnane v celotnem znesku.

V podjetju glede na izkušnje iz prejšnjih let in pričakovanja v posameznem obračunskem obdobju določijo stopnjo oziroma odstotek terjatve, na podlagi katerega oblikujejo znesek popravkov vrednosti terjatev. Za kasnejše odpise terjatev morajo v podjetju zbrati ustrezne dokazne listine, kot so: zavrnitev potrditve stanj terjatev, sodna odločba, sklep o prisilni poravnavi, sklep o stečajnem postopku in druge (Vezjak, 2006, str. 33).

S samostojno določitvijo stopnje oziroma odstotka terjatve, na podlagi katerega oblikujejo znesek popravkov vrednosti terjatev, podjetje ne more bistveno vplivati na poslovni izid. Izbrane stopnje morajo biti namreč ustrezno argumentirane, predvsem pa izhajajo iz izkušenj iz prejšnjih let, kar pomeni, da so postavljene realno.

Kot primer naj navedem, da so v podjetju Elektro Ljubljana, d. d., glede na izkušnje iz preteklih let za oblikovanje popravkov terjatev iz poslovanja določili naslednje računovodske usmeritve za oslabitve terjatev:

- za vse terjatve do kupcev v stečaju se oblikuje 80-odstotni popravek;
- za vse terjatve do kupcev v prisilni poravnavi se popravki vrednosti odpisujejo v skladu z objavo sodišča do višine iztržljivega zneska, ki je objavljen v uradnem listu; za podjetja v prisilni poravnavi, kjer še ni objave v uradnem listu, se oblikuje 80-odstotni popravek terjatev;
- za vse tožene terjatve do kupcev se oblikuje popravek v višini 80 odstotkov;
- za terjatve z rokom zapadlosti nad 90 dni je oblikovan popravek v višini 30 odstotkov;
- za obresti je oblikovan popravek po istih merilih, dodatno pa je oblikovan še popravek v višini 50 odstotkov za terjatve, katerih zapadlost presega 90 dni.

3.2.5. Denarna sredstva

Denarna sredstva v računovodskem smislu so gotovina, knjižni denar, denar na poti in denarni ustrezniki. Gre torej za širše obravnavanje denarnih sredstev, pri katerem so med denarna sredstva vključena tudi tista sredstva, ki jih je mogoče hitro oziroma v bližnji prihodnosti pretvoriti v denar kot plačilno sredstvo za poravnavanje dolgov ali za izplačilo s kakšnim drugim namenom neposredno in brez kakršnihkoli omejitev (SRS, 2006, str. 50).

Zastavlja se vprašanje, koliko denarja naj ima podjetje, najpogostejši odgovor pa je: ravno toliko, kot je potrebno. Vsako podjetje potrebuje ravno toliko gotovine, da lahko plačuje svoje zapadle obveznosti. Denar ni najbolj produktivno sredstvo z vidika, koliko dohodka lahko dobimo zanj (Meigs et al., 1996, str. 413).

Običajno pod pojmom finančna sredstva mislimo poleg denarnih sredstev tudi na vsa sredstva, ki jih lahko enostavno in hitro zamenjamo v znano količino denarnih sredstev. Taka sredstva so kratkoročne finančne naložbe in terjatve do kupcev ter predstavljajo obliko denarja (Meigs et al., 1996, str. 413).

Denarno sredstvo se ob začetnem pripoznanju po SRS 7.12. izkaže v znesku, ki izhaja iz ustrezne listine. Če je denarno sredstvo izraženo v tuji valuti, se prevede v domačo valuto po menjalnem tečaju na dan prejema. Do prevrednotenja torej pride le, ko se spremeni tečaj tuje valute. V podjetju torej ne morejo izbirati načina vrednotenja samostojno in posledično s tem ne morejo vplivati na poslovni izid.

3.2.6. Kratkoročni dolgovi

Po SRS 11.1. so kratkoročni dolgovi pripoznane obveznosti v zvezi s financiranjem lastnih sredstev, ki jih je treba najkasneje v enem letu vrniti oziroma poravnati, predvsem v denarju.

Tudi kratkoročni dolgovi se tako kot dolgoročni delijo na finančne in poslovne.

Po SRS 11.3. so kratkoročni finančni dolgovi dobljena kratkoročna posojila na podlagi posojilnih pogodb in izdani kratkoročni vrednostni papirji, razen čekov, ki se štejejo kot odbitna postavka pri denarnih sredstvih. Finančni dolgovi se torej pojavljajo, ker posojilodajalci vnašajo v podjetje denarna sredstva ali ker z denarjem poplačujejo njegove poslovne dolgove.

Po SRS 11.4. so kratkoročni poslovni dolgovi kratkoročni krediti dobaviteljev za kupljeno blago ali kupljene storitve, kratkoročne obveznosti do zaposlencev za opravljeno delo, kratkoročne obveznosti do financerjev v zvezi z obrestmi in podobnimi postavkami, kratkoročne obveznosti do države iz naslova davkov, tudi obračunanega davka na dodano vrednost, ter kratkoročne obveznosti v zvezi z razdelitvijo poslovnega izida. Posebna vrsta kratkoročnih poslovnih dolgov so obveznosti do kupcev za dobljene predujme pa tudi za prejete kratkoročne varščine. Poslovni dolgovi pa se pojavljajo, ker dobavitelji vnašajo v podjetje prvine, potrebne pri proizvodnji in opravljanju storitev.

Kratkoročni dolgovi se ob začetnem pripoznanju po SRS 11.14. ovrednotijo z zneski iz ustreznih listin. Te listine v primeru kratkoročnih finančnih dolgov dokazujejo prejem denarnih sredstev ali poplačilo kakega poslovnega dolga, v primeru kratkoročnih poslovnih dolgov pa prejem kakega proizvoda ali storitve ali opravljeno delo oziroma obračunani strošek, odhodek ali delež v poslovnem izidu.

3.2.7. Amortizacija

Knjigovodska vrednost opredmetenih in neopredmetenega sredstva s končno dobo koristnosti se zmanjšuje z amortiziranjem. Uporabljen metoda amortiziranja mora odsevati vzorec pojavljanja gospodarskih koristi iz neopredmetenega sredstva s končno dobo koristnosti. Kadar takega vzorca ni mogoče ugotoviti, je treba uporabiti metodo enakomernega časovnega amortiziranja. Amortizacija se pripozna kot strošek oziroma poslovni odhodek tega obdobja. Neopredmetena sredstva z nedoločeno dobo koristnosti se ne amortizirajo, ampak se prevrednotujejo zaradi oslabitve (SRS, 2006, str. 18).

Razloga za amortiziranje sta dva (Meigs et al., 1996, str. 513):

- fizična izrabljenost, ki nastaja zaradi normalne uporabe sredstva in njegove izpostavljenosti različnim podnebnim razmeram,

- zastarelost.

Odločitev, katero metodo amortizacije bo podjetje uporabilo, je prepuščena managementu. Ta naj bi metodo izbral glede na vrsto sredstev, ki jih podjetje ima, in glede na panogo, v kateri podjetje posluje. Očitno je, da je management pri izbiri metode amortizacije zelo subjektiven. V nekaterih državah je davek tisti, ki ima glavno vlogo pri izbiri metode amortiziranja (Samuels, Brayshaw, Craner, 1995, str. 141).

Po SRS 2006 lahko podjetja izbirajo med različnimi metodami amortiziranja. Dovoljene metode amortiziranja lahko razdelimo v dve skupini, in sicer na metodi časovnega amortiziranja in na metodo proizvedenih enot (Zupančič, 2006, str. 32).

Pri časovnem amortiziranju obračunavamo amortizacijo glede na dobo koristnosti, ki je določena na podlagi staranja amortizirljivih sredstev. Letni znesek amortizacije v dobi koristnosti je pri časovnem amortiziranju odvisen od izbire amortiziranja, ki je lahko enakomerno (linearno) ali padajoče (degresivno). Metoda enakomernega časovnega amortiziranja je primerna pri enakomerni uporabi amortizirljivih sredstev, kadar pa predvidevamo, da bo uporaba iz leta v leto manjša, uporabimo metodo padajočega amortiziranja (Zupančič, 2006, str. 32).

Metoda enakomernega časovnega amortiziranja je najbolj razširjena metoda amortiziranja za finančne namene. Znesek amortizacije pri tej metodi je linearna funkcija časa. Količina aktivnosti med računovodskim obdobjem pa nima vpliva na višino amortizacije. Strošek amortizacije je enak znesek v vsakem obdobju (Chasteen, Flaherty, O'Connor, 1995, str. 571).

Pri metodi proizvedenih enot, ki jo imenujemo tudi uporabnostno oziroma funkcionalno amortiziranje, pa se amortizacija obračunava glede na dejansko uporabo v posameznem obdobju, ki je določena na podlagi pričakovane uporabe ali po učinkih sredstva. Zmanjševanje vrednosti amortizirjivega sredstva je povezano z urami njegove uporabe ali s količino proizvedenih proizvodov ali opravljenih storitev. Metoda proizvedenih enot je najbolj primerna pri neenakomerni uporabi amortizirjivega sredstva (Zupančič, 2006, str. 32).

Večina podjetij drugod po svetu uporablja metodo enakomernega časovnega amortiziranja v računovodskih izkazih in metodo pospešenega amortiziranja v davčnih izkazih. Razlogi za tako izbiro so razumljivi. Kadar podjetje uporablja pospešeno amortiziranje, so posledica obračunani višji stroški amortizacije in dosežen manjši dobiček kot pri uporabi metode enakomernega časovnega amortiziranja. Za davčne namene je zgodba ravno obratna. Managerji želijo poročati čim manjši dobiček (Meigs et al., 1996, str. 521).

Pomembno je, da izbrana metoda amortiziranja odseva vzorec pojavljanja gospodarskih koristi od amortizirljivega sredstva. Če vzorca ni mogoče zanesljivo ugotoviti, je treba uporabiti metodo enakomernega časovnega amortiziranja.

Amortiziranje lahko opredelimo kot razporejanje vrednosti amortizirljivega sredstva med stroške v ocenjeni dobi koristnosti sredstva, velikost stroškov pa, kot sem že zapisala, pomembno vpliva na poslovni izid podjetja. Povsem natančno je velikost amortizacije skoraj nemogoče ugotoviti, zato podjetja uporabljajo že našte metode amortiziranja. Posamezne države, med njimi tudi Slovenija, pa za davčne namene tudi točno predpišejo amortizacijske stopnje ali ocenjene dobe koristnosti.

V podjetjih samostojno določijo metodo amortiziranja, z izbiro poljubne letne amortizacijske stopnje pa določijo tudi razporejanje letne amortizacije na obdobja znotraj posameznega obračunskega obdobja. Na tem mestu naj opozorim na to, da imajo podjetja možnost izbire med rešitvami, ki jih ponujajo SRS, te rešitve pa niso nujno zadovoljive tudi za davčno poročanje.

Ne glede na izbrano metodo amortiziranja, je določeno, da jo mora podjetje dosledno uporabljati iz obračunskega obdobja v obračunsko obdobje. Poleg tega je treba njeno ustreznost preveriti vsaj ob koncu obračunskega obdobja. Če se pri tej preveritvi izkaže, da je vzorec uporabe bodočih gospodarskih koristi, izvirajočih iz amortizirljivega sredstva, bistveno spremenil, se mora metoda amortiziranja spremeniti tako, da ustreza spremenjenemu vzorcu. Taka sprememba pa se obravnava kot sprememba računovodske ocene (SRS, 2006, str. 78).

Za lažjo predstavo o vplivu izbire metode amortizacije na poslovni izid podjetja sem predstavila kratek primer.

Predpostavimo, da je podjetje kupilo stroj, katerega nabavna vrednost znaša 100 d.e. V podjetju so ocenili, da znaša doba koristnosti stroja štiri leta.

a) metoda enakomernega časovnega amortiziranja

- letna amortizacija znaša: $100 \text{ d.e.} / 4 \text{ leta} = 25 \text{ d.e./leto}$

Po posameznih letih bi bila tako amortizacija kot sedanja vrednost stroja, kot je prikazano v Tabeli 7.

Tabela 7: Metoda enakomernega časovnega amortiziranja

Leto	1. leto	2. leto	3. leto	4. leto
Znesek amortizacije	25 d.e.	25 d.e.	25 d.e.	25 d.e.
Sedanja vrednost stroja	75 d.e.	50 d.e.	25 d.e.	0 d.e.

Vir: Lasten prikaz.

b) metoda padajočega amortiziranja

- treba je upoštevati še dodatno predpostavko, in sicer, da znaša amortizacijska stopnja 40 %
- izračun amortizacije za posamezno leto:
 - 1. leto $40 \% * 100 \text{ d.e.} = 40 \text{ d.e.}$
 - 2. leto $40 \% * (100 \text{ d.e.} - 40 \text{ d.e.}) = 24 \text{ d.e.}$
 - 3. leto $40 \% * (100 \text{ d.e.} - 64 \text{ d.e.}) = 14,40 \text{ d.e.}$
 - 4. leto $40 \% * (100 \text{ d.e.} - 78,40 \text{ d.e.}) = 8,64 \text{ d.e.}$

Tabela 8: Metoda padajočega amortiziranja

Leto	1. leto	2. leto	3. leto	4. leto
Znesek amortizacije	40 d.e.	24 d.e.	14,40 d.e.	8,64 d.e.
Sedanja vrednost stroja	60 d.e.	36 d.e.	21,60 d.e.	12,96 d.e.

Vir: Lasten prikaz.

c) metoda proizvedenih enot

- treba je upoštevati še dodatno predpostavko, in sicer, stroj v celotni dobi koristnosti proizvede 10 enot proizvodov (2 v prvem letu, 4 v drugem letu, 3 v tretjem letu in 1 v četrtem letu)
- izračun amortizacije za posamezno leto:
 - 1. leto $100 \text{ d.e.}/10 \text{ proizvodov} * 2 \text{ proizvoda} = 20$
 - 2. leto $100 \text{ d.e.}/10 \text{ proizvodov} * 4 \text{ proizvoda} = 40$
 - 3. leto $100 \text{ d.e.}/10 \text{ proizvodov} * 3 \text{ proizvoda} = 30$
 - 4. leto $100 \text{ d.e.}/10 \text{ proizvodov} * 1 \text{ proizvoda} = 10$

Tabela 9: Metoda proizvedenih enot

Leto	1. leto	2. leto	3. leto	4. leto
Znesek amortizacije	20 d.e.	40 d.e.	30 d.e.	10 d.e.
Sedanja vrednost stroja	80 d.e.	40 d.e.	10 d.e.	0 d.e.

Vir: Lasten prikaz.

Iz prikazanega zgleda lahko ugotovimo, da so stroški amortizacije pri metodi enakomernega časovnega amortiziranja skozi vsa obračunska obdobja enaki, pri metodi padajočega amortiziranja pa se iz obdobja v obdobje zmanjšujejo. Posledično je poslovni izid pri metodi padajočega amortiziranja v začetnem obračunskem obdobju najnižji in najvišji v končnem obdobju. Metoda proizvedenih enot pa vpliva na poslovni izid tako, kot se giba proizvodnja.

4. VSEBINA PRAVILNIKA O RAČUNOVODSTVU

Pravilnik o računovodstvu lahko definiramo kot notranji akt organizacije, s katerim je urejeno delo v njenem računovodstvu (Turk, 2000, str. 518). V njem ima podjetje zapisane izbrane metode vrednotenja in merjenja posameznih gospodarskih kategorij.

SRS omogočajo več različic računovodskih rešitev, v podjetju pa se samostojno odločijo za posamezno. Izbrane računovodske rešitve morajo biti zapisane in poznane vsem zaposlencem v računovodstvu ter oddelkih, povezanih z njim, ki se po njih tudi ravna in jih upoštevajo. Spremenjeni SRS uvajajo določene spremembe glede opredelitve posameznih računovodskih kategorij in nekatere novosti, ki jih je pri tem treba upoštevati.

Računovodja oblikuje računovodske rešitve po SRS. Pri tem mora upoštevati temeljni računovodski predpostavki in kakovostne značilnosti računovodskih izkazov, ki sem jih natančneje predstavila v poglavju 2.4.1. Računovodske rešitve so vodila in pravila obnašanja ter pomenijo trajnejši način ravnanja in stalne načrtovane odločitve (Turk et al., 2004, str. 56).

Računovodske rešitve lahko razumemo tudi kot posebno vrsto pravil o trajnejšem načinu računovodenja in računovodskega poročanja. Sestavljene so iz usmeritev na posameznih računovodskih področjih (Koletnik, Koželj, 2005, str. 58):

- usmeritve knjigovodenja, računovodskega predračunavanja, računovodskega proučevanja in nadziranja; gre za usmeritve na področjih razvidovanja in presojanja gospodarskih stanj in sprememb ter računovodskega poročanja o gospodarski sliki celotnega podjetja ali njegovih delov;
- usmeritve izdelovanja temeljnih računovodskih izkazov kot urejene in dogovorjene oblike in načina računovodskega poročanja o premoženjsko-finančnem položaju ter poslovni in finančni uspešnosti podjetja ali njegovih delov.

Mednarodni računovodski standard (odslej MRS) 8, ki obravnava računovodske usmeritve, spremembe računovodskih ocen in napake, opredeljuje pojem računovodske usmeritve kot posebna načela, temelje, dogovore, pravila in navade, ki se jih podjetje drži pri pripravljanju in predstavljanju računovodskih izkazov.

Pri računovodskih rešitvah ima podjetje opravka predvsem z izbiro pravil o pripoznavanju in merjenju gospodarskih kategorij. Gre za splošna pravila o tem, kaj je mogoče pripoznati za gospodarsko kategorijo in kako jo bomo ovrednotili (Koletnik, Koželj, 2005, str. 59).

MRS 8 pravi, da mora podjetje dosledno izbirati in uporabljati računovodske usmeritve za podobne posle, druge poslovne dogodke in stanja, razen v primeru, ko standard ali pojasnilo izrecno zahteva ali dovoljuje razvrstitev postavk v skupine, za katere so morda potrebne različne usmeritve. Če je takšna razvrstitev dovoljena, mora podjetje izbrati ustrezno računovodsko usmeritev za vsako skupino in jo mora za vsako skupino uporabljati dosledno.

Po MRS 8 je treba razkriti prostovoljne spremembe računovodske usmeritve, ki vplivajo na tekoče ali katerokoli preteklo obdobje. Razkriti je treba:

- vrsto spremembe računovodske usmeritve,

- utemeljitev, zakaj uporaba nove računovodske usmeritve zagotavlja zanesljivejše in ustreznejše informacije,
- znesek preračuna za tekoče obdobje in za vsako predstavljeno preteklo obdobje, kolikor je izvedljivo, in
- če je uporaba za nazaj za določeno preteklo obdobje ali za obdobja pred predstavljenimi neizvedljiva, okoliščine, ki so vodile do tega stanja, in opis, na kakšen način in od kdaj se uporablja sprememba računovodske usmeritve.

Pravilnik o računovodstvu v podjetju sestavijo po ZGD-1 in SRS, pri tem pa morajo upoštevati tudi kodeks računovodskih načel ter kodeks poklicne etike računovodje.

4.1. SESTAVA PRAVILNIKA O RAČUNOVODSTVU

Pravilnik o računovodstvu je običajno razdeljen na naslednje vsebinske sklope:

- splošne določbe,
- organiziranost in delovanje računovodstva,
- knjigovodske listine in poslovne knjige,
- popis sredstev in obveznosti do njihovih virov,
- računovodski izkazi s pojasnili in poslovna poročila,
- hranjenje knjigovodskih listin, poslovnih knjig in letnih poročil,
- izkazovanje in vrednotenje postavk v računovodskih izkazih,
- razkritja (pojasnila) postavk v računovodskih izkazih ter
- končne določbe.

Glede organiziranosti in delovanja računovodstva imajo v podjetju po SRS na voljo dve možnosti, in sicer lahko sami vodijo poslovne knjige ali pa njihovo vodenje zaupajo drugim pravnim osebam. V delu pravilnika, ki govori o organiziranosti in delovanju računovodstva, so torej natanko opredeljeni tudi vloga in odgovornost vodje računovodstva ter še razmerje računovodske funkcije do drugih organizacijskih delov podjetja.

V poglavju o knjigovodskih listinah in poslovnih knjigah v podjetju opredelijo vrste možnih poslovnih dogodkov ter nanje vezane knjigovodske listine. Opredeliti je treba izvirne in izpeljane knjigovodske listine ter določiti odgovorne osebe za njihovo resničnost in verodostojnost. Navedejo se izdajatelji knjigovodskih listin, opredeli se njihovo gibanje ter zunajbilančna evidenca in vsebina poslovnih knjig.

V sklopu o računovodskih izkazih s pojasnili in poslovnimi poročili podjetje opredeli dolžino poslovnega leta, ali sestavlja letno poročilo, obvezne računovodske izkaze, ki jih sestavlja, ter pojasnila in razkritja k njim.

Sklop o hranjenju knjigovodskih listin, poslovnih knjig in letnih poročil govori o načinih njihovega hranjenja, ki je lahko v papirni ali v elektronski obliki.

V sklopu o izkazovanju in vrednotenju postavk v računovodskih izkazih so podrobneje opredeljene gospodarske kategorije. Za njihovo izkazovanje in vrednotenje pa v podjetju neposredno uporabljajo SRS v vseh primerih, razen v tistih, ko dajejo SRS možnost izbire med različnimi načini vrednotenja ter so ti načini izbrani in zapisani v pravilniku o računovodstvu. Ta sklop je tudi predmet natančnejše obravnave v nadaljevanju magistrskega dela.

Razkritja postavk v računovodskih izkazih so opredeljena v zakonu o gospodarskih družbah in v SRS. Podjetja, ki so zavezana k reviziji, so dolžna razkrivati vse zahtevane podatke.

4.2. DILEME, KI SE POJAVLJAJO PRI SESTAVLJANJU PRAVILNIKA O RAČUNOVODSTVU

Preden se v podjetju lotijo sestavljanja pravilnika o računovodstvu, morajo odgovoriti na naslednja vprašanja:

- 1) ali imeti en ali več pravilnikov o računovodstvu;
- 2) ali v pravilnik o računovodstvu zapisati vsa pravila, tudi tista, na katera podjetje nima vpliva in s tem možnosti izbire, ali le tista, ki jih lahko v podjetju samostojno izberejo;
- 3) ali imeti več notranjih aktov, ki podrobneje urejajo posamezna področja pravilnika o računovodstvu, ali le enega, v katerem je vse zajeto.

Vsaka sprejeta odločitev ima svoje dobre in slabe strani. V podjetju sprejmejo odločitve samostojno glede na lastne potrebe. Predvsem se je treba pred pripravo pravilnika o računovodstvu odločiti ali bo zajemal računovodstvo za zunanje potrebe ali računovodstvo za notranje potrebe, ali pa bo vključeval oba. Računovodstvo za zunanje potrebe je obvezno in enotno opredeljeno za vsa podjetja, računovodstvo za notranje potrebe pa se od podjetja do podjetja lahko močno razlikuje.

V pravilniku, katerega končna stopnja je dajanje računovodskih podatkov in informacij notranjim uporabnikom, morata biti opredeljena računovodsko predračunavanje in del računovodskega obračunavanja, kamor sodijo spremljanje stroškov po stroškovnih mestih in stroškovnih nosilcih, ugotavljanje uspešnosti prodaje posameznih proizvodov in podobno, kakor tudi računovodsko analiziranje (proučevanje) in informiranje, ki se nanašata na računovodstvo za notranje potrebe (Vezjak, 2006, str. 11). Za vsak sklop notranjega računovodstva se določi tudi odgovorna oseba za izvajanje določene dejavnosti.

Če se podjetje odloči za pravilnik o računovodstvu, ki zajema celotno računovodstvo, torej tako za notranje kot zunanje uporabnike računovodskih informacij, bo ta zelo obsežen in bo izgubil preglednost. V prid tej odločitvi pa je dejstvo, da so v tem primeru v enem aktu napisana vsa pravila, ki veljajo v računovodstvu konkretnega podjetja.

Prednost sestavitve pravilnika o računovodstvu, ki vključuje tako notranje kot zunanje predpise o računovodstvu, je predvsem v tem, da je tak pravilnik zaokrožena celota in zato ni treba proučevati tudi drugih predpisov. Slabost pa predstavlja predvsem to, da ga je treba ob kakršnihkoli spremembah predpisov spreminjati v celoti, obenem pa je še bistveno obširnejši (Vezjak, 2002, str. 8).

Podjetja imajo torej možnost izbire, ali pripraviti pravilnik predvsem o tako imenovanem zunanjem računovodstvu in poseben pravilnik o notranjem računovodstvu, na primer v obliki priročnika o kontrolingu, ali pa enoten pravilnik, v katerem opredelijo vse funkcije računovodstva za pripravljane informacij tako za zunanje kot za notranje potrebe (Vezjak, 2002, str. 7).

Če se podjetje odloči za dva ločena pravilnika, enega, namenjenega notranjim, in drugega, namenjenega zunanjim uporabnikom, morata biti le-ta med seboj usklajena. Dobra stran take odločitve je velika preglednost obeh pravilnikov. Ker sta navadno povezana, sprememba v enem vpliva tudi na spremembo drugega, kar pomeni, da je treba popravljati oba hkrati.

Drugo pomembno odločitev predstavlja izbira, ali naj pravilnik vključuje vse o izkazovanju in vrednotenju postavk v računovodskih izkazih podjetja, torej tudi tista, na katere podjetje nima vpliva in možnosti izbire. V tem primeru postane pravilnik zopet preobsežen in nepregleden. Podjetje lahko po drugi strani v pravilnik vključi le tisto, kar je značilno zanj, poleg pravilnika pa se uporablja še druga strokovna literatura.

Tretjo odločitev pa predstavlja izbira podjetja o sprejetju enega ali več notranjih aktov, ki bodo urejali posamezna področja pravilnika o računovodstvu. Tako lahko podjetje ločeno pripravi pravilnik o popisu in amortizaciji, pravilnik o blagajniškem poslovanju in podobno. V osnovnem pravilniku pa se sklicuje na ločene pravilnike.

Vsako podjetje glede na specifičnost svojega poslovanja izbere zase najboljšo različico pravilnika in vsako podjetje v njem opredeli, kar je zanj najpomembnejše.

4.3. PRAVILNIK O RAČUNOVODSTVU V PODJETJU ELEKTRO LJUBLJANA, d. d.

Pri izdelovanju računovodskih izkazov za zunanje odločevalne potrebe je treba izbrati računovodske usmeritve, ki morajo biti v skladu z zahtevami gospodarskega prava in veljavno računovodsko doktrino. Kadar podjetje izdeluje računovodske izkaze zgolj za notranje odločevalne potrebe, ima več avtonomije pri izbiri računovodskih usmeritev, saj ta izbira ni omejena s predpisi države in drugimi pravili zunaj podjetja (Koletnik, Koželj, 2005, str. 58), pač pa je odvisna od potreb v podjetju.

V nadaljevanju magistrskega dela sem najprej predstavila podjetje Elektro Ljubljana, d. d., in nato še opredelila rešitve v njegovem pravilniku o računovodstvu. Osredotočila sem se le na tiste gospodarske kategorije, ki jih lahko v podjetju samostojno vrednotijo, in nisem ponavljala opredelitev tistih gospodarskih kategorij, ki so z zakoni, standardi in drugimi predpisi natančno predpisane. Pri tem sem pod drobnogled vzela le tiste gospodarske kategorije, ki so za obravnavano podjetje pomembne.

4.3.1. Predstavitev podjetja Elektro Ljubljana, d. d.

Elektro Ljubljana, d. d., je javno podjetje za distribucijo električne energije. Sodi med podjetja z dolgoletno tradicijo in bogatimi izkušnjami. Začetki izvajanja distribucijske dejavnosti segajo že v leti 1896 in 1898, ko je v središču Ljubljane začela obratovati elektrarna ter je prvič zasvetilo 794 žarnic in 48 luči javne razsvetljave. Glavna dejavnost podjetja je distribucija električne energije. Distribucija električne energije po energetskega zakonu pomeni transport električne energije po distribucijskem omrežju.

Podjetje je javno in se ukvarja z distribucijo električne energije, ki jo uporabljajo skoraj vsi posamezniki in podjetja v gospodarstvu, hkrati pa je skoraj v celoti v lasti države. Država zato skrbi za njegov usklajen razvoj, za zadosten obseg investicij ter za redno vzdrževanje in obnavljanje obstoječih objektov, določa pa tudi cene električne energije (Setnikar Cankar, Hrovatin, 2000, str. 240).

Podjetje deluje na površini 5.231 kvadratnih kilometrov, kar predstavlja približno tretjino Slovenije, in zagotavlja električno energijo okrog 300.000 odjemalcem. Na tej površini ima organiziranih pet distribucijskih enot: DE Elektro Kočevje, DE Elektro Ljubljana mesto, DE Elektro Ljubljana okolica, DE Elektro Novo mesto in DE Elektro Trbovlje.

Podjetje se je v svoji zgodovini zaradi družbenopolitičnih sprememb večkrat reorganiziralo. V letu 1990 je bilo po zakonu o lastninskem preoblikovanju podjetij preoblikovano v javno podjetje, leta 1998 pa je bilo reorganizirano v delniško družbo.

Podlaga za preoblikovanje je bil torej nov družbeno-ekonomski sistem z novo ustavo in novimi gospodarskimi predpisi. Posledično so se v letih od 1992 do 1995 družbena podjetja lastnila in je prišlo do decentraliziranega upravljanja in ustanavljanja manjših podjetij s številnimi organizacijskimi enotami (Koletnik, 1996, str. 50).

Podjetje se je v letu 2001 notranje reorganiziralo v skladu z energetskega zakonom tako, da je ločilo regulirane in tržne dejavnosti. Z ločitvijo dejavnosti sta bila zagotovljena boljša preglednost poslovanja ter preprečevanje navzkrižnega subvencioniranja med tržnimi in reguliranimi dejavnostmi. Energetski zakon namreč dopušča konkurenčnost po načelih nediskriminatornosti in transparentnosti ter uvaja učinkovit nadzor nad trgov električne energije, za katerega skrbi Agencija Republike Slovenije za energijo.

Podjetje Elektro Ljubljana, d. d., je del elektroenergetskega sistema Slovenije, ki ga sestavljajo proizvodna podjetja, prenosno podjetje Elektro Slovenija, d. o. o., (ELES) in distribucijska podjetja. Proizvodnja električne energije poteka v termoelektrarnah, hidroelektrarnah in jedrski elektrarni. Proizvedeno električno energijo prevzema ELES, ki opravlja prenos električne energije. Naslednji člen v verigi so distribucijska podjetja. Njihov namen je nemotena oskrba z dogovorjeno količino in kakovostjo električne energije. V Sloveniji je pet distribucijskih podjetij, ki so vsa javna: poleg obravnavanega podjetja Elektro Ljubljana, d. d., so to še Elektro Celje, d. d., Elektro Gorenjska, d. d., Elektro Maribor, d. d., in Elektro Primorska, d. d.

Podjetje Elektro Ljubljana, d. d., vodijo naslednji organi: uprava, nadzorni svet in skupščina. Uprava je po statutu lahko eno- ali dvočlanska ter ima predsednika in člana uprave, ki ju imenuje Vlada Republike Slovenije. Nadzorni svet šteje šest članov, štirje so predstavniki kapitala in dva predstavnika zaposlencev.

Tabela 10: Lastniška struktura na dan 31. 12. 2005

Lastnik	Delež v % na dan 31. 12. 2005	Št. delničarjev na dan 31. 12. 2005
Republika Slovenija	79,50	1
Ostale pravne osebe	19,82	53
Fizične osebe	0,68	1.018
Skupaj:	100,00	1.072

Vir: Letno poročilo podjetja Elektro Ljubljana, d. d., za leto 2005.

Podjetje Elektro Ljubljana, d. d., je bilo registrirano kot delniška družba 4. junija 1998. Osnovni kapital je razdeljen na 39.160.286 prosto prenosljivih navadnih imenskih delnic z nominalno vrednostjo 1.000 SIT. Knjigovodska vrednost delnice na dan 31. decembra 2005 je znašala 1.586,69 SIT. Delnica ni uvrščena na borzno kotacijo. Podjetje je v letu 2006 izplačalo dividende za leto 2005 v višini 15,19 SIT neto na delnico.

Največji delničar podjetja Elektro Ljubljana, d. d., je Republika Slovenija z 79,50 odstotka. Pet največjih delničarjev podjetja pa je imelo skupaj v lasti 90,70 odstotka vseh delnic. Seznam petih največjih delničarjev je prikazan v Tabeli 11.

Tabela 11: 5 največjih delničarjev na dan 31. 12. 2005

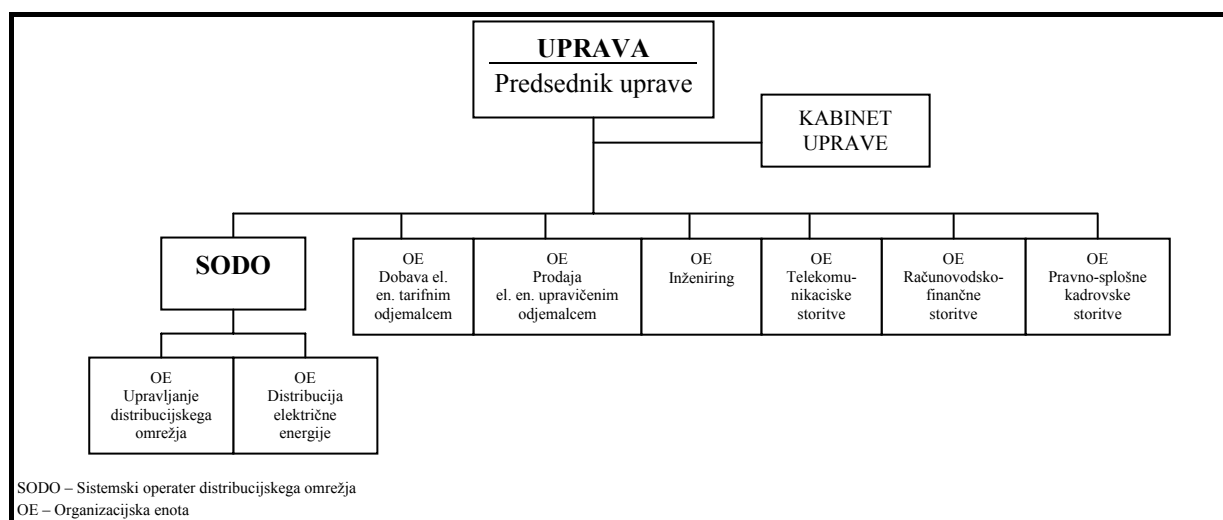
Delničar	Delež v % na dan 31. 12. 2005
Republika Slovenija	79,50
KD Holding d. d.	4,26
KS2 Naložbe, d. d.	2,85
VS Triglav Steber 1	2,63
KD ID, delniška ID, d. d.	1,46
Skupaj:	90,70

Vir: Letno poročilo podjetja Elektro Ljubljana, d. d., za leto 2005.

4.3.1.1. Dejavnosti Elektro Ljubljana, d. d.

Elektro Ljubljana, d. d., opravlja dve obvezni republiški gospodarski javni službi (t. i. regulirani dejavnosti), ki sta: dejavnost systemskega operaterja distribucijskega omrežja električne energije in dejavnost dobave električne energije tarifnim odjemalcem. Neregulirane dejavnosti (imenujemo jih lahko tudi tržne dejavnosti), ki jih opravlja podjetje, pa so: prodaja električne energije upravičenim odjemalcem, inženiring in trženje telekomunikacijskih storitev. Poleg navedenih dejavnosti ima še sektor skupnih strokovnih služb, v katerem so organizirane pravno-splošne kadrovske storitve, računovodsko-finančne storitve in kabinet uprave. V kabinetu uprave podjetja pa so organizirane še: služba za informacijske storitve, služba za nabavo, služba za režijske dejavnosti, služba za notranjo revizijo, služba za kakovost, služba za odnose z javnostmi, služba za marketing, služba za ravnanje z okoljem ter služba za varnost in zdravje pri delu.

Slika 1: Organizacijska shema podjetja Elektro Ljubljana, d. d.

Vir: Letno poročilo Elektro Ljubljana, d. d., za leto 2005.

Dejavnost dobave električne energije tarifnim odjemalcem (DTO) obsega zagotavljanje in prodajo električne energije tarifnim odjemalcem na distribucijskem omrežju v skladu s tarifnim sistemom, informiranje tarifnih odjemalcev o gibanjih in značilnostih njihove porabe z namenom učinkovitejše rabe energije ter zagotavljanje dobave električne energije, ki jo mora DTO zagotoviti določenim kategorijam odjemalcev, katerim jo je brez njihove krivde prejšnji dobavitelj prenehal dobavljati.

Zaposlenci v dejavnosti prodaje električne energije upravičenim odjemalcem (PUO) skrbijo za konkurenčno dobavo električne energije upravičenim odjemalcem s pomočjo obvladovanja tveganj. Upravičenim odjemalcem poleg prodaje električne energije ponujajo tudi storitve svetovanja in energetskega upravljanja.

Dejavnost inženiringa ponuja storitve svetovanja in izvedbe del s področja načrtovanja, izgradnje, vzdrževanja in optimizacije distribucijskih in porabniških elektroenergetskih omrežij za lastne potrebe podjetja ter za potrebe zunanjih naročnikov.

Telekomunikacijska dejavnost v podjetju Elektro Ljubljana, d. d., obsega razvoj in gradnjo telekomunikacijskega (TK) omrežja, vodenje TK-omrežja, vzdrževanje in montažo TK-omrežja ter zagotavljanje kakovosti TK-storitev.

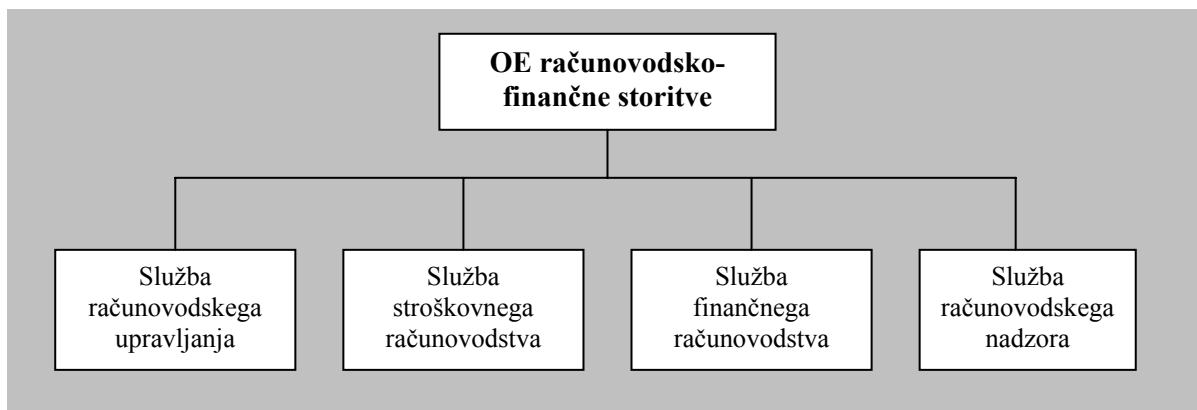
4.3.1.2. Računovodstvo v podjetju Elektro Ljubljana, d. d.

Kot sem že omenila, so računovodsko-finančne storitve v podjetju Elektro Ljubljana, d. d., organizirane v skupnih strokovnih službah. Organizacijska shema organizacijske enote računovodsko-finančne storitve je prikazana v Sliki 2 in predstavlja tudi prilogo k pravilniku o računovodstvu. Kot je razvidno iz te slike, je organizacijska enota računovodsko-finančne storitve v podjetju Elektro Ljubljana, d. d., razdeljena na štiri službe, in sicer na: službo računovodskega upravljanja, službo stroškovnega računovodstva, službo finančnega računovodstva ter službo računovodskega nadzora.

Glede na dognanja novejšje teorije, lahko ocenim, da je pojmovanje službe računovodskega upravljanja zastarelo. Ustreznejše pojmovanje, tudi glede na naloge, ki jih ta služba opravlja, bi bilo služba za planiranje in analiziranje.

Organizacijska enota računovodsko-finančne storitve v podjetju Elektro Ljubljana, d. d., ima 48 zaposlencev, od tega jih je 38 lociranih na upravi podjetja v Ljubljani, ostali pa na distribucijskih enotah v Novem mestu, Kočevju in Trbovljah.

Slika 2: Organizacijska shema organizacijske enote računovodsko-finančne storitve v podjetju Elektro Ljubljana, d. d.

Vir: Letno poročilo podjetja Elektro Ljubljana, d. d., za leto 2005.

Podjetje ima izgrajen lastni integrirani informacijski sistem, ki pokriva vsa področja poslovanja. Vsa analitična knjigovodstva so povezana z glavno knjigo. Vsi podatki se izkazujejo po posameznih poslovnoizidnih mestih (dejavnostih), po stroškovnih mestih in na ustreznih kontih glavne knjige.

Poleg knjigovodstev prvin poslovnega procesa imajo v podjetju Elektro Ljubljana, d. d., organizirano še knjigovodstvo denarja, knjigovodstvo dobaviteljev, knjigovodstvo kupcev električne energije in knjigovodstvo investicij, ki vsa sodijo v službo finančnega računovodstva.

V službi računovodskega nadzora se na podlagi baze podatkov, navodil, planov in poročil dejavnosti presoja pravilnost pri računovodskem izkazovanju poslovnih procesov in stanj. O morebitnih ugotovljenih nepravilnostih pri računovodsko izkazanih poslovnih procesih in stanjih se seznanijo odgovorne osebe v posameznih dejavnostih.

V službi računovodskega upravljanja se pripravljajo tako redna računovodska poročila in pregledi kakor tudi poročila in pregledi na zahtevo drugih dejavnosti ter plan poslovanja za prihodnja obračunska obdobja.

V podjetju Elektro Ljubljana, d. d., imajo oblikovan pravilnik o računovodstvu, ki vključuje kot prilogo še ločen pravilnik o amortizaciji in pravilnik o popisu.

4.4. REŠITVE V PRAVILNIKU O RAČUNOVODSTVU PODJETJA ELEKTRO LJUBLJANA, d. d.

4.4.1. Vrednotenje zalog

Podjetje ima glavno skladišče v Ljubljani in več pomožnih skladišč na drugih lokacijah. Taka organizacija skladiščnega poslovanja je smotrna, saj se podjetje razprostira na zelo veliki površini. Material je tako ob nepredvidenih situacijah in predvsem ob nenadnih izpadih dobave električne energije hitreje na voljo.

Podjetje v glavni knjigi spremlja naslednje skupine zalog materiala: osnovni material, avto material, pisarniški material, odpadni material. Vrste drobnega inventarja, ki imajo naravo zalog materiala, so zaščitna sredstva in orodje. V analitični evidenci spremlja zaloge materiala po posameznih materialih in skladiščih.

V podjetju Elektro Ljubljana, d. d., zaloge vrednotijo po nabavnih cenah, ki jih sestavljajo kupne cene, uvozne dajatve in neposredni stroški nabave. Kupna cena se zmanjša za dobljene popuste.

Glede na vrsto materiala na zalogi, menim, da je najprimerneje porabo zalog vrednotiti po metodi drsečih povprečnih cen. Zaloge so namreč sestavljene predvsem iz materialov in nadomestnih delov za vgradnjo pri lastnih investicijah in za vzdrževanje osnovnih sredstev.

Podjetje Elektro Ljubljana, d. d., je storitveno in ne proizvodno, zato z izbiro metode vrednotenja zalog ne more vplivati na poslovni izid. Ker ima pretežno zaloge materiala, le-te vrednoti po nabavni ceni, na katero nima velikega vpliva. Pri porabi zalog se uporablja metoda drsečih povprečnih cen, ki enakomerno vpliva na poslovni izid podjetja.

Podjetje najmanj ob koncu poslovnega leta preveri, ali se zaloge zaradi oslabitve prevrednotujejo. Morebitne oslabitve se preverjajo in evidentirajo po skupinah posameznih vrst zalog. Zaloge materiala se zaradi oslabitve prevrednotujejo, če njihova knjigovodska vrednost presega tržno vrednost.

Enkrat letno se po popisu presodi vrednost strateških zalog, ki so nujno potrebne za nemoteno obratovanje naprav, nimajo pa prejema ali izdaje zadnja tri leta. Način in potek popisa ureja poseben pravilnik o popisu, ki je sestavni del pravilnika o računovodstvu.

4.4.2. Amortizacija

Menim, da je najprimerneje, da se amortizacija v podjetju Elektro Ljubljana, d. d., obračunava po metodi enakomernega časovnega amortiziranja glede na dobo koristnosti od

nabavne vrednosti posameznega osnovnega sredstva. Stroški amortizacije so tako skozi vsa obračunska obdobja enaki in enakomerno vplivajo na poslovni izid podjetja.

Amortizacijske stopnje, ki jih uporabljajo za posamezne vrste sredstev, so prikazane v Tabeli 13.

Tabela 13: Amortizacijske stopnje podjetja Elektro Ljubljana, d. d.

Zgradbe	2,00 % do 4,00 %
Oprema	3,33 % do 20,00 %
Motorna vozila	8,33 % do 14,29 %
Pohištvo	6,67 % do 12,5 %
Računalniška oprema	33,33 %

Vir: Letno poročilo podjetja Elektro Ljubljana, d. d., za leto 2005.

Vsa osnovna sredstva so razvrščena v amortizacijske skupine. Amortizacija osnovnih sredstev se obračunava od posameznega osnovnega sredstva.

Amortizacija se ne obračunava od naslednjih opredmetenih osnovnih sredstev in neopredmetenih sredstev:

- zemljišč,
- vlaganj v pridobivanje osnovnih sredstev do usposobitve,
- predujmov za pridobivanje osnovnih sredstev,
- stvari, ki so likovno ali kiparsko delo.

Znotraj poslovnega leta se obračunava začasna mesečna amortizacija, ki se na podlagi letnega predračuna amortizacije, popravljenega v stanju opredmetenih osnovnih sredstev in neopredmetenih sredstev, razdeli po mesecih.

Končni obračun amortizacije se opravi ob koncu poslovnega leta, ko so zaključena vsa knjiženja.

Amortizacija se začne obračunavati prvi dan naslednjega meseca potem, ko je osnovno sredstvo razpoložljivo za uporabo.

Amortizacija osnovnih sredstev se obračunava, dokler se v celoti ne nadomesti vrednost, ki tvori osnovo za obračunavanje amortizacije.

Ko se nadomesti vrednost, ki tvori osnovo za obračunavanje amortizacije, se amortizacija ne obračunava več, ne glede na to, če se že amortizirano osnovno sredstvo dalje uporablja za opravljanje dejavnosti.

V SRS 1.1. je po novem zapisano pravilo, ki se nanaša na razčlenitev nabavne vrednosti opredmetenih osnovnih sredstev na njegove dele. Ta standard določa, da je treba celotno nabavno vrednost opredmetenih osnovnih sredstev z veliko nabavno vrednostjo razporediti na njegove sestavne dele in obravnavati vsakega posebej, če imajo sestavni deli sredstva različne dobe koristnosti ali vzorce uporabe in so ti pomembni v razmerju do celotne nabavne vrednosti opredmetenega osnovnega sredstva.

V praksi ta določba pomeni, da bo imelo podjetje eno osnovno sredstvo razdeljeno na posamezne sestavne dele, določene različne dobe koristnosti in različne amortizacijske stopnje za posamezne sestavne dele sredstva. Kljub temu da podjetje razdeli opredmeteno osnovno sredstvo z veliko nabavno vrednostjo na posamezne sestavne dele, ga v svojih evidencah še vedno vodi kot eno opredmeteno osnovno sredstvo. Deli opredmetenih osnovnih sredstev so lahko: deli opredmetenih osnovnih sredstev z različnimi dobami koristnosti, ocenjena vrednost velikih popravil (remontov) ali pa ocenjena vrednost rednih pregledov.

Če podjetje ne amortizira ločeno posameznih sestavnih delov sredstva, njihova zamenjava neposredno bremeni stroške oziroma odhodke, če se zaradi zamenjave prvotno ocenjena doba koristnosti ne bi podaljšala ali če se ne bi povečale gospodarske koristi. Na ta način podjetja zagotovijo ustrezno razporejanje prihodkov in odhodkov med leti ter preprečijo nihanje poslovnega izida med posameznimi leti (Zupančič, 2006, str. 34).

Podjetje mora samo oceniti in v svojem pravilniku o računovodstvu zapisati, da opredmetena osnovna sredstva velikih vrednosti razporeja na sestavne dele. Pri tem morajo v podjetju sami določiti, kakšne so tiste vrednosti, ki jih imajo za velike, in tudi temeljna pravila razporeditve opredmetenega osnovnega sredstva na sestavne dele.

V podjetju Elektro Ljubljana, d. d., v svojem pravilniku o računovodstvu nimajo opredeljenih določil, ki se nanašajo na razčlenitev nabavne vrednosti opredmetenih osnovnih sredstev. Glede na to, da morajo v podjetjih za vse nove nabave po 1. januarju 2006 izkazovati in obračunavati ločeno nabavne vrednosti opredmetenih osnovnih sredstev po njegovih delih, menim, da bi morali tudi v podjetju Elektro Ljubljana, d. d., vključiti določila, ki se nanašajo na razčlenitev nabavne vrednosti opredmetenih osnovnih na posamezne dele sredstev, v svoj pravilnik o računovodstvu.

4.4.3. Finančne naložbe

Naložbe sestavljajo naložbe v lastniški kapital bank in drugih podjetij ter naložbi v povezano in pridruženo podjetje. Naložbe se merijo po nabavni vrednosti in so razporejene v skupino naložb, razpoložljivih za prodajo.

Kapitalske naložbe v odvisna podjetja in podjetja, katerih vrednostni papirji ne kotirajo na borzi, se merijo po nabavni vrednosti.

Pri obračunavanju običajnih nakupov in prodaj finančnih naložb podjetje upošteva datum trgovanja. Datum trgovanja, ki ga lahko imenujemo tudi datum menjave, je datum, na katerega se podjetje zaveže kupiti ali prodati neko sredstvo. Nanaša se lahko na (Odar, 2006, str. 101):

- pripoznanje sredstva, ki naj bi bilo prejeta, in obveznosti, ki naj bi bila poravnana, na datum trgovanja ter
- odpravo pripoznanja sredstva, ki je prodano, pripoznanje dobička ali izgube pri odtujitvi in pripoznanje terjatve do kupca za plačilo na datum prodaje.

Ob začetnem pripoznavanju se finančna naložba izmeri po pošteni vrednosti. Začetni pripoznanji vrednosti se prištejejo še stroški posla, ki izhajajo neposredno iz nakupa ali izdaje finančnega sredstva (razen pri sredstvu, ki je uvrščeno v skupino sredstev, izmerjenih po pošteni vrednosti prek poslovnega izida).

Podjetje uvršča vse kapitalske naložbe, razen naložb v odvisna podjetja, ki ne kotirajo na borzi, v skupino finančnih naložb, razpoložljivih za prodajo.

Tisti del dolgoročnih finančnih naložb, ki zapadejo v plačilo v enem letu po bilanci stanja, izkazuje podjetje med kratkoročnimi finančnimi naložbami.

Podjetje vodi med dolgoročnimi finančnimi naložbami dolgoročna posojila, dana na podlagi posojilnih pogodb drugim (zaposlencem) za odkup stanovanj po odplačni vrednosti. Tisti del dolgoročnih posojil, ki zapadejo v enem letu po bilanci stanja, izkazuje med kratkoročnimi finančnimi naložbami.

Vodja računovodstva mora najmanj enkrat letno, in sicer pred sestavitvijo letnih računovodskih izkazov, preveriti ustreznost izkazane velikosti posamezne finančne naložbe. Če kaka finančna naložba izgublja vrednost (na primer zaradi neuspešnega poslovanja ali slabše plačilne sposobnosti tega podjetja), podjetje presodi, kolikšen popravek njene začetno izkazane vrednosti je treba oblikovati v breme prevrednotovalnih finančnih odhodkov. Prav tako mora odrediti delni ali celotni odpis finančne naložbe neposredno v breme prevrednotovalnih finančnih odhodkov, kakor hitro nastanejo razlogi za to.

5. SKLEP

Podjetje lahko opredelimo kot organizacijo, ki se ukvarja s pridobitno dejavnostjo, pri tem pa je zanjo pomemben ustrezen poslovni izid. Deluje v razmerah tveganja in ob množici konkurentov na trgu. Zaradi želje po obstanku na trgu in doseganju dobička je zelo pomembno, kako načrtujemo in spremljamo poslovanje podjetja. V podjetju zato za čim uspešnejše poslovanje spremljajo, vrednotijo in merijo posamezne gospodarske kategorije.

Pri vrednotenju gospodarskih kategorij imajo podjetja po SRS na voljo več različnih računovodskih rešitev, med katerimi sama izberejo in opredelijo le posamezno ter jo zapišejo v splošnem aktu. Ta notranji akt podjetja lahko poimenujemo pravilnik o računovodstvu, lahko pa tudi drugače, na primer priročnik o računovodstvu, notranji predpis o računovodstvu in podobno.

Priprava računovodskih informacij in priporočil temelji na uporabi razpoložljivega nabora računovodskih metod, ki so zapisane v SRS, zakonih in drugih predpisih. Na izbiro pa vsekakor vplivajo tudi davčna pravila, vse metode namreč niso neposredno tudi davčno priznane. Možnost izbire in uporabe različnih računovodskih metod je koristna in potrebna, saj bi vsem podjetjem težko določili uporabo le točno določene računovodske metode.

V praksi se srečujemo z različnimi podjetji. Le-ta se razlikujejo tako po velikosti kot po pravnoorganizacijski obliki ter tudi glede na namen, za katerega so bila ustanovljena. Vse te razlike povzročajo tudi razlike pri gospodarskih kategorijah podjetij. Zato sem se odločila, da podrobneje proučim, kakšni načini vrednotenja in merjenja gospodarskih kategorij so dovoljeni ter kako se podjetje odloča med posameznimi dovoljenimi metodami.

Najpomembnejši vir računovodskih informacij je računovodski informacijski sistem. Računovodske informacije pa imajo tako kot vsake tudi svoje pomanjkljivosti. Kritike se nanašajo predvsem na računovodsko izkazovanje gospodarskih kategorij in na njihove vsebinske pomanjkljivosti, te pa v končni fazi vplivajo na spremljanje nadaljnjih poslovnih odločitev. Vsaka sprejeta odločitev pa lahko vpliva na bodočo uspešnost poslovanja podjetja.

Znano je, da morajo podjetja zagotavljati izkazovanje resničnega in poštenega stanja svojih sredstev in obveznosti do njihovih virov. Posledično so dolžna redno preverjati, v kakšnem stanju so ta sredstva in obveznosti.

Podjetja lahko z različnim izborom vrednotenja gospodarskih kategorij vplivajo na velikost svojega poslovnega izida. Nanj lahko vplivajo predvsem z vrednotenjem zalog in z izbiro načina amortiziranja. Zaloge lahko vrednotijo na tri načine, in sicer po proizvodjalnih stroških, po zoženi lastni ceni ter po spremenljivih proizvodjalnih stroških. Obenem lahko izbirajo med različnimi metodami tudi pri porabi zalog. Ti načini so: metoda zaporednih cen (fifo) in

metoda povprečnih cen, skupaj z metodo drsečih povprečnih cen. Pri amortizaciji lahko izbirajo med naslednjimi metodami: metodo enakomernega časovnega amortiziranja, metodo padajočega amortiziranja in metodo proizvedenih enot.

Nekatere gospodarske kategorije se torej uporabljajo kot sredstvo za izkazovanje zaželeni višine poslovnega izida. Vsako podjetje pa mora pretehtati prednosti in slabosti izbranih načinov vrednotenja gospodarskih kategorij, preden se dokončno odloči.

6. LITERATURA

1. Čibej Jože Andrej: Efektivna obrestna mera. Trbovlje : Banka Zasavje, 2001. 20 str.
2. Chasteen G. Lanny, Flaherty E. Richard, O'Connor C. Melvin: Intermediate accounting. Fifth edition. New York : McGraw-Hill, 1995. 1201 str.
3. Bergant Živko: Sistem kompleksne analize finančnega položaja podjetja. Ljubljana : ITEO, 1995. str. 269.
4. Brigham F. Eugene, Daves R. Phillip: Intermediate financial management. Eight Edition. Masson : South-Western, 2004. 1038 str.
5. Brigham F. Eugene, Gapenski C. Louis, Ehrhardt C. Michael: Financial management: theory and practice. Ninth Edition. Orlando : The Dryden Press. 1087 str.
6. Daniels D. John, Radebaugh H. Lee: International business. Environments and Operations. Ninth Edition. New Jersey : Prentice Hall, 2001. 810 str.
7. Duhovnik Meta: Problemi računovodenja v javnih podjetjih. 8. letna konferenca računovodij. Ljubljana : Slovenski inštitut za revizijo, 2005, str. 33-48.
8. Elliott Barry, Elliott Jamie: Financial Accounting, Reporting and Analysis. Harlow : Financial Times/Prentice Hall. 2002. 800 str.
9. Financial Accounting Standards Board: Statements of Financial Accounting Concepts. Connecticut : John Wiley & Sons, 2003. 365 str.
10. Harrison T. Walter Jr., Horngren T. Charles: Financial Accounting. Sixth Edition. New Jersey : Prentice Hall, 2005. 720 str.
11. Helfert A. Erich: Techniques of financial analysis, a guide to value creation. Tenth Edition. Boston : Irwin/McGraw-Hill, 2000. 556 str.
12. Hieng Romana et al.: Računovodsko poročanje za leto 2005. IKS, revija za računovodstvo in finance, Ljubljana : XXXIII(2006), 1-2, str. 22-72.
13. Hieng Romana et al.: Bilanca stanja. IKS, revija za računovodstvo in finance, Ljubljana : XXXIV(2007), 1-2, str. 51-129.
14. Kavčič Bogdan, Smodej Vera: Javni sektor. Novo mesto : Visoka šola za upravljanje in poslovanje Novo mesto, 2003. 319 str.
15. Kavčič Slavka: Računovodstvo javnih podjetij. Zbornik referatov 25. simpozija o sodobnih metodah v računovodstvu in poslovnih financah. Portorož : Zveza ekonomistov Slovenije, 1993, str. 107-115.
16. Kavčič Slavka, Slapničar Sergeja, Rejc Adriana: Novosti pri računovodskem merjenju uspešnosti poslovanja podjetij. Ljubljana : Slovenski inštitut za revizijo, 1998.

17. Kavčič Slavka et al.: Amortizacija v obveznih lokalnih gospodarskih javnih službah varstva okolja. Ljubljana : Ministrstvo za okolje in prostor, 2002. 84 str.
18. Kerčmar Sebastjan, Tratar Boštjan, Boltin Tomaž: Praktični komentar novega zakona o gospodarskih družbah (ZGD-1). Lesce : Legat, 2006. 821 str.
19. Kieso E. Donald, Weygandt J. Jerry: Intermediate accounting. New York : John Wiley & Sons, 1992. 1459 str.
20. Koletnik Franc: Računovodstvo za notranje uporabnike informacij. Ljubljana : Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 1996. 453 str.
21. Koletnik Franc, Koželj Stanko: Redni in posebni računovodski izkazi. Ljubljana : Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 2005. 373 str.
22. Koželj Stanko: Računovodja – član posloводства. 9. letna konferenca računovodij. Ljubljana : Slovenski inštitut za revizijo, 2006, str. 5-25.
23. Koželj Stanko: SRS 17 - Odhodki. IKS, revija za računovodstvo in finance, Ljubljana , XXXIII(2006a), 9-10, str. 161-169.
24. Lane Jan - Erik: The Public Sector. Third edition. London : SAGE, 2000. 357 str.
25. Milost Franko: Računovodstvo človeških zmožnosti. Zakaj klasične bilance ne kažejo prave slike o premoženjskem in finančnem stanju podjetij ter o njihovi uspešnosti. Koper : Fakulteta za management, 2007. 247 str.
26. Kaplan S. Robert, Norton P. David: Uravnoteženi sistem kazalnikov: preoblikovanje strategije v dejanja. Ljubljana : Gospodarski vestnik, 2000. 343 str.
27. Meigs F. Robert et al.: Accounting: The Basis for Business Decisions. Tenth edition. New York : McGraw-Hill, 1996. 1096 str.
28. Novak Aleš: Primerjava vrednotenja gospodarskih kategorij bilance stanja v MSRP in ameriških GAAP. Revizor, revija o reviziji, Ljubljana : XVIII(2007), 7-8, str. 54-71.
29. Odar Marjan: Spremembe SRS 13. IKS, revija za računovodstvo in finance, Ljubljana , XXXIII(2006), 9-10, str. 100-124.
30. Pendleton Andrew, Winterton Jonathan: Public enterprise in transition. Industrial relations in state and privatized corporations. London : Routledge, 1993. 278 str.
31. Prowle Malcom: The changing Public Sector: A Practical Management Guide. Burlington : Gower House, 2000. 261 str.
32. Rosen S. Harvey: Public Finance. Fifth edition. Boston : McGraw-Hill International Editions, 1999. 573 str.
33. Rowan Jones, Pendlebury Maurice: Public Sector Accounting. London : Pitman, 1992. 253 str.

34. Samuels J.M., Brayshaw R.E., Craner J.M.: Financial Statement Analysis in Europe. London : Chapman & Hall, 1995. 454 str.
35. Schwarzmann Andreja, Premk Urška: Novi pravilnik o računovodstvu. Ljubljana : Primath, 2006. 508 str.
36. Scholes S. Myron et al.: Taxes and Business Strategy – A Planning Approach. New Jersey : Prentice Hall, 2002. 515 str.
37. Setnikar Cankar Stanka, Hrovatin Nevenka: Temelji ekonomije. Ljubljana : Univerza v Ljubljani, Visoka upravna šola, 2000. 267 str.
38. Slapničar Sergeja, Kuhelj - Krajnović Edita: Ugotavljanje računovodskih kazalnikov z največjo informativno vrednostjo ob pomoči faktorske analize. Revizor, revija o reviziji, Ljubljana : X(1999), 11, str. 64-85.
39. Stickney P. Clyde: Financial reporting and statement analysis: a strategic perspective. Third edition. Orlando : The Dryden Press, 1996. 730 str.
40. Turk Ivan et al.: Finančno računovodstvo. Ljubljana : Slovenski inštitut za revizijo, 1999. 841 str.
41. Turk Ivan: Pojemovnik računovodstva, financ in revizije. Ljubljana : Slovenski inštitut za revizijo, 2000. 1083 str.
42. Turk Ivan: Uvod v ekonomiko gospodarske družbe. Ljubljana : Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 2000a. 330 str.
43. Turk Ivan, Kavčič Slavka, Koželj Stanko: Stroškovno računovodstvo. Ljubljana : Slovenski inštitut za revizijo, 2001. 591 str.
44. Turk Ivan, Kavčič Slavka, Kokotec - Novak Majda: Poslovodno računovodstvo, dopolnjena izdaja. Ljubljana : Slovenski inštitut za revizijo, 2003. 856 str.
45. Turk et al.: Osnove poslovnega računovodstva. Ljubljana : Ekonomska fakulteta, 2003a. 462 str.
46. Turk Ivan et al.: Finančno računovodstvo, splošni del. Ljubljana : Slovenski inštitut za revizijo, 2004. 814 str.
47. Vezjak Blanka: Pravilnik o računovodstvu gospodarske družbe v skladu s SRS 2001. IKS, Ljubljana, 29(2002), 7, str. 7-38.
48. Vezjak Blanka: Pravilnik o računovodstvu gospodarske družbe v skladu s SRS 2006. IKS, revija za računovodstvo in finance, Ljubljana , XXXIII(2006), 8, str. 7-44.
49. Zupančič Vera: Opredmetena osnovna sredstva, neopredmetena sredstva in dolgoročne aktivne časovne razmejitve ter naložbene nepremičnine v SRS 1, 2, 6 in 13 (2006). IKS, revija za računovodstvo in finance, Ljubljana , XXXIII(2006), 9-10, str. 7-84.

50. Weetman Pauline: Financial and management accounting: an introduction. Third edition. Harlow : Financial Times Prentice Hall, 2003. 444 str.
51. Weygandt J. Jerry, Kieso E. Donald: Financial accounting. New York : John Wiley & Sons, 1995. 681 str.

7. VIRI

1. Kodeks računovodskih načel. Ljubljana : Slovenski inštitut za revizijo, 1998. 24 str.
2. Mednarodni standardi računovodskega poročanja 2004. Ljubljana : Zveza računovodij, finančnikov in revizorjev Slovenije, 2006.
3. Slovenski računovodski standardi 2001. Ljubljana : Slovenski inštitut za revizijo, 2002. 319 str.
4. Slovenski računovodski standardi 2006. Ljubljana : Slovenski inštitut za revizijo, 2006. 273 str.
5. Zakon o davku od dohodka pravnih oseb (Uradni list RS, št. 117/06)
6. Zakon o gospodarskih družbah (Uradni list RS, št. 42/06)
7. Zakon o gospodarskih javnih službah (Uradni list RS, št. 32/93)
8. Zapiski predavanj za predmet Računovodski vidik vrednotenja sredstev na podiplomskem študiju na Ekonomski fakulteti v Ljubljani. 2005/2006.